

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS MAGISTRO PROGRAMA

KRISTINA RŪTALYTĖ
II kurso studentė

**ASEAN IR KINIJA: GALIOS BALANSAS AR PRISIŠLIEJIMAS? PIETŲ
KINIJOS JŪROS ATVEJIS**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovas/ė: prof. T. Janeliūnas

Vilnius, 2018

Bakalauro/magistro darbo vadovo/ės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....
(data)

.....
(v., pavardė)

.....
(parašas)

Bakalauro/magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....
(data)

.....
(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Bakalauro/magistro darbo recenzentas/ė:

.....
(v., pavardė)

Bakalauro/magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas magistro darbas „*ASEAN ir Kinija: galios balansas ar prisišliėjimas? Pietų Kinijos jūros atvejis*“ yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Kristina Rūtalytė

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Rūtaitytė K. ASEAN ir Kinija: galios balansas ar prisišliėjimas? Pietų Kinijos jūros atvejis: Tarptautinių santykių ir diplomatijos specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovas T. Janeliūnas. – V., 2018. – 72 p.

Reikšminiai žodžiai: Pietų Kinijos jūra, ASEAN, Kinija, JAV, Elgesio kodeksas, Hagos tribūnolas, balansavimas, apsidraudimas, prisišliėjimas, ekonominiai santykiai, karinė galia, bendradarbiavimas gynybos srityje.

Šiame darbe nagrinėjamos ASEAN (Pietryčių Azijos valstybių organizacijos) šalių pozicijos Kinijos atvilgiu Pietų Kinijos jūros konflikte. Taikoma gynybinio neorealizmo teorija. Vertinant pozicijas atsižvelgiama į šalies poziciją dėl Elgesio Kodekso Pietų Kinijos jūroje, Pietų Kinijos jūros svarbą šaliai, nuotolį nuo Kinijos, karinius šalies gebėjimus, bendradarbiavimą gynybos srityje su Kinija ir kitomis šalimis (ypač JAV), ekonominius santykius su Kinija ir kitomis šalimis. Remiantis šiais kriterijais nustatoma, kokią strategiją valstybė taiko – balansavimo, apsidraudimo ar prisišliėjimo. Kartu darbe įvertinama ir ASEAN struktūros ir sprendimų priėmimo mechanizmo reikšmė vieningai ASEAN pozicijai bei derybų dėl įpareigojančio Elgesio Kodekso rezultatui.

Turinys

Įvadas	1
1. Neorealizmo pritaikymas ASEAN analizei.....	6
1.1. Gynybinis neorealizmas	7
1.2. Kritika ir teorijos papildymai.....	8
2. ASEAN struktūra ir veikimo principai	13
3. Valstybių grupių analizė	15
3.1. Vietnamas, Filipinai, Malaizija, Brunėjus	15
3.1.1. Vietnamas.....	16
3.1.2. Filipinai	19
3.1.3. Malaizija.....	23
3.1.4. Brunėjus	26
3.2. Indonezija, Singapūras, Tailandas.....	29
3.2.1. Indonezija	29
3.2.2. Singapūras	33
3.2.3. Tailandas	38
3.3. Kambodža, Laosas, Mianmaras	41
3.3.1. Kambodža	42
3.3.2. Laosas	44
3.3.3. Mianmaras.....	48
Išvados	53
Literatūros sąrašas.....	57
Summary.....	71

Ivadas

Pietryčių Azijos valstybių organizacija (angl. *Association of Southeast Asian Nations*) (toliau – ASEAN) – antra pagal svarbumą regioninė organizacija pasaulyje po ES ir laikui bėgant jos svarba bei galia tik augs. Prognozuojama, kad 2030-aisiais pusė jos narių (Vietnamas, Malaizija, Tailandas, Filipinai ir Indonezija) bus tarp 30-ies stipriausių pasaulio ekonomikų.¹ Ne ką mažiau svarbu ir tai, kad ASEAN valstybėse gyvena 639 milijonai žmonių ir jos yra “jaunos” pagal gyventojų amžių.² 2017 m. ASEAN minėjo įkūrimo 50-metį ir tai yra gera proga įvertinti šios organizacijos pažangą bei aptarti jos ateitį. Oficiali ASEAN įkūrimo priežastis 1967 m. buvo “bendradarbiavimas ekonomikos, socialinėje, kultūrinėje, technologinėje, švietimo ir kitose srityse bei taikos ir stabilumo regione palaikymas, gerbiant teisę ir jos viršenybės principą, bei laikantis JT Chartijos nuostatų.”³ kas tuo metu buvo labai aktualu dėl saugumo situacijos regione (Vietnamo karas, Šaltasis karas) ir dėl skurdo. Nors šiuo metu regione nevyksta joks karas ir saugumo situacija nebe tokia įtempta, tačiau atsirado naujų iššūkių, kurie taip pat neramina organizacijos valstybes nares ir kelia grėsmę regioniniam saugumui. Tai yra Kinijos iškilimas ir Pietų Kinijos jūros konfliktas.

Šiame darbe bus nagrinėjamas būtent Pietų Kinijos jūros konfliktas. Skaičiuojama, kad per Pietų Kinijos jūrą plaukioja trečdalis viso pasaulio transporto, kas daro ją svarbią ekonominiu, politiniu, saugumo požiūriais ne tik visoms Azijos valstybėms, bet ir JAV, Artimiesiems Rytams, Afrikai (pastariesiems dviems regionams – dėl naftos ir dujų eksporto į Aziją).⁴ Kinija reiškia teises į beveik visą jūros teritoriją remdamasi savo „9 brūkšnių“ linija (*9 dashes*), kuri pažeidžia 200 mylių Išskirtinės ekonominės jūrų zonos (*Exclusive Economic Zone (EEZ)*) ribas ir Jungtinių Tautų jūrų teisės konvenciją (*United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS)*). Siekdama kontroliuoti šią teritoriją, ji yra sukūrusi eilę dirbtinių salų, kuriose stato karinę tchniką ir taip kelia pavojų laivybos laisvei bei kaimyninėms šalims. Su Kinijos pretenzijomis nesutinka Taivanas, Vietnamas, Brunėjus, Malaizija bei Filipinai. Nors Kinija labai stengiasi, kad šie konfliktai būtų sprendžiami dvišališkai (tada ji turi didelę persvarą prieš bet kurią iš šių valstybių), tačiau dėl atsvaros Kinijos įtakai ir galiai bei klausimo svarbos visoms ASEAN narėms, šis konfliktas persikėlė ir į ASEAN.

¹ Lianna Brinded „These will be the 32 most powerful economies in 2030” *Business Insider*, 2017 <<http://www.independent.co.uk/news/business/these-will-be-the-32-most-powerful-economies-in-2030-a7569941.html>> [Žiūrėta 2018-03-16]

² Oliver Smith „Mapped: The world's most elderly (and youngest) countries” *The Telegraph*, 2017 <<http://www.telegraph.co.uk/travel/maps-and-graphics/oldest-and-youngest-countries-populations/>> [Žiūrėta 2018-03-16]

³ Association of Southeast Asia Nations „History” <<http://asean.org/asean/about-asean/history/>> [Žiūrėta 2018-03-16]

⁴ Center for Strategic and International Studies „Tensions in the South China Sea explained in 18 maps” *Business Insider*, 2016 <<http://www.businessinsider.com/tensions-in-the-south-china-sea-explained-in-18-maps-2015-1/#1a-political-map-1>> [Žiūrėta 2018-03-16]

Pagrindinis ASEAN derybų su Kinija objektas yra Elgesio kodeksas Pietų Kinijos jūroje (*Code of Conduct (COC) in the South China Sea*) (toliau – Elgesio kodeksas), apie kurį pirmą kartą prakalbta prieš 25 metus. Pagrindinis nesutarimų šaltinis – ar Elgesio kodeksas turėtų būti įpareigojantis, kaip nori didžioji dalis ASEAN valstybių, ar neįpareigojantis, kaip nori Kinija. 2017 m. gegužės 18 d. pasaulį apskriejo žinia, kad ASEAN ir Kinija sutarė dėl pradinio dokumento teksto, tačiau sunkiausia dalis – tolesnis jo derinimas – dar laukia. Dalis apžvalgininkų kritikuoja šį sutarimą, nes jame nebuvo minima, ar Elgesio kodeksas bus teisiškai įpareigojantis.⁵ Derybų baigtis labai priklauso nuo to, ar ASEAN bus vieninga, ar susiskaldžiusi. Didelis smūgis ASEAN vienybei nutiko praėjusiais metais, kai Filipinų, vienos aršiausiai už savo teises Pietų Kinijos jūroje kovojusių valstybių, pozicija tapo daug švelnesnė.⁶ Kitos ASEAN valstybės taip pat turi balansuoti tarp gerų santykių su didžiąja valstybe ir savo interesų Pietų Kinijos jūroje. Taigi kyla grėsmė, kad vietoje to, kad atsvertų Kinijos jėgą Pietų Kinijos jūroje, ASEAN prisišlies prie Kinijos ir atsisakys ambicingo Kodekso.

ASEAN ir Kinijos santykiai bei Pietų Kinijos jūros konfliktas yra dažnai nagrinėjama ir daug nesutarimų kelianti tema. Viena to priežasčių yra tai, kad regionas yra labai dinamiškas. Pavyzdžiui, vien 2016-2017 m. įvyko daug svarbių pokyčių – JAV „nusigręžimas“ nuo regiono (išskyrus Korėjos pusiasalio klausimais), pasikeitusi Filipinų politika Kinijos ir JAV atžvilgiu, priimtas susitarimas dėl Kodekso derybų formato ir t.t. Dėl nuolatinės kaitos regioną analizuoti gana sudėtinga, tačiau įdomu. Daugiausia nesutarimų kelia klausimas, kokią strategiją – balansavimo (Amitav Acharya (2003), Liselotte Odgaard (2003), Kai He (2008)) ar prisišliejimo (David C. Kang (2003), David Martin Jones ir Michael L.R. Smith (2007)) – ASEAN valstybės naudoja Kinijos atžvilgiu. Reikėtų pažymėti, kad tie, kurie teigia, kad ASEAN prieš Kiniją naudoja balansavimo strategiją, dažniausiai kalba apie balansavimą nekarinėmis priemonėmis (Amitav Acharya (2003), Kai He (2008)). Taip pat nemažai autorių nagrinėdami ASEAN šalių ir Kinijos santykius į analizę įtraukia ir JAV reikšmę minėtiems santykiams bei bendrai saugumo situacijai regione (Susan McEwen-Fial ir Alexander Brand (2016), Richard Javad Heydarian (2016), Kitti Prasirtsuk (2017) ir kt.). Galiausiai, nemažai autorių teigia, kad balansavimas ir prisišliejimas negali paaiškinti ASEAN valstybių strategijos Kinijos atžvilgiu ir taiko alternatyvius paaiškinimus (Denny Roy (2005), Elisa I. Hörhager (2016)).

Kita dažnai nagrinėjama tema yra, ar ASEAN strategija Kinijos atžvilgiu yra sėkminga. Apžvalgininkų nuomonė šiuo klausimu taip pat labai skiriasi. Dalis autorių teigia, kad dėl savo

⁵ Olivia Siong „Difficult negotiations for South China Sea code of conduct going forward: Vivian Balakrishnan“ Channel NewsAsia, 2018 <<https://www.channelnewsasia.com/news/singapore/difficult-negotiations-scs-code-conduct-going-forward-vivian-9097852>> [Žiūrėta 2018-03-25]

⁶ Manuel Mogato „Philippine's Duterte said China threatened war if he enforces court ruling giving him access to South China Sea“ *Business Insider*, 2017 <www.businessinsider.com/philippines-duterte-said-china-threatened-war-if-he-enforces-court-ruling-giving-him-access-to-south-china-sea-2017-5> [Žiūrėta 2018-03-16]

neutralumo ir neveiklumo, ASEAN nedaro didelės įtakos Kinijos veiksams, o atvirkščiai – yra jos manipuluojama (David Martin Jones ir Michael L.R. Smith (2007)).⁷ Nors Kinija iš pažiūros yra įsitraukusi į dialogą su ASEAN ir stengiasi išspręsti kylančias problemas (ypač Pietų Kinijos jūros konfliktą), tačiau iš tiesų tik tempia laiką ir augina savo įtaką bei jėgą.⁸ Pavyzdžiui, ASEAN Regioninio forumo metu pareikalavus Kinijai nė karto nebuvo keliamas Taivano klausimas.⁹ Kalbant apie Pietų Kinijos jūros konfliktą, nors Kinija reiškia norą konfliktą spręsti taikiai, tačiau tuo pat metu grasina jėga šalims, kurios elgiasi ne pagal jos valią ir toliau rengia dirbtines salas bei jas militarizuoja. Taigi jos oficiali retorika smarkiai prasilenkia su jos veiksmais. Kita autorių grupė teigia, kad ASEAN naudojama strategija Kinijos atžvilgiu veikia – ASEAN pavyksta priversti Kiniją laikytis jos diktuojamų taisyklių (Hiro Katsumata (2008), Denny Roy (2005), Kai He (2008), Amitav Acharya (2003), Elisa I. Hörhager (2016), Alice D. Ba (2006)) ir normų. Autoriai išskiria du būdus, kaip jai tai pavyksta. Pirma, stengiamasi Kiniją įtraukti į ASEAN reikalus – skatinti dalyvauti daugiašaliuose formatuose, pasirašyti sutartis ir t.t. Pavyzdžiui, iki 2016 metų Kinija ratifikavo 34 sutartis su ASEAN, o susitikimai tarp dviejų pusių kasmet vyksta kelias dešimtis kartų.¹⁰ Antra, tam, kad būtų sumažinta Kinijos įtaka, stengiamasi bendradarbiauti su kitomis valstybėmis ir tam tikrais atvejais atskirti Kiniją nuo bendrijos reikalų.

Apibendrinant, ASEAN strategija Kinijos atžvilgiu ir jos veiksmingumas kelia daug nesutarimų. Ne išimtis ir vienas svarbiausių dvišalių santykių klausimų – Pietų Kinijos jūros konfliktas. Šio **tyrimo problema** yra tai, kad nepaisant Kinijos ir ASEAN pasiektų rezultatų Pietų Kinijos jūros konflikto sprendime, agresyvus Kinijos elgesys jūroje nesiliauja, o tik stiprėja. Kyla klausimas – ar taip yra, nes ASEAN prisišlieja prie Kinijos ir jai nuolaidžiauja, ar ASEAN balansavimo strategija neveikia. Šio darbo **tikslas** ir yra išsiaiškinti, kokią strategiją ASEAN naudoja santykiuose su Kinija. Be jau gerai žinomų balansavimo ir prisišliejimo strategijų, šiame darbe taikoma ir apsidraudimo strategija, kuri yra plačiau aptariama teorinėje darbo dalyje. Šalutinis darbo tikslas yra išsiaiškinti, ar ASEAN naudojama strategija Pietų Kinijos jūros konflikte yra veiksminga – tai yra, ar ji daro teigiamą įtaką Kinijos elgesiui Pietų Kinijos jūroje. Tyrimo **uždaviniai** yra:

- 1) Aptarti gynybinį neorealizmą ir balansavimo, prisišliejimo bei apsidraudimo sąvokas. Apžvelgti jų kritiką ir naujienas, susijusias su teorija.

⁷ David Martin Jones ir Michael L.R. Smith „Making Process, Not Progress. ASEAN and the Evolving East Asian Regional Order” *International Security*, 32(1), 2007, 179.

⁸ Ten pat

⁹ Hiro Katsumata, David Martin Jones ir Michael L.R. Smith „ASEAN, Regional Integration, and State Sovereignty” *International Security*, 33(2), 2008, 187.

¹⁰ Elisa I. Hörhager „China-ASEAN Relations and the South China Sea: Beyond Balancing and Bandwagoning?” Kn. Enrico Fels ir Vu Truong-Minh Huy (sud.) *Power Politics in Asia's Contested Waters*, Switzerland: Springer, 2016, 365.

- 2) Aptarti ASEAN organizacijos veikimo principus ir įvertinti, kokią įtaką jie daro valstybių narių sprendimams.
- 3) Išnagrinėti, ar vieningai priimami sprendimai dėl Pietų Kinijos jūros konflikto. Ne visos ASEAN valstybės nesutaria su Kinija dėl Pietų Kinijos jūros ir jų elgesys gali būti kitoks nei valstybių, kurios yra išitraukusios į minėtą konfliktą. Labai svarbu išsiaiškinti į konfliktą neįsitraukusių šalių pozicijas, nes jos gali padėti arba ASEAN, arba Kinijai.
- 4) Įvertinti pašalinių valstybių, o ypač JAV, įtaką ASEAN elgesiui bei konflikto sprendimui.

Tyrime bus naudojama gynybinio neorealizmo teorija. Darbe bus nagrinėjamas trijų valstybių grupių elgesys – tų, kurios yra išitraukusios į konfliktą, tų, kurios nėra į jį išitraukusios, tačiau yra labai priklausomos nuo jūros ir tų, kurios nėra išitraukusios į konfliktą ir nėra labai priklausomos nuo jūros. Keliami prielaida, kad šalys, kurių interesai su Kinija jūroje susikerta, turėtų būti griežtesnės ir labiau linkusios balansuoti Kinijos galią. Valstybės, kurios neturi tiesioginių interesų šiame konflikte, tačiau yra labai priklausomos nuo jūros, bus linkusios Kiniją balansuoti arba taikyti apsidraudimo strategiją. Tuo tarpu, valstybės, kurios neturi tiesioginių interesų konflikte ir nėra labai priklausomos nuo jūros, bus linkusios prie Kinijos prisišlieti arba taip pat taikyti apsidraudimo strategiją.

Gali kilti klausimas, kodėl bus analizuojamos atskiros valstybės, o ne ASEAN kaip organizacija. Taip yra todėl, kad ASEAN, kitaip nei ES, nėra viršvalstybinė organizacija ir neturi bendros užsienio politikos. Taip pat vienas svarbiausių organizacijos principų, kurio daugelis valstybių narių laikosi net kraštutiniais atvejais (pavyzdžiui, rohindžų pabėgėlių krizės atveju) yra nesikišimas į viena kitos reikalus. Tai reiškia, kad sprendimai dėl užsienio politikos, įskaitant ir Pietų Kinijos jūrą, yra priimami pačių valstybių narių. Gali kilti klausimas, kodėl tuomet darbo pavadinime atsispindi ne Pietryčių Azija, kaip regionas, o ASEAN. Pagrindinė to priežastis yra ta, kad ASEAN užima svarbią vietą santykiuose tarp Pietryčių Azijos šalių ir Kinijos bei dalis svarbių dokumentų, tokių kaip Elgesio kodeksas Pietų Kinijos jūroje yra derinami būtent ASEAN-Kinijos formate. Kita svarbi priežastis yra ta, kad didelė dalis bendradarbiavimo saugumo srityje tarp Pietryčių Azijos valstybių taip pat vyksta per ASEAN organizaciją. Taigi darbe bus nagrinėjama atskirų valstybių grupių pozicija, tačiau atsižvelgiama ir į veiksmus ASEAN formate.

Darbo **metodas** – dokumentų analizė ir antrinių šaltinių analizė. Siekiant suprasti valstybių poziciją dėl Pietų Kinijos jūros pirmiausia bus analizuojamas jų elgesys ASEAN formate pozicija bei jų nuomonė dėl Elgesio kodekso (ar jis turi būti įpareigojantis, ar ne). Antra, bus kreipiamas dėmesys į valstybių karinę galią, karinius veiksmus (pavyzdžiui, valstybės sprendimas dislokuoti daugiau karinių laivų Pietų Kinijos jūroje ar išaugęs bendradarbiavimas su JAV gynybos srityje). Trečia, bus nagrinėjami valstybių santykiai (ekonominiai ir gynybos srityje) su Kinija. Siekiant suprasti, ar

ASEAN strategija Kinijos atžvilgiu yra sėkminga, bus analizuojami Kinijos pasisakymai ir veiksmai Pietų Kinijos jūroje. Darbe bus remiamasi gynybinio neorealizmo **teorija**.

Pirmiausia darbe bus aptariama teorija, jos kritika ir papildymai. Pagrindinėje darbo dalyje bus bandoma įvykdyti išsikeltus uždavinius bei atsakyti į tyrimo klausimą. Galiausiai, bus apžvelgti tyrimo rezultatai ir įvertinti galimi tolimesni konflikto scenarijai.

1. Neorealizmo pritaikymas ASEAN analizei

Analizuojant šalių pozicijas bus remiamasi neorealizmo teorija. Pagrindinė šio pasirinkimo priežastis buvo ta, kad tiriama daug valstybių ir jų tarpusavio sąveika. Neorealizmas valstybių veiksmus aiškina remdamasis ne vidiniais jų bruožais, tačiau didžiausią dėmesį skiria struktūriniais veiksniais, kurie, pasak teorijos, lemia atskirų valstybių elgesį.¹¹ Žinant, kad nagrinėjamo regiono valstybės yra labai skirtingos savo politika, kultūra, ekonominio išsivystymo lygiu ir t.t., galima teigti, kad pavienių valstybių analizė būtų per daug sudėtinga ir neduotų aiškių rezultatų. Tuo tarpu neorealizmas su aiškiais tyrimo kintamaisiais ir savo orientacija į struktūrinį lygmenį gali padėti rasti bendrus bruožus ir atsakyti į tyrimo klausimą. Toliau darbe bus apžvelgti pagrindiniai neorealizmo principai, jų kritika ir naujausios idėjos, susijusios su šia teorija bei taikytinos šiame darbe.

Neorealizmą galima išskirti į dvi dominuojančias mokyklas – puolamąjį neorealizmą ir gynybinį neorealizmą. Abi šakos pripažįsta, kad tarptautinė sistema yra anarchiška ir kad pagrindinis valstybių tikslas yra išgyvenimas. Pagrindinis jų skirtumas yra tas, kad puolamasis neorealizmas teigia, jog anarchiškos tarptautinės sistemos sąlygomis valstybės siekia tapti bent jau regioniniais hegemonais, nes tai užtikrina jų saugumą. Tam, kad taptų hegemonais ir užtikrintų savo saugumą, joms palankiausia elgtis agresyviai.¹² Tuo tarpu gynybinis neorealizmas teigia, kad dėl to paties tarptautinės sistemos bruožo, valstybės siekdamos užtikrinti savo saugumą renkasi balansavimą prieš hegemonę.¹³ Šiame darbe bus vadovaujama gynybiniu realizmu dėl kelių paprastų priežasčių – nepaisant teritorinių nesutarimų tarp Kinijos ir ASEAN valstybių, abi pusės nekariavo nuo 1979 metų, kai įvyko trečiasis ir paskutinis Kinijos ir Vietnamo karas, kuris truko apie 3 savaites. Nėgana to, kad abi pusės ilgą laiką sugebėjo išvengti karinio konflikto, jos bendradarbiauja įvairiose su saugumu susijusiose srityse. Galiausiai, dalis autorių jau bandė pritaikyti puolamąjį neorealizmą Kinijai ir priėjo išvadą, kad nėra priežasčių verčiančių galvoti, kad Kinija, būdama racionali valstybė ir siekdama užtikrinti savo saugumą ir augimą, rinktųsi konfrontaciją, o ne bendradarbiavimą.¹⁴ Šie faktai patvirtina, kad puolamasis realizmas negali paaiškinti Kinijos ir ASEAN valstybių santykių.

¹¹ Scott Burchill „Realism and Neo-realism“ Scott Burchill (sud.) *Theories of International Relations*, 2 leid., New York: Pelgrave Macmillan, 1996, 91.

¹² John J. Mearsheimer, *The Tragedy of Great Power Politics* New York: W.W. Norton, 2001, 21.

¹³ Kenneth N. Waltz, *Theory of International Politics* Boston: Addison-Wesley Publishing Company, 1979, 126.

¹⁴ Jonathan Kirshner „The Tragedy of Offensive Realism: Classical Realism and the Rise of China“ *European Journal of International Relations*, 18(1), 2010, 59–61 ir Peter Toft „John J. Mearsheimer: an offensive realist between geopolitics and power“ *Journal of International Relations and Development*, 8(4), 2005, 397.

1.1. Gynybinis neorealizmas

Gynybinio neorealizmo pradininkas ir svarbiausias autorius yra Kenneth Waltz. Didžiausias jo nuopelnas buvo tai, kad jis pirmas aiškindamas tarptautinius santykius pažvelgė už atskirų struktūros vienetų ribų ir pradėjo aiškinti struktūrinius veiksnius, kurie veikia visus vienetus.¹⁵ K. Waltz kitaip nei realistai teigė, kad galios kaupimas kyla ne iš žmogiškosios prigimties, tačiau dėl to, kad galia yra reikalinga norint išgyventi anarchiškame pasaulyje.¹⁶ Pasak jo, yra trys pagrindiniai kriterijai, kurie apibūdina tarptautinę sistemą – jos veikimo principas, sistemos vienetų bruožai ir jų pajėgumai.¹⁷ Kaip jau buvo minėta, pagrindinis tarptautinę sistemą nusakantis principas yra anarchija. Tuo tarpu sistemos vienetai pasižymi tuo, kad jie visi turi tokį patį tikslą – išlikti. Tai lemia, kad jie veikia vienodai – prieš rūpindamiesi kokiais nors kitais klausimais, pirmiausia siekia užtikrinti savo saugumą.¹⁸ Galiausiai, nors visi vienetai veikia vienodai, jie gali skirtis savo pajėgumais. Galios pasiskirstymas, pasak K. Waltz, yra svarbesnis nei kiti faktoriai, siekiant suprasti valstybės veiksmus.¹⁹ Dėl šios priežasties jam ir kitiems neorealistams svarbus didelių ir mažų valstybių atskyrimas.²⁰

Kitas labai svarbus mokslininkas, daug prisidėjęs aiškinant neorealizmą ir jį papildęs yra Stephen M. Walt. Jo pagrindinė mintis yra, kad valstybės balansuoja ne galią, kaip teigia K. Waltz, bet grėsmę.²¹ Svarbu ir tai, kad vertinant valstybių elgesį S. M. Walt atsižvelgia ir į kitus svarbius kintamuosius, tokius kaip bendra galia (*aggregate power*), geografinė padėtis/artumas (*geographic proximity*), puolamoji jėga (*offensive power*), agresyvūs ketinimai (*aggressive intentions*), kas taip pat gali geriau padėti suprasti tiek pačios agresorės veiksmus, tiek kitų valstybių reakciją.

Kadangi šiame darbe bus bandoma išsiaiškinti, ar ASEAN valstybės Pietų Kinijos jūros konflikte Kiniją balansuoja, ar prisišlieja prie jos, reikėtų aptarti, ką reiškia šios sąvokos. Balansavimu šiame darbe vadinamas vienijimasis, aljansų kūrimas su silpnesnėmis valstybėmis, siekiant atsverti stipresnės valstybės keliamą grėsmę. Prisišliejimu – bendradarbiavimas su stipresne valstybe, siekiant išvengti jos puolimo arba norint pasipelnėti.²² Reikia pastebėti, kad pasak S. M. Walt naudos siekimas nėra priežastimi prisišlieti. Vis dėlto šiame darbe toks apibrėžimas bus taikomas dėl kelių vėliau nurodytų priežasčių. Balansavimą valstybės renkasi, nes bijo, kad pernelyg išaugusi vienos valstybės galia kels joms grėsmę. Pasak S. M. Walt, balansavimas dažniausiai vyksta dviem būdais: pirma, karinėmis priemonėmis, skirtomis pasiekti konkretų karinį tikslą arba politinėmis priemonėmis,

¹⁵ Burchill, 90.

¹⁶ Ten pat.

¹⁷ Ten pat, 91.

¹⁸ Ten pat

¹⁹ Ten pat, 92.

²⁰ Ten pat.

²¹ Walt, 5.

²² Walt, 17.

kurios yra skirtos pakenkti oponento įvaizdžiui arba legitimumui.²³ Taigi balansavimas vyksta ir taikos metu bei nebūtinai karinėmis priemonėmis. Svarbu žinoti, kad balansavimas gali būti ne tik išorinis, bet ir vidinis, t.y. valstybės resursų mobilizavimas.²⁴ Taip pat balansavimas nebūtinai visada yra vienodai stiprus. Pavyzdžiui, silpno balansavimo metu galima su grėsmę keliančia valstybe išlaikyti konstruktyvius, kartais net draugiškus santykius. Tuo tarpu, kai balansuojama stipriai, dažnai santykiai tarp dviejų valstybių tampa atvirai priešiški.²⁵

Tai yra pagrindiniai gynybinio neorealizmo bei balansavimo ir prisišliejimo strategijų bruožai. Reikia pastebėti, kad nuo tada kai atsirado neorealizmas, jis sulaukė nemažai kritikos ir papildymų. Toliau darbe bus aptariama kritika ir šios teorijos papildymai.

1.2. Kritika ir teorijos papildymai

Vienas iš modernesnių galios balanso teorijos variantų yra švelniojo balansavimo (*soft balancing*) sąvoka, kas iš dalies atspindi S. M. Walt minimą silpną balansavimą nekarinėmis priemonėmis. Pasak Robert Pape, kuris švelnųjį balansavimą analizavo kaip kitų valstybių bandymus atsverti JAV galią, švelnūs balansavimas yra „veiksmi, nemetantys tiesioginio iššūkio JAV kariniam dominavimui ir nekarinės priemonės skirtos atidėti, sutrukdyti ir pakenkti agresyviems vienašališkiems JAV veiksams“.²⁶ Nors sąvoka buvo sukurta aiškinti kitų valstybių atsaką į JAV vienašališką politiką, ji yra universali ir ją galima taikyti kitiems atvejams. Švelniojo balansavimo priemonės apima tarptautinių institucijų, ekonominių ir diplomatinių santykių naudojimą, siekiant apriboti kitos valstybės galią.²⁷ Šį balansavimo būdą dažniau renkasi besivystančios ar silpnos valstybės, kurios neturi karinių priemonių balansuoti prieš hegemoną, tačiau nenori prie jo prisišlieti.²⁸ Vis dėlto, sąvoka sulaukia ir kritikos. Vienas pagrindinių kaltinimų yra, kad bet koks valstybės pasipriešinimas hegemono veiksams gali būti laikomas švelniuoju balansavimu, nors iš tiesų tai gali būti nulemta ir kitokių veiksmų.²⁹ Dėl šios priežasties sunku šį veiksma iširti empiriškai.

Su švelniuoju balansavimu yra susijusi ir kita sąvoka, kuri yra dažnai naudojama kalbant apie Pietryčių Azijos valstybių elgesį Kinijos atžvilgiu ir bus naudojama šiame darbe. Tai „apsidraudimo“ (*hedging*) sąvoka, kuri reiškia, kad valstybė išlaiko gerus santykius su grėsminga

²³ Ten pat, 149.

²⁴ Denny Roy „Southeast Asia and China: Balancing or Bandwagoning?“ *Contemporary Southeast Asia*, 27(2), 2005, 306.

²⁵ Ten pat, 306.

²⁶ Robert A. Pape „Soft balancing against the United States“ *International Security*, 30(1), 2005, 10.

²⁷ Ten pat, 45.

²⁸ Beth Elise Whitaker „Soft balancing among weak states? Evidence from Africa“ *International Affairs*, 86(5), 2010, 1111.

²⁹ Stephen G. Brooks ir William C. Wohlforth „Hard times for soft balancing“ *International Security*, 30(1), 2005, 74.

valstybe, tačiau tuo pačiu palaiko gerus santykius ir su kitais strateginiais partneriais.³⁰ Kitaip tariant, tai „neprivalėjimas rinktis santykių su viena valstybe, kitos valstybės sąskaita“.³¹ Apsidraudimas yra tarsi vidurinė pozicija tarp balansavimo ir prisišliejimo ir turi abiejų šių veiksmų bruožų, tačiau padeda išvengti su šiais veiksmis susijusių kaštų. Apsidraudimo strategija susideda iš dvejų vienas kitą atsvereiančių politikos instrumentų – „gražos maksimizavimo“ (*returns maximizing*) ir „nenumatytų rizikų įvertinimo“ (*risk contingency*).³² Pirmasis instrumentas yra paremtas teigiamais santykiais su augančia jėga, kuriais siekiama gauti ekonominę, diplomatinę ir užsienio politikos naudą. Antrasis instrumentas yra atsarginės priemonės, skirtos pasirengti nenumatytoms situacijoms.³³ Gražos maksimizavimas pasiekiamas trejomis priemonėmis – ekonominiu pragmatizmu, ryšį kuriančiu įtraukimu ir minimaliu prisišliejimu. Tuo tarpu nenumatytų rizikų įvertinimas susideda iš dominavimo vengimo ir netiesioginio balansavimo.³⁴ Kartu šios strategijos veikia ir kai santykiai yra geri, ir kai jie yra prasti. Kaip pastebi apžvalgininkai (Denny Roy (2005), Cheng-Chwee Kuik (2013), Bruno Hellendorf (2016)), šią strategiją dažnai renkasi vidutinio stiprumo valstybės. Strategija yra svarbi, nes pateikia dar vieną elgesio būdą be jau aptartų balansavimo ir prisišliejimo.

Pasak S. M. Walt, prisišlieti dažniausiai renkasi valstybės, kurios yra silpnos ir pažeidžiamos, neturi sąjungininkų, kurie galėtų joms padėti užpuolimo atveju ir tos valstybės, kurios tikisi, kad grėsmę kelianti valstybė yra sukalbama ir jų neužpuls.³⁵ Tačiau, kaip pastebi Beth Elise Whitaker, nagrinėjanti Afrikos valstybių strategijas JAV atžvilgiu, mažai literatūros tiria, kodėl silpnos valstybės ne prisišlieja, o oponuoja hegemonui. Pasak jos ir kitų autorių, prielaida, kad visi mažų valstybių veiksmai yra nulemti struktūrinių veiksnių, yra neteisinga. Dėl šios priežasties švelniojo balansavimo sąvoka taip pat gali būti naudinga – ji paaiškina netradicinius mažų ir silpnų valstybių pasirinkimus. Švelniojo balansavimo sąvoka naudojama ir nagrinėjant ASEAN veiksmus kitų valstybių atžvilgiu. Pavyzdžiui, Kai He tyrė, kodėl ir kaip ASEAN valstybės naudoja įtraukiantį institucinį balansavimą (*inclusive institutional balancing*) (grėsmingos valstybės įtraukimas į instituciją) ir išskiriantį institucinį balansavimą (*exclusive institutional balancing*) (grėsmingos valstybės neįsileidimas į instituciją) siekdamos saugumo anarchijos sąlygomis.³⁶ Institucinis balansavimas yra naudojamas vietoje karinio balansavimo, kai valstybes sieja didelė ekonominė

³⁰ Denny Roy, 310.

³¹ Bruno Hellendorff „'Coopetition' and Risk Tolerance in the South China Sea: Indonesia and Malaysia's Middle Power Strategies“, Kn. Enrico Fels ir Vu Truong-Minh Huy (sud.) *Power Politics in Asia's Contested Waters*, Switzerland: Springer, 2016, 294.

³² Cheng-Chwee Kuik „Making Sense of Malaysia's China Policy: Asymmetry, Proximity, and Elite's Domestic Authority“ *The Chinese Journal of International Politics*, 6(4), 2013, 435.

³³ Ten pat.

³⁴ Ten pat.

³⁵ Walt, 176.

³⁶ Kai He „Institutional Balancing and International Relations Theory: Economic Interdependence and Balance of Power Strategies in Southeast Asia“ *European Journal of International Relations*, 14(3), 2008, 510.

tarpusavio priklausomybė.³⁷ Kurią balansavimo strategiją (įtraukimą ar neįsileidimą) valstybės pasirenka naudoti, priklauso nuo pajėgumų pasiskirstymo.³⁸ Kai He tyrimas svarbus, nes parodo, kaip remiantis realizmo logika valstybės elgiasi esant didelei ekonominei tarpusavio priklausomybei ir įvertina institucijų vaidmenį.

Dar vienas autorius, kurio komentarai apie balansavimo ir prisišliejimo sąvokas taip pat sulaukė daug dėmesio, yra Steven R. David. Jis teigia, kad struktūriniai veiksniai ne visada gali paaiškinti mažų ir silpnų valstybių strategijas. Pasak autoriaus, nors apie balansavimą ir prisišliejimą yra prirašyta labai daug, klasikinė literatūra netinka aiškinant “trečiojo pasaulio” valstybių pasirinkimus, nes neatsižvelgia į šio tipo valstybių išskirtinius bruožus.³⁹ Prieš plačiau apžvelgiant autoriaus įžvalgas, reikėtų pastebėti, kad terminas “trečiasis pasaulis” nėra teisingas dėl pasikeitusių istorinių aplinkybių ir tikslumo trūkumo. Dėl šių priežasčių šis terminas darbe nebus naudojamas, išskyrus tuos atvejus, kai jis buvo naudojamas nagrinėjamame tekste (kaip ir šiuo atveju). Savo svarbiausiame kūrinyje “Trečiojo pasaulio vienijimosi priežasčių aiškinimas” Steven R. David teigia, kad pagrindinis skirtumas, kuris lemia, kad galios balanso teorija netinka “trečiosioms šalims” yra tai, kad “trečiojo pasaulio” valstybės yra daug nestabilesnės, jų lyderiai dažnai nelegitimūs, todėl jie didžiausią dėmesį skiria ne valstybės saugumui, kaip įprasta neorealizmui, o savo valdžios išlaikymui.⁴⁰ Galios balanso teorijos prielaida yra, kad valstybės yra “hierarchiškai tvarkingi” vienetai, kurių centrinė valdžia turi visišką kontrolę ir sėkmingai prižiūri, kas dedasi valstybių viduje.⁴¹ Tai yra viena pagrindinių realizmo ir neorealizmo sąlygų, kuri leidžia nenagrinėti valstybių vidaus politikos. Kadangi “trečiojo pasaulio” valstybių atveju ši prielaida dažnai negalioja, vien galios balanso teorijos neužtenka norint paaiškinti, su kuo valstybės vienijasi ir kodėl.⁴² Pasak autoriaus, tai gali paaiškinti “visuotinio balansavimo” teorija (*omnibalancing*), kuri į analizę įtraukia ne tik išorines, bet ir vidines grėsmes valstybei, o tiksliau, grėsmes valdančiajam elitui. Kadangi labai dažnai nelegitimiams “trečiojo pasaulio” valstybių lyderiams pagrindinis tikslas yra savo valdžios išlaikymas, o ne valstybės gerovė, jų sąjungininkų pasirinkimai irgi atspindi šį jų tikslą.⁴³ Taigi, Steven R. David teigia, kad valstybės vienijasi su tomis jėgomis, kurios gali geriausiai padėti numalšinti vidines grėsmes.⁴⁴ Kitaip tariant, “trečiojo pasaulio” valstybės vienijasi su potencialiomis išorinėmis grėsmėmis tam, kad galėtų visa dėmesį skirti pačioms svarbiausioms – vidinėms grėsmėms.⁴⁵

³⁷ Ten pat, 492.

³⁸ Ten pat, 492.

³⁹ Steven R. David „Explaining Third World Alignment“ *World Politics*, 43(2), 1991, 233

⁴⁰ David, 236

⁴¹ Ten pat, 243

⁴² Ten pat.

⁴³ Ten pat.

⁴⁴ Ten pat, 244.

⁴⁵ Ten pat, 236

Argumentas, kad norint suprasti valstybės veiksmus, neužtenka atsižvelgti vien į struktūrinius veiksmus, yra viena dažniausių ir rimčiausių kritikų neorealizmui ne tik nagrinėjant mažų valstybių, bet ir didelių valstybių veiksmus. Pavyzdžiui, Miriam Fendius Elman savo tyrime priėjo išvadą, kad tam tikru metu JAV karinė strategija buvo padiktuota visai ne struktūrinių veiksmų, tačiau vidinių.⁴⁶ Svarbu tai, kad įvertinę argumentų rimtumą, patys neorealistai sugebėjo pripažinti šią teorijos trūkumą ir atsižvelgti į kritiką. Neorealistai sutiko, kad tam tikrais atvejais vidinės priežastys gali būti svarbesnės nei struktūrinės ir labai svarbu atskirti, kada vidaus veiksniai yra daug lemiantys, o kada nereikšmingi.⁴⁷ Nors kyla klausimas, ar į analizę įtraukus vidinius kintamuosius teoriją vis dar galima vadinti neorealizmu, tačiau, kaip pastebi Colin Elman, jei tie kintamieji atrenkami su dideliu atsargumu ir kiekvienam atvejui atskirai, tai neturėtų pakenkti teorijai. Taip yra, nes aiškinamoji teorijos galia neturėtų būti paaukota dėl teorijos paprastumo (angl. *parsimony*) ir todėl kartais teorija su daugiau kintamųjų yra geriau.⁴⁸

Šiek tiek skirtingas, tačiau su Steven R. David idėjomis susijęs argumentas yra tas, kad Aziją reikia nagrinėti kitaip nei likusį pasaulį – atsižvelgiant į jos istoriją ir kultūrą bei netaikant Vakarų pavyzdžio aiškinti joje vykstantiems procesams. Pavyzdžiui, pasak David C. Kang, yra dvi priežastys, kodėl galios balanso teorija nėra tinkama nagrinėti Aziją. Pirmiausia, autorius teigia, kad nors Azijos šalys ir priklauso Vestfalijos sistemai, tačiau jų vystymosi kelias yra kitoks nei Vakarų valstybių ir jų vystymosi kryptį lemia visai kitokie iššūkiai, nei Europos valstybių.⁴⁹ Antra, Azijos (įskaitant ir Pietryčių Aziją) valstybių politika skiriasi, nes ji ir santykiai su kitomis tarptautinės sistemos valstybėmis yra smarkiai nulemti kolonijinės Azijos patirties.⁵⁰ Vis dėlto, minėta kritika nėra iki galo teisinga. Pirmiausia, tikrai ne visų autorių tyrimuose buvo nagrinėjami Vakarai. Pavyzdžiui, S. M. Walt žymiausiame savo kūrinyje remiasi pavyzdžiais iš Artimųjų Rytų. Taip pat, atsakant į kritiką, kad visos pagrindinės teorijos yra kilusios iš Vakarų ir yra apie juos, galima pacituoti patį David C. Kang, kuris teigia, kad teorijos kilmė nebūtinai nusako jos pritaikomumą.⁵¹ Negana to, toks bandymas Aziją “išlaisvinti” nuo tarptautinių santykių teorijų lėmė, kad, pasak dalies mokslininkų, ji taip ir nerado vietos jose.⁵² Svarbu ir tai, kad per didelis dėmesys kultūriniais, vystymosi, istoriniams skirtumams gali lemti orientalistinį požiūrį į regioną. Tai reiškia, kad jis bus nagrinėjamas iš išorinės ir viršesnės Vakarų perspektyvos. Galiausiai, tie, kurie teigia, kad Aziją reikia nagrinėti remiantis kitais kriterijais, neatsižvelgia, kad nors Pietryčių Aziją sieja panaši

⁴⁶ Miriam Fendius Elman „The foreign policies of small states: challenging neorealism in its own backyard” *British Journal of Political Science*, 25(2), 1995, 174.

⁴⁷ Colin Elman „Horses for courses: Why not neorealist theories of foreign policy?” *Security Studies*, 6(1), 2007, 30.

⁴⁸ Ten pat, 38.

⁴⁹ David C. Kang „Getting Asia Wrong. The Need for New Analytical Frameworks” *International Security*, 27(4), 2003, 84.

⁵⁰ Ten pat, 85.

⁵¹ David, 58

⁵² Acharya. 162.

kolonijinė praeitis, ją taip pat skiria ir ryškūs religiniai, ekonominiai ir kitokie skirtumai. Kaip jau buvo minėta anksčiau, vienas svarbiausių neorealizmo bruožų ir privalumų būtent ir yra tai, kad jis atskiria tarptautinius santykius nuo kitų disciplinų ir vadovaujasi dėsniais, būdingais tik tarptautiniams santykiams. Nors dėl šios priežasties neorealizmas ir sulaukia daugiausiai kritikos, tačiau tai tuo pačiu yra ir šios teorijos stiprybė.

Kitas, vienas labiausiai aptarinėjamų, pripažintų bei daugiausiai ginčų keliantis autorius yra Randal Schweller, kuris iš esmės nepaneigia balansavimo ir prisišliejimo, tačiau teigia, kad šių strategijų tikslas yra nebūtinai pasiekti saugumą.⁵³ Pasak jo, daug kas nesupranta, kad valstybės renkasi vieną iš šių strategijų dėl skirtingų motyvų. Balansavimą renkasi tos, kurios nori išlaikyti *status quo*, o prisišliejimą renkasi tos, kurių netenkina *status quo* ir kurios nori padidinti savo gerbūvį.⁵⁴ Taigi, kitaip nei S. M. Walt, jis teigia, kad prisišliejimas nebūtinai yra pasidavimas grėsmei. Pasak jo, prisišliejimas gali būti revizionistinės valstybės pasirinkta strategija, siekiant gauti atlygį ir naudos.⁵⁵ Nors šis argumentas ir neneigia balansavimo ir prisišliejimo, tačiau meta rimtą iššūkį vienam pagrindinių neorealizmo argumentų – kad šie veiksmai atliekami ieškant saugumo, o ne naudos.

Vis dėlto, R.Schweller teorija nėra be trūkumų. Kaip atskirti prisišliejimą, siekiant ekonominės naudos ar atlygio, ir paprasčiausią ekonominį bendradarbiavimą? Taip pat, nors neorealizmas sulaukia kritikos, kad neatsižvelgia į ekonomiką, tačiau S. M. Walt apžvelgia ryšį tarp balansavimo ir prisišliejimo pasirinkimo bei ekonominių valstybių santykių. Pasak jo, ekonominiai valstybių santykiai nėra pagrindinė priežastis, lemianti valstybės sąjungininkų pasirinkimą, nes pirmiausia kiekvienos valstybės tikslas yra išlikimas, o ne ekonominė gerovė.⁵⁶ Vis dėlto, svarbu pabrėžti, kad S. M. Walt nagrinėja ekonomikos vaidmenį ir sutinka, kad svarbu į jį atsižvelgti, todėl galima teigti, kad įtraukti tai į analizę kaip kintamąjį neturėtų būti klaida. Ekonominius rodiklius svarbu įvertinti ir todėl, nes Kinija ekonomines priemones naudoja siekti politiniams tikslams.⁵⁷

Apibendrinant, reikia pripažinti, kad taikyti ir vadovautis neorealizmu darant sprendimus (pasak Robert Cox, neorealizmas yra problema sprendžianti teorija (*problem solving theory*)) ir jo nekvestionuoti yra pavojinga, nes netinkamos teorijos taikymas tam tikromis aplinkybėmis gali privesti prie katastrofiškų pasekmių. Taip pat būtų neteisinga neatsižvelgti į kritiką bei nesiekti patobulinti teorijos ar padaryti ją tinkamesnę šiems laikams. Dėl šios priežasties šiame darbe bus iš dalies atsižvelgiama į kritiką. Pirma, sutinkama, kad kai kurie vidaus veiksniai turi įtakos

⁵³ Randall Schweller „Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back In” *International Security*, 19(1), 1994, 74.

⁵⁴ Ten pat.

⁵⁵ Ten pat, 79.

⁵⁶ Walt, 42.

⁵⁷ Daniel C.O'Neill „Risky business: The political economy of Chinese investment in Kazakhstan“ *Journal of Eurasian Studies*, 5(2), 2014, 145-147.

valstybės užsienio politikai. Antra, pripažįstama, kad balansavimas nebūtinai vyksta tik karinėmis priemonėmis. Trečia, taikoma apsidraudimo sąvoka, kuri yra tarp balansavimo ir prisišliejimo. Ketvirta, vertinant valstybės poziciją, atsižvelgiama į jos ekonominius santykius su kitomis šalimis.

2. ASEAN struktūra ir veikimo principai

Prieš pradėdant tyrimą trumpai bus aptarta ASEAN organizacija ir jos veikimo principai. Šios dalies tikslas yra parodyti, kodėl bus nagrinėjami ne organizacijos santykiai su Kinija dėl Pietų Kinijos jūros konflikto, bet atskirų valstybių grupių. Taip pat ši dalis padės suprasti ASEAN galią ir veiksmingumą.

Nuo pat įkūrimo pradžios svarbiausias organizacijos tikslas buvo padėti užtikrinti valstybių saugumą ir suverenumą neramiame pasaulyje. Vis dėlto, ne ką mažiau svarbu organizacijos narėms buvo užtikrinti ir taiką pačioje Pietryčių Azijoje, kurios valstybės taip pat turėjo ir turi nemažai teritorinių nesutarimų. Dėl šių priežasčių susiformavo svarbiausias organizacijos principas – neleisti viena kitai kištis į valstybių narių reikalus.⁵⁸ Tai reiškia, kad organizacija yra griežtai tarpvyriausybė ir visi sprendimai yra priimami remiantis konsensusu, kad nėra aptarinėjami atskirų valstybių vidiniai reikalai ir kad informacija iš susitikimų yra neviešinama.⁵⁹ Tai, kad visi sprendimai yra priimami konsensusu (pagal žemiausią bendrą vardiklį) ir nėra centrinės valdžios, kuri prižiūrėtų jų įgyvendinimą, lemia, kad juos labai sunku priimti ir kad jie vangiai įgyvendinami. Pavyzdžiui, per 40 metų (skaičiuojant nuo organizacijos įkūrimo) buvo įgyvendinta tik 30 procentų sutarčių.⁶⁰ Taip pat nors organizacija oficialiai turi ginčų sprendimo mechanizmą, tačiau jis nė karto nebuvo panaudotas (iki 2014-ųjų) galimai dėl to, kad ASEAN valstybės narės nestotų viena prieš kitą.⁶¹ Kaip pastebi Sheldon W. Simon, vienintelis dalykas, kuris palaiko viltį, kad valstybės narės laikysis sutarčių ir atsižvelgs į bendrąjį interesą yra kolektyvinis gėdos jausmas.⁶²

Svarbu paminėti, kad organizacijai pavyko susiderėti dėl dvejų labai svarbių susitarimų – Pietryčių Azijos be atominių ginklų deklaracijos (*Southeast Asia as a nuclear weapons-free zone declaration (SEANWFZ)*) 1995 m. bei Draugystės ir bendradarbiavimo sutarties (*Treaty of Amity and Cooperation (TAC)*) 1976 m., kuri nurodo visus nesutarimus spręsti taikiai. Minėtas susitarimas sukuria gana dviprasmišką situaciją – nors teritoriniai nesutarimai niekur nedingo, tačiau siekiant

⁵⁸ Katsumata, 187

⁵⁹ Alice D. Ba „Who’s socializing whom? Complex engagement in Sino-ASEAN relations“ *The Pacific Review*, 19(2), 2006, 169.

⁶⁰ Sheldon W. Simon „ASEAN and Southeast Asia. Remaining Relevant. International Relations of Asia“, Kn. David Shambaugh ir Michael B Yahuda (sud.) *International Relations of Asia*, Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, 2014, 230.

⁶¹ Ten pat, 230

⁶² Ten pat, 228.

vadovautis konsensuso principu ir nesipykti, jie sprendžiami vyksta labai lėtai. Kaip pastebi keli autoriai (Sheldon W. Simon (2014), David Martin Jones ir Michael L.R. Smith (2007)), ASEAN problemos yra „valdomos, bet ne sprendžiamos“.⁶³ Tuo tarpu buvęs ASEAN generalinis sekretorius Rudolfo Severino ironiškai klausė: „Ką daro ASEAN, kai negali išspręsti problemos? Pakiša problemą po kilimu ir jos neeskaluoja“.⁶⁴

Įdomus faktas tai, kad pirmoji ne ASEAN valstybė, kuri pasirašė TAC, buvo Kinija. Dar viena labai svarbi sutartis, pasirašyta tarp ASEAN ir Kinijos 2002 m. lapkritį, yra deklaracija dėl Šalių elgesio Pietų Kinijos jūroje (*Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea*). Tai pirmasis politinis tekstas tarp abiejų pusių dėl Pietų Kinijos jūros ir pirmasis žingsnis link Elgesio Kodekso Pietų Kinijos jūroje.⁶⁵ Kartu tekstas ragina abi puses susilaikyti nuo jėgos naudojimo ir grasinimų, taikiai spręsti kylančius konfliktus, įgyvendinti tarpusavio pasitikėjimą sukuriančias priemones, bendradarbiauti ir konsultuotis bei užtikrinti jūros ir oro navigacijos laisvę.⁶⁶ Nepaisant gerų norų, ši teisiškai neįpareigojanti deklaracija bei TAC nesutrukdė Kinijai Pietų Kinijos jūroje elgtis agresyviai.

Pasak dalies apžvalgininkų, vienas svarbiausių ASEAN veikimo organų yra jos organizuojami daugiašaliai susitikimai – ASEAN Regioninis forumas (*ASEAN Regional Forum (ARF)*), Rytų Azijos forumas (*East Asia Forum (EAS)*), ASEAN Gynybos ministrų susitikimas plius (*ASEAN Defence Ministers Meeting Plus (ADMM+)*). Šių susitikimų dėka (ypač ARF, kuris yra didžiausias pasaulyje diskusijų forumas saugumo tema) ASEAN įtvirtina savo aktualumą Azijos saugumo diskurse ir iš dalies skleidžia savo normas bei taisykles (pavyzdžiui, kiekvienas, norintis dalyvauti ARF, turi pasirašyti TAC).⁶⁷ ARF tikslas yra „padėti siekti ilgalaikės taikos sukuriant pasitikėjimą tarp jo narių“.⁶⁸ Taip pat, kaip jau buvo minėta, dalis autorių teigia, kad šiuos forumus ASEAN naudoja kaip balansavimo įrankius tam tikras šalis įtraukdama, kitas išskirdama.⁶⁹

Vis dėlto, reali šių forumų įtaka kelia abejonių. Pagrindinė to priežastis yra tai, kad jie yra paremti ASEAN „konsensuso diplomatija“, kuri, kaip jau minėta, problemas „valdo, bet ne sprendžia“. Galima teigti, kad ir ARF iki šiol nesugebėjo „subręsti“ ir vietoje tarpusavio pasitikėjimo kūrimo platformos, tapti konfliktų sprendimo vieta.⁷⁰ Kai kurie autoriai giria ARF, kaip gerą priemonę palaikyti balansą prieš Kiniją tuo pačiu išvengiant karinio konflikto ar priešpriešos, tačiau net jie pripažįsta, kad tai priklauso nuo tokių rodiklių, kaip galios pasiskirstymas, abiejų pusių

⁶³ Jones ir Smith, 179.

⁶⁴ Ten pat, 155.

⁶⁵ Hong Thao Nguyen „The 2002 Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea: A Note“ *Ocean Development & International Law*, 34(3-4), 2003, 279-280.

⁶⁶ Ten pat, 281.

⁶⁷ Simon, 235.

⁶⁸ Ten pat.

⁶⁹ He, 493.

⁷⁰ Simon, 235.

tarpusavio priklausomybė ir ASEAN vienybė.⁷¹ Vis dėlto, šio darbo autorė labiau pritaria kitai stovyklai, kuri teigia, kad ASEAN dėl savo konsensuso diplomatijos tampa didžiųjų valstybių įkaite. Pavyzdžiui, nors Vietnamas dažnai bando kelti Pietų Kinijos jūros klausimą minėtuose daugiašaliuose formatuose, tačiau dėl Kinijos ir jai draugiškų valstybių pasipriešinimo, dauguma pareiškimų nemini Kinijos ir jos nekritikuoja.

Apibendrinant, galima teigti, kad ASEAN nėra institucija, kuri priima pagrindinį sprendimą užsienio politikos klausimais. Dėl vieno svarbiausių šios institucijos bruožų – konsensuso diplomatijos, ASEAN sprendimai labiausiai priklauso nuo to, kokį sprendimą priims dauguma organizacijos valstybių narių. Ne išimtis ir Pietų Kinijos jūros konfliktas – norint suprasti, kokią strategiją taiko ASEAN visų pirma vertėtų pažiūrėti, ką daro jos valstybės narės.

3. Valstybių grupių analizė

Šioje dalyje bus atlikta ASEAN valstybių narių pozicijų Pietų Kinijos jūros konflikte analizė. Valstybės bus suskirstytos į tris grupes. Pirmoji – Vietnamas, Malaizija, Filipinai ir Brunėjus – tai yra valstybės, kurios yra įsitraukusios į Pietų Kinijos jūros konfliktą. Antroji – Singapūras, Indonezija ir Tailandas, kurios nėra įsitraukusios į konfliktą, tačiau jūra joms labai svarbi dėl saugumo ir ekonominių priežasčių. Galiausiai, trečioji grupė – Kambodža, Laosas, Mianmaras, kurios arba neturi priėjimo prie Pietų Kinijos jūros, arba jis labai mažas. Siekiant suprasti šalių pozicijas bus analizuojamas jų elgesys ASEAN formate bei nuomonė dėl Elgesio kodekso (ar jis turi būti įpareigojantis, ar ne). Taip pat siekiant suprasti pozicijų priežastis bus atsižvelgta ir į kitus materialiuosius faktorius, galinčius daryti įtaką – atstumą nuo Kinijos, valstybių karinius gebėjimus, bendradarbiavimą gynybos srityje su Kinija ir užsienio partneriais, ekonominius santykius su Kinija ir kitomis valstybėmis. Vertinant šalių karinius gebėjimus bus naudojamas *GlobalFirepower* karinės galios indeksas, kuris yra vienas iš išsamiausių (vertina daugiau 50 kriterijų) ir dažniausiai cituojamų šios srities reitingų.

3.1. Vietnamas, Filipinai, Malaizija, Brunėjus

Šioje dalyje bus nagrinėjamos ASEAN valstybių, kurių interesai su Kinija Pietų Kinijos jūros konflikte susikerta, pozicijos. Kaip jau buvo minėta, keliama prielaida, kad Pietų Kinijos jūros konflikte jos Kiniją balansuos.

⁷¹ He, 505.

3.1.1. Vietnamas

Vietnamo ir Kinijos susidūrimai Pietų Kinijos jūroje buvo bene dažniausi ir didžiausi.⁷² Tą iš dalies lemia, kad šalys yra kaimynės ir kad nesutaria net dėl dviejų salynų – Spratlio ir Paraselio. Pastarasis buvo okupuotas Kinijos 1974 m., kai Kinija laimėjo jūrinį mūšį prieš Vietnamą. Tuo tarpu Spratlio archipelago salas yra pasidalinusios visos penkios į konfliktą įsitraukusios valstybės ir Taivanas. Dėl šių salų tarp Kinijos ir Vietnamo 1988 m. įvyko mūšis, kurį taip pat laimėjo Kinija.⁷³ Nors nuo to laiko Vietnamas ir Kinija daugiau nesikovė dėl salų, tačiau nesutarimai tarp valstybių vyksta nuolatos. 2011 m. Kinija du kartus nukirto Vietnamo naftos žvalgybos (*oil exploration*) laivų kabelius tam, kad sustabdytų veiklą, vykstančią “jos teritorijoje”.⁷⁴ Vis dėlto, svarbiausias incidentas, kuris sukėlė rimtą santykių krizę, įvyko 2014 m., kai Kinija įrengė giliavandenę gręžimo platformą (*deepwater drilling rig*) Vietnamo Išskirtinėje ekonominėje zonoje ir jai saugoti atplukdė 80 laivų, kurių dalis buvo kariniai. Negana to, kiniečių laivai taranavo ir vandens patrankomis apšaudė atvykusius vietnamiečių teisėsaugos laivus, taip sukeldami materialius ir žmogiškuosius nuostolius.⁷⁵ Nors po poros mėnesių Kinija paskelbė atitraukianti naftos platformą, santykiams tai padarė nepataisomą žalą. Pasak apžvalgininkų, šis įvykis dvišalių santykių istorijoje žymi lūžio tašką. Iki tol Vietnamas, suprasdamas, kad yra silpnesnė valstybė, stengėsi kylančius ginčus su Kinija spręsti diplomatinio būdu ir vengė atviros konfrontacijos.⁷⁶ Dėl šios priežasties, šis įvykis Vietnamui buvo tarsi netikėtas „dūris į nugarą“, kuris lėmė labai išaugusį nepasitikėjimo kaimyne jausmą. Pavyzdžiui, pasak *Pew Survey*, 2014 m. tik 16 proc. vietnamiečių sakė mėgstantys Kiniją (palyginimui, JAV mėgo net 76 proc.) ir 76 proc. ją laikė grėsme.⁷⁷ Nors po minėto įvykio santykiai tarp Kinijos ir Vietnamo nurimo, tačiau dvišaliai ginčai dėl Pietų Kinijos jūros nesiliauja. Pavyzdžiui, 2018 m. kovo 23 d. Vietnamo vyriausybė pranešė, kad sustabdo 1 mlrd. naftos gavybos projektą Pietų Kinijos jūroje, jau antrą per pastaruosius metus.⁷⁸ Nors oficiali to priežastis nėra aiški, žinoma, kad tai įvyko dėl Kinijos grasinimų atsisakyti projekto, kuris patenka į jos deklaruojamą teritoriją.⁷⁹

⁷² Le Hong Hiep „Vietnam’s Pursuit of Alliance Politics in the South China Sea“ Kn. Enrico Fels ir Vu Truong-Minh Huy (sud.) *Power Politics in Asia’s Contested Waters*, Switzerland: Springer, 2016, 275.

⁷³ Odgaard, 16

⁷⁴ Ian Tsung-Yen Chen ir Alan Hao Yang „A harmonized Southeast Asia? Explanatory typologies of ASEAN countries’ strategies to the rise of China“ *The Pacific Review*, 26(3), 2013, 278.

⁷⁵ Hiep, 275

⁷⁶ Susan McEwen-Fial ir Alexander Brand „Navigating Stormy Waters: The Triangular Relationship between the United States, Vietnam and China and the South China Sea Disputes“ Kn. Enrico Fels ir Vu Truong-Minh Huy (sud.) *Power Politics in Asia’s Contested Waters*, Switzerland: Springer, 2016, 263.

⁷⁷ Ten pat, 252.

⁷⁸ James Pearson ir Henning Gloystein „Vietnam halts South China Sea oil drilling project under pressure from Beijing“ *Reuters*, 2018 < <https://www.reuters.com/article/us-southchinasea-vietnam/vietnam-halts-south-china-sea-oil-drilling-project-under-pressure-from-beijing-idUSKBN1GZ0JN> > [Žiūrėta 2018-05-09]

⁷⁹ Ten pat

Svarbu tai, kad prasti santykiai su Kinija ir incidentai Pietų Kinijos jūroje paskatino Vietnamą ieškoti sąjungininkų. Tai lėmė šalies suartėjimą su JAV. Nuo 2010 m. Vietnamo ir JAV bendradarbiavimas gynybos srityje labai išaugo. 2010 m. įvyko pirmasis kasmetinis JAV – Vietnamo saugumo dialogas bei pirmosios kasmetinės laivynų pratybos.⁸⁰ Nereikia nė sakyti, kad šios pratybos kėlė ir kelia didelį Kinijos susierzinimą. 2013 m. JAV ir Vietnamas pasirašė visapusės partnerystės susitarimą (*US-Vietnam Comprehensive Partnership*), o 2014 m., kai santykiai su Kinija ypatingai pablogėjo, Vietnamą aplankė JAV Jungtinių pajėgų vadas ir JAV iš dalies panaikino ginklų embargą Vietnamui.⁸¹ Taigi, galima teigti, kad šalių bendradarbiavimas gynybos srityje pasiekė neregėtas aukštumas. Vis dėlto, reikia pastebėti, kad Vietnamas stiprina bendradarbiavimą ir su kitomis šalimis (pavyzdžiui, Japonija ir Indija), kurios taip pat su nepasitikėjimu žvelgia į Kinijos ambicijas ir galios augimą.⁸² Taip Vietnamas siekia izoliuoti Kiniją ir ją atgrasyti nuo agresyvių veiksmų savo atžvilgiu.

Svarbu paminėti, kad paties Vietnamo karinė galia taip pat yra gana solidi – *GlobalFirepower* reitingas Vietnamo karinę galią vertina kaip 20-ą stipriausią pasaulyje.⁸³ Negana to, Vietnamas skiria daug dėmesio ginkluotųjų pajėgų atnaujinimui, įskaitant ir laivyno.⁸⁴ Taigi, net jei Vietnamas ir neprilygsta Kinijai savo karine galia, tačiau yra pakankamai stiprus, kad reikalui esant sukeltų jai rimtų nemalonumų.

Nors Vietnamas nusileidžia pavieniams Kinijos reikalavimams, jis vis dar aktyviai kovoja prieš Kinijos ekspansiją kitais būdais. Pavyzdžiui, jis kaip įmanoma dažniau Pietų Kinijos jūros klausimą kelia daugiašaliuose formatuose, o ypač ASEAN susitikimų metu.⁸⁵ ASEAN bendruose dokumentuose ir pozicijose Vietnamas dažnai siekia kuo griežtesio teksto, kuriame stengiasi pabrėžti Kinijos neteisėtus veiksmus.⁸⁶ Kaip vieną ryškiausių to įrodymų galima pateikti 2017 m. rugpjūčio 5 d. vykusio ASEAN užsienio reikalų ministrų derybas dėl bendro pareiškimo. Minėtų derybų metu Vietnamas buvo vienintelė valstybė, kuri darė stiprų spaudimą kitoms ASEAN narėms, kad tekstas būtų griežtesnis ir konkretesnis.⁸⁷ Šalis siekė, kad tekste būtų išreikštas stiprus susirūpinimas dėl

⁸⁰ Chen ir Yang, 279.

⁸¹ McEwen-Fial ir Brand, 251.

⁸² Hiep, 281 ir Rajeswari Pillai Rajagopalan „Why the Vietnam President’s India Visit Matters for Security Ties“ *The Diplomat*, 2018 < <https://thediplomat.com/2018/03/why-the-vietnam-presidents-india-visit-matters-for-security-ties/> > [Žiūrėta 2018-05-09]

⁸³ „2018 Vietnam Military Strength“ *GlobalFirepower* < https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=vietnam > [Žiūrėta 2018-05-09]

⁸⁴ Zachary Abuza ir Nguyen Nhat Anh „Vietnam’s Military Modernization“ *The Diplomat*, 2016 < <https://thediplomat.com/2016/10/vietnams-military-modernization/> > [Žiūrėta 2018-05-09] ir Minh Tri Ngo ir Koh Swee Lean Collin „Lessons from the Battle of the Paracel Islands“ *The Diplomat*, 2014 < <https://thediplomat.com/2014/01/lessons-from-the-battle-of-the-paracel-islands/> > [Žiūrėta 2018-05-09]

⁸⁵ Chen ir Yang, 278.

⁸⁶ „Vietnam wants tougher stand vs. China expansionism but PHL ‘not keen to reflect that’ — diplomat“ *GMA NEWS ONLINE*, 2017 < www.gmanetwork.com/news/news/nation/620759/vietnam-wants-tougher-stand-vs-china-expansionism-but-phl-not-keen-to-reflect-that-diplomat/story/ > [Žiūrėta 2018-05-09]

⁸⁷ Manuel Mogato „China set for easy ride from ASEAN on disputed South China Sea“ *Reuters*, 2017 < <https://www.reuters.com/article/us-asean-philippines-southchinasea/china-set-for-easy-ride-from-asean-on-disputed-south-china-sea-idUSKBN1AJ0WX> > [Žiūrėta 2018-05-09]

dirbtinių salų statybos ir paminėta, kad Elgesio kodeksas Pietų Kinijos jūroje turi būti įpareigojantis.⁸⁸ Vis dėlto, po pasipriešinimo iš kai kurių šalių, šie Vietnamo norai nebuvo išgirsti. Galima to priežastis yra nenoras su Kinija sugadinti santykių po neseniai pasiekto sutarimo dėl Elgesio kodekso. Kita galima priežastis – kitų valstybių noras Pekinui parodyti nuolankumą ir gauti atlygį. Kad ir kaip būtų, reikia pripažinti, kad Vietnamas yra griežčiausią poziciją Kinijos atžvilgiu reiškianti valstybė, net jei ir neturi realių galimybių pasipriešinti jos agresijai.

Dar vienas aspektas, kuris gali daryti įtaką Vietnamo pozicijai Kinijos atžvilgiu, yra šalių ekonominiai santykiai. Kinija yra didžiausia Vietnamo prekybos partnerė ir Vietnamas importuoja daugiausiai prekių iš šios šalies.⁸⁹ Vis dėlto, Vietnamo prekyba gana diversifikuota – jis turi ir daugiau svarbių prekybos partnerių, tokių kaip JAV (didžiausia eksporto rinka), Japonija ir Pietų Korėja.⁹⁰ Kalbant apie investicijas – Kinija yra tik aštunta pagal tiesioginių užsienio investicijų dydį (TUI) į Vietnamą, o tai reiškia, kad Vietnamas nėra priklausomas nuo investicijų iš didžiosios kaimynės, kaip dalis kitų regiono valstybių.⁹¹ Nors to priežastis nėra aiški, galima spėti, kad Vietnamas vengia didelių Kinijos investicijų (ypač į strateginius sektorius), nes siekia išvengti Kinijos įtakos didėjimo. Galiausiai, ekonominiai santykiai nėra vien pozityvūs – jie yra paženklinti didelio prekybos disbalanso Kinijos naudai, ką Vietnamas dažnai prikiša Kinijai.⁹² Taigi nors dvišaliai prekybiniai santykiai ir yra geri, tačiau Vietnamas nėra pakankamai ekonomiškai priklausomas nuo Kinijos, kad tai stipriai veiktų jo poziciją dėl Pietų Kinijos jūros. Kita vertus, geri ekonominiai santykiai tai taip pat parodo abiejų valstybių pragmatišką požiūrį, kad jie neturėtų būti veikiami nesutarimų kitose srityse.

Apibendrinant, Vietnamas Kiniją balansuoja gynybos srityje bendradarbiaudamas su kitomis valstybėmis, siekdamas griežtų pareiškimų Kinijos atžvilgiu ASEAN ir modernizuodamas savo laivyną. Balansavimo priežastimis galima laikyti tai, kad Kinija kelia didelę grėsmę Vietnamo saugumui, kad Vietnamas turi stiprias ginkluotąsias pajėgas, kad jis gynybos srityje glaudžiai bendradarbiauja su kitomis valstybėmis ir galiausiai, kad jis nėra priklausomas nuo Kinijos ekonomiškai. Reikia paminėti, kad pastaruoju metu įvykę pokyčiai, tokie kaip pasikeitusi Filipinų pozicija ir JAV atsitraukimas iš regiono sukuria Vietnamui didelį spaudimą ir gali lemti jo pozicijos sušvelnėjimą. Vis dėlto, bent kol kas galima teigti, kad Vietnamo pozicija nesikeičia.

⁸⁸ „Vietnam wants tougher stand vs. China expansionism but PHL ‘not keen to reflect that’ — diplomat“

⁸⁹ „Vietnam“ *OEC* <<https://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/vnm/>> [Žiūrėta 2018-05-09]

⁹⁰ Ten pat

⁹¹ „Chinese FDI in Vietnam: Growing Economic Ties, Despite Strains“ *Vietnam Briefing*, 2017 <<http://www.vietnam-briefing.com/news/vietnam-and-china-growing-economic-ties-despite-strains.html/>> [Žiūrėta 2018-05-09]

⁹² My Pham ir Matthew Tostevin „Despite strains, Vietnam and China forge closer economic ties“ *Reuters*, 2017 <<https://www.reuters.com/article/us-vietnam-china/despite-strains-vietnam-and-china-forge-closer-economic-ties-idUSKCN1BC3S2?i%3D0>> [Žiūrėta 2018-05-09]

3.1.2. Filipinai

Dar visai neseniai vienu aršiausių Pekino kritikų buvę Filipinai prieš kelerius metus pakeitė poziciją dėl Kinijos veiksmų Pietų Kinijos jūroje. Tai nutiko 2016 m., kai Filipinų prezidentu tapo Rodrigo Roa Duterte. Nors kol kas sunku pasakyti, ar didelę reikšmę Pietų Kinijos jūros konflikto eigai turės šis pokytis, tačiau tam tikri pasikeitusios pozicijos padariniai jau ima ryškėti.

Filipinų santykiai su Kinija pastaruosius dešimt metų buvo tokie pat prasti, o gal net prastesni nei Kinijos ir Vietnamo. Pagrindinis nesutarimų šaltinis – Spratlio salos, į kurias Kinija reiškia pretenzijas, remdamasi „9 brūkšnių“ linija. Vis dėlto, didžiausias šalių konfliktas Pietų Kinijos jūroje, labai pabloginęs dvišalius santykius, nutiko ne dėl Spratlio salos, bet dėl Skarboro seklumos, esančios vos už 123 mylių nuo Filipinų kranto.⁹³ Incidentas įvyko, kai Filipinų jūrinė fregata priplaukė prie Skarboro seklumoje nelegaliai žvejojantčio kinų laivo ir įsakė pasitraukti iš Filipinų teritorijos. Tuomet kinai atplukdė armadą gerai apginkluotų pusiau karinių laivų ir apsupo Filipinų laivą.⁹⁴ Konfliktui įsiplieskus Kinija kaip atsakomąją priemonę uždraudė kai kurių Filipinų maisto produktų importą ir nustojo organizuoti turistines ekskursijas į Filipinus.⁹⁵ Po kelis mėnesius trukusių derybų, birželio mėnesį Kinijos ir Filipinų laivai atsitraukė nuo Skarboro seklumos. Vis dėlto, vos įtampai nurimus, Kinija apsupo seklumą ir ją perėmė.⁹⁶

Minėtas įvykis sukrėtė Filipinus ir padėjo suprasti, kad jie vieni negali atsilaikyti prieš Kinijos karinę jėgą. Filipinų karinė jėga vertinama vidutiniškai, tačiau yra mažesnė nei pavyzdžiui Indonezijos, Vietnamo, Malaizijos ar Mianmaro.⁹⁷ 2013 m. buvo išleistas Filipinų ginkluotojų pajėgų modernizacijos aktas (*Armed Forces Modernization Act*). Pagal šį aktą, šiuo metu vykdoma Filipinų ginkluotojų pajėgų modernizacija.⁹⁸ Kinijos agresija ir Filipinų ginkluotojų pajėgų silpnumas buvo priežastis, paskatinusi Filipinus pradėti derybas su JAV dėl Sustiprinto bendradarbiavimo gynybos srityje susitarimo (*Enhance Defence Cooperation Agreement (EDCA)*), kurios buvo užbaigtos 2014 m. EDCA numato sąlygas, kaip abi valstybės gali kolektyviai vystyti savo gynybinius pajėgumus. Tai numatoma per rotacijos principu paremtą JAV karių dislokavimą Filipinų bazėse, kas išplečia treniravimosi galimybes ir turi padėti pagrindus ilgalaikiai Filipinų pajėgų modernizacijai.⁹⁹ Ši sutartis

⁹³ Richard Javad Heydarian „The US-Philippine-China Triangle: From Equi-balancing to Counter-Balancing amid the South China Sea Disputes” Kn. Enrico Fels ir Vu Truong-Minh Huy (sud.) *Power Politics in Asia's Contested Waters*, Switzerland: Springer, 2016, 349.

⁹⁴ Ten pat

⁹⁵ Ten pat

⁹⁶ Ten pat

⁹⁷ Prashanth Parameswaran „The Truth About Philippine Military Modernization and the ‘China Threat’“ *The Diplomat*, 2015 < <https://thediplomat.com/2015/07/the-truth-about-philippine-military-modernization-and-the-china-threat/> > [Žiūrėta 2018-05-12]

⁹⁸ Ten pat

⁹⁹ Renato Cruz De Castro „The Duterte Administration’s Foreign Policy: Unravelling the Aquino Administration’s Balancing Agenda on an Emergent China“ *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 35(3), 2016, 143.

siuntė stiprų diplomatinį signalą Pekinui, kad prieš imdamasis bet kokių agresyvių veiksmų prieš Filipinus, jis turi įvertinti JAV pajėgų buvimą šalyje. Kartu Filipinai sustiprino bendradarbiavimą saugumo srityje su Japonija – 2012 m. pasirašė susitarimą dėl jūrinio saugumo, o 2015 m. deklaraciją dėl „Tvirtesnės strateginės partnerystės, siekiant bendrų principų ir partnerystės, bei siekiant taikos, saugumo ir augimo regione ir už jo ribų“ (*A Strengthened Strategic Partnership for Advancing the Shared Principles and Partnership and Goals for Peace, Security, and Growth in the Region and Beyond*). Galiausiai, šalys pradėjo derybas dėl Pajėgų statuso susitarimo (*Status of Forces Agreement (SOFA)*), kuris leistų Japonijos gynybinėms pajėgoms (*Self-defence forces (SDF)*) naudotis Filipinų karinėmis bazėmis.¹⁰⁰

Be sustiprinto bendradarbiavimo su sąjungininkais gynybos srityse, Filipinai žengė dar vieną labai svarbų žingsnį. 2013 m. padavė pareiškimą Nuolatiniam arbitražo teismui Hagoje, kuriame prašė pareikšti nuomonę dėl kelių dalykų – ar Kinijos pretenzijos Pietų Kinijos jūroje, pagrįstos jos „9 brūkšnių“ linija, atitinka UNCLOS teisę ir ar Skarboro sekluma, Johnson, Cuarteron ir Fiery dariniai yra rifai, salos, uolienos ar atoslūgiai. Kartu Filipinai padavė teismui peticiją, kurioje teigiama, kad Kinija neteisėtai neleidžia Filipinams naudotis šalies 200 mylių Išskirtine ekonomine zona (*Exclusive Economic Zone (EEZ)*).¹⁰¹ 2016 m. liepos 12 d. Nuolatinis arbitražo teismas priėmė Filipinams palankų sprendimą, kas tapo stipria karta Filipinų naudai Pietų Kinijos jūros konflikte. Vis dėlto, Filipinai priėmė netikėta sprendimą – prezidentas R. Duterte pareiškė, kad nenorėdami sugadinti santykių su Kinija, Filipinai nesinaudos savo iškovota pergale derybose dėl Pietų Kinijos jūros konflikto sprendimo.¹⁰² Taip pat Filipinai kartu su Kinija ir Kambodža teigė, kad tai yra dvišalių santykių klausimas, todėl neturėtų būti keliamas ASEAN.¹⁰³ Reikia paminėti, kad nepaisant šių veiksmų, Filipinai nepakeitė savo pozicijos dėl Elgesio kodekso ir mano, kad jis turėtų būti įpareigojantis.¹⁰⁴ Vis dėlto, kai 2017 m. susitikimo (kuriam pirmininkavo Filipinai) tarp ASEAN ir Kinijos metu buvo pasiektas susitarimas dėl Elgesio Kodekso preliminarus teikso, Filipinai nespaudė Kinijos, kad derybos turi vykti dėl įpareigojančio dokumento. Dėl šios priežasties kyla klausimas, ar Filipinai tikrai siekia įpareigojančio Elgesio kodekso, ar tik viešai taip deklaruoja.

Dar vienas faktas, kuris įrodo, kad Filipinų pozicija keičiasi yra tas, kad jie ėmė tolti nuo JAV. 2016 m. rugsėjo mėnesį R. Duterte padarė net kelis stiprius pareiškimus JAV atžvilgiu, kurie aiškiai parodė, kad Filipinai keičia kryptį ir vietoj partnerystės su JAV, renkasi draugystę su Kinija. Filipinų prezidentas paliepė JAV specialiosioms pajėgoms palikti Mindanao salą ir teigė, kad Filipinų laivynas

¹⁰⁰ Ten pat, 145.

¹⁰¹ Ten pat, 146.

¹⁰² Mogato „Philippine's Duterte said China threatened war if he enforces court ruling giving him access to South China Sea“

¹⁰³ Castro, 150

¹⁰⁴ Pia Gutierrez „Duterte wants a legally binding South China Sea code“ *ABS-CBN News*, 2017 <<http://news.abs-cbn.com/news/11/16/17/duterte-wants-a-legally-binding-south-china-sea-code>> [Žiūrėta 2018-05-11]

nebepatruliuos su JAV laivynu Pietų Kinijos jūroje.¹⁰⁵ Tuo tarpu 2016 m. rugsėjį vizito Vietname metu R. Duterte pasakė, kad jo kadencijos metu Filipinai nebedalyvaus bendrose pratybose su JAV.¹⁰⁶ Toks sprendimas buvo priimtas, nes Filipinų pajėgos yra nepakankamai stiprios, kad kautųsi su Kinija, todėl nenori jos provokuoti.¹⁰⁷ Neabejotinai, Kinija pasikeitusią Filipinų poziciją jos atžvilgiu laiko didele diplomatine pergale. Vis dėlto, nors R. Duterte demonstruoja nuolankumą Kinijai, ši neturėtų skubėti džiūgauti, nes R. Duterte ne visada laikosi savo žodžio. Pavyzdžiui, bendros pratybos vandenyje ir sausumoje su JAV vyksta toliau, tačiau yra sumažintos.¹⁰⁸ Kita vertus, dalis pratybų iš tiesų buvo atšaukta arba pakeistas jų tikslas.¹⁰⁹ Reikėtų paminėti, kad su kita regiono galia – Japonija – Filipinų bendradarbiavimas saugumo srityje išlieka glaudus, tačiau tik su jos pagalba balansavimas Kinijos atžvilgiu nėra efektyvus.¹¹⁰

Tuo tarpu Filipinų santykiai su Kinija gynybos srityje stiprėja. Pavyzdžiui, 2017 m. gruodžio mėn. po kelių metų pertraukos tarp šalių įvyko bendros konsultacijos gynybos ir saugumo srityje.¹¹¹ Kaip teigia Prashanth Parameswaran, prieš kelis metus buvo sunkiai įsivaizduojama, kad šalys gali bendradarbiauti karinės įrangos tiekime, pakrantės apsaugoje, teisėsaugoje, tačiau dabar toks bendravimas vyksta.¹¹² Pažymima, kad šalių bendradarbiavimo prioritetai yra kova prieš terorizmą ir ekstremizmą, jūrinis saugumas (ypač humanitarinė pagalba, pagalba nelaimių atveju ir kova prieš piratavimą), kariuomenių mainai bei ginklų tiekimas Filipinų ginkluotosioms pajėgoms.¹¹³ Labai svarbu tai, kad abi pusės žada didinti bendradarbiavimą žvalgybos srityje.¹¹⁴ Nors tiksliai nenurodoma, kokia informacija dalintųsi šalys, vis dėlto, tai galėtų potencialiai apimti ir informaciją, susijusią su Pietų Kinijos jūra. Nors bendradarbiavimas gynybos srityje kol kas nėra labai išvystytas, tačiau abi pusės deda pastangas, kad jį sustiprintų. Vis dėlto, išlieka klausimas, kiek Filipinai iš tiesų yra pasirengę pasitikėti Kinija.

¹⁰⁵ Martin Petty „Duterte declares upcoming Philippines-U.S. war games 'the last one“ *Reuters*, 2016 <<https://www.reuters.com/article/us-philippines-duterte-idUSKCN11Y1ZI>> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹⁰⁶ „Rodrigo Duterte to end joint US and Philippine military drills“ *The Guardian*, 2016 <<https://www.theguardian.com/world/2016/sep/29/rodrigo-duterte-to-end-joint-us-and-philippine-military-drills>> [Žiūrėta 2018-05-12]

¹⁰⁷ Nehginpao Kipgen „The Philippines' South China Sea Flip-Flop“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/03/the-philippines-south-china-sea-flip-flop/>> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹⁰⁸ Prashanth Parameswaran „What's in the First US-Philippines Downgraded Naval Exercise Under Duterte?“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/06/whats-in-the-first-us-philippines-downgraded-naval-exercise-under-duterte/>> [Žiūrėta 2018-05-11] ir „Philippines downgrades joint US military exercises“ *Reuters*, 2017

<<http://www.atimes.com/article/philippines-downgrades-joint-us-military-exercises/>> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹⁰⁹ Parameswaran „What's in the First US-Philippines Downgraded Naval Exercise Under Duterte?“

¹¹⁰ Castro, 153.

¹¹¹ Prashanth Parameswaran „What's With the 'Revival' of the China-Philippines Military Dialogue?“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/12/whats-with-the-revival-of-the-china-philippines-military-dialogue/>> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹¹² Ten pat

¹¹³ Francis Wakefield „PH, China to strengthen defense relations“ *Manila Bulletin*, 2017 <<https://news.mb.com.ph/2017/10/26/ph-china-to-strengthen-defense-relations/>> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹¹⁴ Ten pat

Apžvalgininkai teigia, kad pasikeitusi Filipinų pozicija buvo nulemta ekonominės naudos. Filipinams pakeitus poziciją, Pekinas netruko jų už tai apdovanoti. Pavyzdžiui, 2016 m. Kinija leido Filipinų laivams žvejoti netoli Skarboro seklumos.¹¹⁵ 2017 m. Kinija pažadėjo Filipinams skirti 24 milijardus dolerių paramos ir investicijų, kurių daugiausiai bus skirta infrastruktūros projektams.¹¹⁶ Reikėtų pastebėti, kad Kinijos ir Filipinų ekonominiai santykiai ir prieš tai buvo geri – 2016 m. Kinija buvo didžiausia Filipinų prekybos partnerė, didžiausia importuotoja į šią šalį ir ketvirta pagal dydį Filipinų eksporto kryptis.¹¹⁷ Tačiau, galima teigti, kad pasikeitusi Filipinų pozicija dėl Pietų Kinijos jūros lems dar daugiau investicijų, paskolų, turistų ir t.t. iš Kinijos.

Vis dėlto, ekonominė parama negali paaiškinti, kodėl pokyčiai įvyko taip greitai, nors kitos aplinkybės labai nesikeitė. Staigius pokyčius nulėmė R. Duterte tapimas prezidentu ir dideli jo nesutarimai su tuometiniu JAV prezidentu B. Obama. Nesutarimai kilo dėl R. Duterte pradėtos kovos prieš narkotikus, kuri nusinešė mažiausiai 12 tūkstančių gyvybių, iš kurių didelė dalis yra nesusijusios su narkotikais.¹¹⁸ Reaguodamas į netinkamus kovos prieš narkotikus būdus, B. Obama sukritikavo R. Duterte ir paragino jį gerbti žmogaus teises, kas labai supykė Filipinų prezidentą.¹¹⁹ Iš karto po šių įvykių 2016 m. rugsėjį ir prasidėjo šalių santykių gynybos srityje atšalimas. Tuo tarpu 2016 m. spalį, vizito Kinijoje metu, R. Duterte pareiškė „atsiskiriantis nuo JAV“ ekonomiškai ir gynyboje ir pradantis suartėjimą su Kinija (įskaitant ir Pietų Kinijos jūros klausimu).¹²⁰ Taigi, galima teigti, kad pagrindinė Filipinų pozicijos pokyčio priežastis buvo R. Duterte apsisprendimas.

Apibendrinant, anksčiau stipriai balansavę Kiniją, dabar Filipinai prie jos prisišlieja. Tą įrodo keli faktai. Pirma, šalis stipriai apribojo savo bendradarbiavimą su JAV, kuris yra tradicinis Filipinų saugumo partneris ir labai svarbus jų gynybai. Antra, Filipinai didina bendradarbiavimą gynybos srityje su Kinija. Trečia, nors Kinijos laivynas ir pakrantės sargyba veikia Filipinams jautriose vietose, Filipinai vis tiek atsisako naudotis savo pergale prieš Kiniją Nuolatiniaame arbitražo teisme.¹²¹ Galima teigti, kad pagrindine staigia pokyčių priežastimi yra Rodrigo Duterte apsisprendimas keisti

¹¹⁵ Katie Hunt ir Kathy Quiano „China allows Philippines fishermen access to disputed shoal in South China Sea“ *CNN*, 2016 <<https://edition.cnn.com/2016/10/31/asia/philippines-china-scarborough-shoal-fishermen/index.html> > [Žiūrėta 2018-05-11]

¹¹⁶ Malou Mangahas ir Karol Ilagan „China's \$24-B pledge to Duterte yet to become real, but brokers already stalking deals“ *GMA News Online*, 2017 <<https://www.gmanetwork.com/news/news/specialreports/609920/china-s-24-b-pledge-to-duterte-yet-to-become-real-but-brokers-already-stalking-deals/story/> > [Žiūrėta 2018-05-11]

¹¹⁷ „Highlights of the Philippine Export and Import Statistics: 2016“ *Philippine Statistics Authority*, 2017 <<https://psa.gov.ph/content/foreign-trade-statistics-philippines-2016> > [Žiūrėta 2018-05-12]

¹¹⁸ „Philippines: Duterte's 'Drug War' Claims 12,000+ Lives“ *Human Rights Watch*, 2018 <<https://www.hrw.org/news/2018/01/18/philippines-dutertes-drug-war-claims-12000-lives> > [Žiūrėta 2018-05-11]

¹¹⁹ Oliver Holmes „Duterte tells Obama 'son of a whore' remark wasn't personal“ *The Guardian*, 2016 <<https://www.theguardian.com/world/2016/sep/06/son-of-a-whore-was-not-meant-to-be-personal-duterte-tells-obama> > [Žiūrėta 2018-05-11]

¹²⁰ Ben Blanchard „Duterte aligns Philippines with China, says U.S. has lost“ *Reuters*, 2016 <<https://www.reuters.com/article/us-china-philippines-idUSKCN12K0AS> > [Žiūrėta 2018-05-11]

¹²¹ Castro, 148.

Filipinų poziciją. Kitos priežastys – noras iš Kinijos gauti ekonominės naudos ir mažesni nei Kinijos kariniai gebėjimai.¹²²

3.1.3. Malaizija

Malaizijos ir Kinijos interesai Pietų Kinijos jūroje susikerta dėl Spratlio salų. Vis dėlto, kitaip nei Filipinų ar Vietnamo atveju, nuo 1979 m., kai Malaizija išleido žemėlapi, pagal kurį jai priklauso 11 salyno darinių, neįvyko nė vienas susirėmimas su Kinija.¹²³ Jei Kinija nuspręstų užimti jai pagal „9 brūkšnių“ liniją tariamai priklausančią teritoriją, Malaizija netektų keturių penktadalių savo Išskirtinės ekonominės zonos teritorijos bei vieno pagrindinių savo naftos ir dujų šaltinių.¹²⁴ Nors Malaizijai dėl ekonominių ir saugumo priežasčių (šalies dalys yra atskirtos jūros) Pietų Kinijos jūra labai svarbi, ji kitaip nei Vietnamas ar Filipinai šia tema vengia kalbėti garsiai ir taiko apsidraudimo strategiją.

Tai, kad Kinijai ir Malaizijai iki šiol pavyko išvengti susidūrimo Pietų Kinijos jūroje lemia kelios priežastys. Pirmiausia, kitaip nei Filipinų ar Vietnamo atveju, Kinija toleruoja Malaizijos veiklą jai pagal „9 brūkšnių“ liniją priklausančiuose vandenyse.¹²⁵ Antra, Kinijos veikla Spratlio salose iki šiol buvo žymiai mažesnė nei Paraselio salose.¹²⁶ Trečia, Malaizijai pavykdavo išvengti Kinijos pykčio, nes jį „sugerdavo“ kitos dvi valstybės – Vietnamas ir Filipinai.¹²⁷ Galiausiai, galima teigti, kad tai yra stipriai susiję su Malaizijos strategija spręsti kylančias problemas dvišališkai ir jų nekelti tarptautiniu lygiu.¹²⁸ Vis dėlto, reikia pastebėti, kad nepaisant tokios politikos, konfliktų nepavyko visiškai išvengti. Didžiausias diplomatinis konfliktas susijęs su Pietų Kinijos jūra tarp šalių įvyko 2009 m., kai Malaizija ir Vietnamas kartu padavė pareiškimą Jungtinių Tautų Kontinentinio šelfo ribų komisijai (*UN Commission on the Limits of the Continental Shelf*), kuriame prašė praplėsti jų Išskirtinės ekonominės zonos ribas, taip sukeldami Pekino pyktį.¹²⁹ Taip pat labai svarbu paminėti, kad pastaruoju metu vis agresyvesnis Kinijos elgesys Pietų Kinijos jūroje lemia ir griežtesnę Malaizijos atsaką į jos suvereniteto pažeidimą. Pavyzdžiui, 2015 m. Malaizija išreiškė protestą dėl

¹²² „2018 Philippines Military Strength“ *GlobalFirepower* <https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=philippines> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹²³ Hellendorf, 306.

¹²⁴ Prashanth Parameswaran „Malaysia’s Approach to the South China Sea Dispute after the Arbitral Tribunal’s Ruling“ *Contemporary Southeast Asia: A Journal of International and Strategic Affairs*, 38(3), 2016, 377.

¹²⁵ „Malaysia, China strengthen 'soft diplomacy' with marine programme collaboration“ *the Sun daily*, 2017 <<http://www.thesundaily.my/news/2017/12/16/malaysia-china-strengthen-soft-diplomacy-marine-programme-collaboration>> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹²⁶ Noor ir Daniel, 8.

¹²⁷ Ralph Jennings „Why Malaysia Stays Quiet About Its Claims In The South China Sea“ *Forbes*, 2016 <<https://www.forbes.com/sites/ralphjennings/2016/06/02/why-malaysia-stays-quiet-about-its-claims-in-the-disputed-south-china-sea/#840a6e961b0b>> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹²⁸ Hellendorf, 305.

¹²⁹ Ten pat, 307.

Kinijos pakrantės apsaugos laivo, kuris įplaukė į Malaizijos teritoriją.¹³⁰ Tuo tarpu 2016 m. Malaizija išsikvietė Kinijos ambasadorių paaiškinti, kodėl į Malaizijos vandenį įplaukė daugiau nei 100 Kinijos laivų.¹³¹ Tais pačiais metais Malaizijos ministras pirmininkas teigė, kad jei Kinija nesiliaus didinusi savo karinių pajėgumų regione, įtampa toliau augs.¹³² Šie įvykiai rodo, kad nors Malaizija ir sugeba išvengti didelės konfrontacijos su Kinija Pietų Kinijos jūroje, ji nėra linkusi nekreipti dėmesio į agresyvius Kinijos veiksmus savo teritorijoje, kurių pastaruoju metu vis daugiau.¹³³

Vertinant Malaizijos veiksmus ASEAN kontekste ir poziciją dėl Elgesio kodekso, galima teigti, kad jie yra dviprasmiški – Malaizija yra stojusi tiek į ASEAN, tiek į Kinijos pusę.¹³⁴ Galima teigti, kad taip yra, nes ir daugiašaliame formate ji stengiasi laikytis apsidraudimo strategijos ir išlaikyti gerus santykius su abejomis pusėmis. Vis dėlto, svarbu paminėti, kad galimai dėl vis agresyvesnės Kinijos politikos Pietų Kinijos jūroje, pastaruoju metu Malaizija dažniau palaiko ASEAN. Pavyzdžiui, 2015 m., kai ji pirmininkavo ASEAN, Malaizija pabrėžė, kad abiem pusėms svarbu kuo greičiau užbaigti derybas dėl Elgesio kodekso.¹³⁵ Taip pat Malaizija siekia įpareigojančio Elgesio kodekso.¹³⁶ 2016 m. Nuolatiniam arbitražo teismui paskelbus sprendimą dėl Pietų Kinijos jūros, Malaizija išleido nors ir ne itin džiaugsmingą, tačiau oficialų pranešimą, kuriame teigė, kad visos pusės turi laikytis tarptautinės teisės principų.¹³⁷ Vis dėlto, tiek šiuo atveju, tiek kitais, ji nemini Kinijos ir vengia griežtų pasisakymų jos atžvilgiu. Apibendrinant, Malaizija, kaip ir kitos ASEAN valstybės turi interesą, kad derybos dėl Elgesio kodekso būtų kuo greičiau užbaigtos, nes tai padidins jos saugumą. Tačiau, tuo pačiu ji nenori, kad jis kainuotų jai gerus santykius su Kinija, todėl stengiasi jos stipriai nekritikuoti.

Vienas svarbiausių paaiškinimų, kodėl Malaizija laikosi neutralios pozicijos Pietų Kinijos jūros konflikte yra tas, kad ją ir Kiniją sieja labai stiprūs ekonominiai santykiai. Kinija yra didžiausia Malaizijos prekybos partnerė. Remiantis Malaizijos prekybos skatinimo nacionalinės agentūros duomenimis (*The National Trade Promotion Agency of Malaysia*), 2018 m. sausį Kinija buvo antra

¹³⁰ „Malaysia to protest over Chinese coast guard 'intruders': WSJ“ *Reuters*, 2015 <<https://www.reuters.com/article/us-southchinasea-malaysia-china/malaysia-to-protest-over-chinese-coast-guard-intruders-wsj-idUSKBN0OP06120150609>> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹³¹ Yantoulu Ngui „Malaysia Summons Chinese Ambassador Over Approach of Boats“ *The Wall Street Journal*, 2016 <<https://www.wsj.com/articles/malaysia-summons-chinese-ambassador-over-approach-of-boats-1459438850>> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹³² Jennings „Why Malaysia Stays Quiet About Its Claims In The South China Sea“

¹³³ Kuik, 464.

¹³⁴ Odgaard, 15.

¹³⁵ „Asean Chair Malaysia wants efforts on South China Sea Code of Conduct to be hastened“ *The Straits Times*, 2015 <www.straitstimes.com/asia/se-asia/asean-chair-malaysia-wants-efforts-on-south-china-sea-code-of-conduct-to-be-hastened> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹³⁶ Stephanie Lee „Malaysia wants South China Sea CoC to be finalised soon“ *The Star Online*, 2017 <<https://www.thestar.com.my/news/nation/2017/05/21/msia-wants-south-china-sea-coc-to-be-finalised-soon-anifah-china-also-keen-to-have-framework-sorted/>> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹³⁷ Noor ir Daniel, 9.

pagal dydį Malaizijos eksporto kryptis ir pirma pagal dydį importuotoja.¹³⁸ Taip pat Kinija yra didžiausia investuotoja į Malaiziją.¹³⁹ Pavyzdžiui, skaičiuojama, kad per ateinančius 20 metų Kinija į Malaizijos infrastruktūros projektus investuos apie 93 milijardus dolerių.¹⁴⁰ Dalis projektų – strateginės reikšmės. Pavyzdžiui, „Malakos vartų“ (*Melaka Gateway*) giliavandens uosto projektas, į kurį Kinija labai daug investuoja, gali padidinti Kinijos įtaką ir Pietų Kinijos jūroje.¹⁴¹ Apibendrinant, dalis apžvalgininkų sutinka, kad Kinijos ekonominė įtaka Malaizijai yra didelė ir gali lemti Malaizijos poziciją Pietų Kinijos jūros klausimu. Kita vertus, kaip minėta anksčiau, Malaizija nebijo išreikšti nepritrimo Kinijos veiksams, kai pažeidžiamas jos suverenitetas. Pavyzdžiui, C.C. Kuik teigia, kad geri dvišaliai ekonominiai santykiai įmanomi tol, kol Kinija nekelti grėsmės Malaizijos saugumui. Antra, kaip teigia Malaizijos užsienio reikalų ministras, Malaizijos ir Kinijos gerų santykių paslaptis yra ta, kad ji sugeba atskirti ekonomiką nuo kitų klausimų, įskaitant ir Pietų Kinijos jūros klausimą.¹⁴²

Galima teigti, kad Malaizijos apsidraudimo strategija yra akivaizdžiausia karinėje ir gynybos srityse, kur ji sėkmingai palaiko bendradarbiavimą tiek su Vakarais (ypač JAV), tiek su Kinija. 2016 m. Malaizijos ministro pirmininko Najib Razak viešnagės Pekine metu, abi šalys sutarė, kad stiprins laivynų bendradarbiavimą Pietų Kinijos jūroje ir pasirašė memorandumą dėl bendradarbiavimo saugumo srityje.¹⁴³ Tuo tarpu 2017 m. rugsėjo ir lapkričio mėnesiais JAV ir Malaizijos laivynai dalyvavo bendrose pratybose.¹⁴⁴ 2017 m. rugsėjo mėnesį N. Razak lankėsi JAV ir susitiko su prezidentu Donald Trump. Bendrame pareiškime abi pusės pabrėžė, kad svarbu užtikrinti taiką, stabilumą ir saugumą Pietų Kinijos jūroje, navigacijos ir skraidymo laisvę bei kitus teisėtus

¹³⁸ „Top 10 Major Import Countries, 2018” *Malaysia External Trade Development Corporation* <<http://www.matrade.gov.my/en/malaysian-exporters/services-for-exporters/trade-market-information/trade-statistics/28-malaysian-exporters/trade-statistics/4146-top-10-major-import-countries-2018>> [Žiūrėta 2018-05-11] ir „Top 10 Major Export Countries, 2018” *Malaysia External Trade Development Corporation* <<http://www.matrade.gov.my/en/malaysian-exporters/services-for-exporters/trade-market-information/trade-statistics>> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹³⁹ Ben Westcott „Trump to meet Malaysian leader amid regional tug of war with China“ *CNN*, 2017 <<https://edition.cnn.com/2017/08/24/asia/malaysia-najib-trump-meeting/index.html>> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹⁴⁰ Ten pat

¹⁴¹ Thomas Maresca „China's growing ambitions in Malaysia raise questions about Beijing's true motive” *USA Today*, 2017 <<https://www.usatoday.com/story/news/world/2017/07/05/melaka-malaysia-china-project/423027001/>> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹⁴² „Asean Chair Malaysia wants efforts on South China Sea Code of Conduct to be hastened” *The Straits Times*, 2015 <<http://www.straitstimes.com/asia/se-asia/asean-chair-malaysia-wants-efforts-on-south-china-sea-code-of-conduct-to-be-hastened>> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹⁴³ Susan Walsh „Malaysian PM to sign 'significant' defence deal with China amid US strains” *The Guardian*, 2016 <<https://www.theguardian.com/world/2016/nov/01/malaysia-najib-razak-defence-deal-china-beijing-visit>> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹⁴⁴ Prashanth Parameswaran „US, Malaysia Launch Naval Exercise After Najib-Trump Summit” *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/09/us-malaysia-launch-naval-exercise-after-najib-trump-summit/>> [Žiūrėta 2018-05-11] ir „Malaysia, US, enhance cooperation via joint military exercise” *the Sun daily*, 2017 <www.thesundaily.my/news/2017/11/17/malaysia-us-enhance-cooperation-joint-military-exercise> [Žiūrėta 2018-05-11]

naudojimosi jūra būdus. Taip pat visos šalys paragintos sąžiningai įgyvendinti savo tarptautinius teisinius įsipareigojimus ir vengti jėgos, bauginimo ar prievartos panaudojimo.¹⁴⁵

Dar vienas įrodymas, kad Malaizija nesišlieja prie Kinijos yra tai, kiek ji dėmesio skiria savo gynybai ir karinių pajėgų modernizacijai. 2013 m. prasidėjo didelė Malaizijos laivyno reforma ir modernizacija.¹⁴⁶ Vis dėlto, pasak apžvalgininkų, modernizacija stringa, nes jai neskiriama pakankamai lėšų.¹⁴⁷ Verta pastebėti, kad Malaizija ne tik siekia modernizuoti savo jūrinės pajėgas, bet ir plėsti jų išdėstymą. Pavyzdžiui, 2018 m. kovo mėnesį buvo paskelbta, kad ketinama steigti dar vieną, jau ketvirtą jūrinę bazę Bintulu, Pietų Kinijos jūroje. Bazės tikslas bus saugoti Malaizijos teritorinius vandenius ir jos naftos bei dujų išteklius.¹⁴⁸ Taip pat Malaizijos laivai dažniau patruliuoja šalies vandenyse, didinama įvairių jūrinio saugumo agentūrų koordinacija ir kitų šalių laivai į Malaizijos teritoriją įplaukę be leidimo baudžiami griežčiau.¹⁴⁹ Nors to priežastys įvairios (piratavimas, nelegali žvejyba, kontrabanda ir t.t.), tačiau Kinija taip pat yra veiksnys valdžios gynybos strategijos planavime.¹⁵⁰

Apibendrinant, Malaizija Pietų Kinijos jūros konflikte ir santykiuose su Kinija pasirinko vidurinį kelią tarp balansavimo ir prisišliejimo – apsidraudimą. Nors Pekinui darantis vis agresyvesniam Pietų Kinijos jūroje, Malaizija užima vis griežtesnę poziciją, mažai tikėtina, kad nesant dideliame pavojui, ji nukryps nuo kelis dešimtmečius taikytos strategijos, kuri prisidėjo prie ekonominio klestėjimo ir gerų santykių su didžiąja kaimyne.

3.1.4. Brunėjus

Pekinas reiškia ambicijas į didžiąją dalį Brunėjaus Išskirtinės ekonominės zonos ir į vienintelį Louisa rifą, kuris yra joje.¹⁵¹ Nors lyginant su kitomis valstybėmis nesutarimo priežasčių yra mažiau, Pietų Kinijos jūra tęsiasi palei visą 161 km. ilgio valstybės krantą ir yra svarbi Brunėjaus naftos ir dujų eksportui, kuris sudaro apie 60 proc. valstybės bendrojo vidaus produkto (BVP).¹⁵² Svarbu ir tai,

¹⁴⁵ „Joint Statement for Enhancing the Comprehensive Partnership between the United States of America and Malaysia” *The White House*, 2017 <<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/joint-statement-enhancing-comprehensive-partnership-united-states-america-malaysia/>> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹⁴⁶ Hellendorf, 310

¹⁴⁷ „Report: lack of funding hampering Malaysian military“ *Free Malaysia Today*, 2018 <www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2018/02/27/report-lack-of-funding-hampering-malaysian-military/> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹⁴⁸ „Navy to set up fourth base in Bintulu — RMN chief“ *The Borneo Post*, 2018 <www.theborneopost.com/2018/03/08/navy-to-set-up-fourth-base-in-bintulu-rmn-chief/> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹⁴⁹ Prashanth Parameswaran „Malaysia’s Approach to the South China Sea Dispute after the Arbitral Tribunal’s Ruling” *Contemporary Southeast Asia*, 38(3), 2016, 379.

¹⁵⁰ Ten pat

¹⁵¹ Ralph Jennings „China Is Pursuing This Quiet, Loyal Ally In Asia's Big Maritime Dispute“ *Forbes*, 2017 <<https://www.forbes.com/sites/ralphjennings/2017/03/06/why-brunei-will-always-be-nice-to-china-in-their-sticky-maritime-dispute/#6e51161e211a>> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹⁵² Noor ir Daniel, 5.

kad Brunėjaus Išskirtinėje ekonominėje zonoje Pietų Kinijos jūroje gausu angliavandenilių išteklių, kurie patenka į Kinijos „9 brūkšnių“ linijos teritoriją.¹⁵³ Taigi Brunėjaus ekonominė gerovė yra labai stipriai priklausoma nuo Pietų Kinijos jūros konflikto sprendimo. Vis dėlto, šalis dažniausiai nereiškia nuomonės apie šį konfliktą ir vengia kritikuoti Kiniją. Kaip pastebi Elina Noor ir Thomas Daniel, Brunėjus pareiškimai apie Kinijos veiklą jai priklausančioje teritorijoje yra gana reti ir pateikia nedaug informacijos.¹⁵⁴ Kodėl taip yra ir ką tai sako apie Brunėjaus poziciją Pietų Kinijos jūros konflikte?

Vienas įtikinamiausių paaiškinimų yra, kad Kinija „nusipirko“ Brunėjaus tylą ir palaikymą. Kinijos ir Brunėjaus prekybiniai santykiai nėra labai intensyvūs – 2015 m. duomenimis Kinija nepateko į pagrindinių importuotojų penketuką ir buvo tik trečia Brunėjaus eksporto kryptis.¹⁵⁵ Vis dėlto, Kinija yra didžiausia investuotoja į šalį.¹⁵⁶ Kadangi Brunėjus pastaruosius kelis metus susiduria su dideliais ekonominiais sunkumais, nulemtais pasaulinio naftos kainų kritimo (naftos gavyba yra svarbiausia Brunėjaus pramonės šaka), energijos šaltinių išsekimo ir bandymo perorientuoti ekonomiką, jam labai reikia išorės pagalbos.¹⁵⁷ Pirmoji ją suteikė Kinija, pasiūlydama investuoti į bendrus projektus, įskaitant ir didžiausią iki šiol investicijų projektą Brunėje – Muara Besar naftos perdirbimo ir chemijos kompleksą Pietų Kinijos jūroje.¹⁵⁸ Tai, kad Brunėjus vykdo strateginės reikšmės projektus su Kinija Pietų Kinijos jūroje rodo, kad jis nebijo padidinti Kinijos įtakos jūroje ir tuo pačiu suteikia jos ambicijoms daugiau pagrindo. Nors ilgainiui gali atsirasti ir kitų šalių, kurios padės atsigausti stipriai pažeistai Brunėjaus ekonomikai, Kinijos ekonominė pagalba šiuo metu Brunėjui yra gyvybiškai svarbi.

Dar vienas paaiškinimas yra Brunėjaus nesugebėjimas pasipriešinti Kinijos karinei galiai. Brunėjaus karinės pajėgos yra mažos, prastai apginkluotos ir jų situaciją dar labiau pablogino ekonominis sunkmetis.¹⁵⁹ Taip pat Brunėjus yra vienintelė valstybė, kuri nėra dislokavusi karinių pajėgų Pietų Kinijos jūroje.¹⁶⁰ Tai reiškia, kad jis nesiekia ir negali Kinijos atgrasyti ar balansuoti.¹⁶¹ Brunėjaus bendradarbiavimas karinėje ir saugumo srityje su kitomis valstybėmis taip pat nėra

¹⁵³ Ten pat.

¹⁵⁴ Ten pat

¹⁵⁵ „Brunei Trade at a Glance : Most Recent Values” *World Integrated Trade Solution*, 2015

<<https://wits.worldbank.org/countrysnapshot/en/BRN>> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹⁵⁶ Nile Bowie „China throws sinking Brunei a lifeline“ *Asia Times*, 2018 <www.atimes.com/article/china-throws-sinking-brunei-lifeline/> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹⁵⁷ James Kon „Brunei economy to recover in 2017 on back of reforms“ *Borneo Bulletin*, 2017

<<https://borneobulletin.com.bn/brunei-economy-recover-2017-back-reforms/>> [Žiūrėta 2018-05-11] ir

Christopher B. Roberts ir Malcolm Cook „Brunei Darussalam: Challenging Stability” *Southeast Asian Affairs*, 2016, 97.

¹⁵⁸ Praveen Menon „As Western banks leave, China adds Brunei to new silk road“ *Reuters*, 2018

<<https://www.reuters.com/article/us-china-brunei/as-western-banks-leave-china-adds-brunei-to-new-silk-road-idUSKBN1GH0D8>> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹⁵⁹ Roberts ir Cook, 102.

¹⁶⁰ „Brunei“ *VOA News* <<https://projects.voanews.com/south-china-sea/recent/>> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹⁶¹ Ten pat

intensyvus.¹⁶² Vertinant bendradarbiavimą su JAV, jis grįstas bendromis pratybomis, mokymo programomis ir t.t. Dvišalių saugumo santykių pagrindu galima laikyti kasmet vykstančias CARAT pratybas (*Cooperational Afloat Readiness and Training*), kurių tikslas yra bendrai spręsti jūrų saugumo problemas, plėtoti profesinius santykius ir sustiprinti JAV karinio jūrų laivyno ir jūrų korpuso bei Karališkųjų Brunėjaus ginkluotojų pajėgų bendradarbiavimą (šios pratybos taip pat vyksta su Indonezija, Malaizija, Filipiniais, Singapūru ir Tailandu).¹⁶³ Paskutinį kartą pratybos vyko 2017 m. lapkritį.¹⁶⁴ Taip pat šalis bendradarbiauja ir su kitomis regiono valstybėmis – Singapūru, Vietnamu bei Filipiniais. Vertinant bendradarbiavimą su Kinija gynybos srityje – jis taip pat nėra labai intensyvus, tačiau stiprėja.¹⁶⁵ Pavyzdžiui, 2017 m. rugsėjį šalys pasirašė supratimo memorandumą dėl bendradarbiavimo gynybos srityje stiprinimo.¹⁶⁶ Tų pačių metų rugsėjį šalis dalyvavo bendrose pratybose, kurių tikslas buvo pagerinti abiejų laivynų sąveikos būdus ir komunikaciją.¹⁶⁷ Taip pat vyksta karininkų mainai, šalys dalyvauja bendruose mokymuose.¹⁶⁸ Apibendrinant, diversifikuotas Brunėjaus bendradarbiavimas patvirtina, kad valstybė nenori, kad jos saugumas ir suverenumas priklausytų nuo vieno partnerio. Vis dėlto, tvirtų ryšių gynybos srityje neturėjimas bei silpnos karinės pajėgos padaro Brunėjų neatsparų Kinijos įtakai.

Brunėjaus pozicija ir elgesys ASEAN kontekste atrodo prieštariniai. Viena vertus, dalis apžvalgininkų teigia, kad šiame konflikte Brunėjus palaiko bendrą ASEAN poziciją, nes jam, kaip mažai valstybei, santykiai su ASEAN yra vienas svarbiausių užsienio politikos prioritetų.¹⁶⁹ Pavyzdžiui, per Brunėjaus pirmininkavimą ASEAN 2013 m. vienas jo prioritetų buvo derybos dėl įpareigojančio Elgesio kodekso.¹⁷⁰ Kita vertus, 2016 m. Brunėjus kartu su Laosu ir Kambodža priėmė 4 punktų sutarimą su Kinija, kuriame teigiama, kad konfliktas dėl Pietų Kinijos jūros nėra Kinijos ir ASEAN problema ir neturėtų veikti dvišalių santykių.¹⁷¹ Taip pat bendrame pareiškime sakoma, kad kiekviena valstybė turi teisę pasirinkti, kaip spręsti konfliktus, vadovaujantis tarptautine teise; kad

¹⁶² Christopher Roberts ir Lee Poh Onn „BRUNEI DARUSSALAM: Cautious on Political Reform, Comfortable in ASEAN, Pushing for Economic Diversification“ *Southeast Asian Affairs*, 2009, 68.

¹⁶³ „Brunei, U.S. Deepen Security Partnerships Through CARAT“ *AMERICAN NAVY*, 2017 <http://www.navy.mil/submit/display.asp?story_id=103213> [Žiūrėta 2018-05-11] ir „US, Indonesian Navies Host CARAT Indonesia Bilateral Exercise“ *AMERICAN NAVY*, 2016 <http://www.navy.mil/submit/display.asp?story_id=95974> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹⁶⁴ „Brunei, U.S. Deepen Security Partnerships Through CARAT“

¹⁶⁵ Roberts ir Onn, 68.

¹⁶⁶ „Sultan heralds a new era in China relations“ *Borneo Bulletin*, 2017 <<https://borneobulletin.com.bn/sultan-heralds-a-new-era-in-china-relations/>> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹⁶⁷ Li Jiayao „China, Brunei hold joint naval drill“ *China Military*, 2017 <http://eng.chinamil.com.cn/view/2017-09/29/content_7774095.htm> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹⁶⁸ Yao Jianing „Senior military leader meets with deputy defense minister of Brunei“ *China Military*, 2016 <http://eng.chinamil.com.cn/2016special/2016-10/13/content_7299685.htm> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹⁶⁹ Odgaard, 19.

¹⁷⁰ „Brunei to seek sea code of conduct“ *Gulf Times*, 2013 <<http://www.gulf-times.com/story/338542/Brunei-to-seek-sea-code-of-conduct>> [Žiūrėta 2018-05-11]

¹⁷¹ „China reaches consensus with Brunei, Cambodia, Laos on South China Sea issue“ *People's Daily Online*, 2016 <<http://en.people.cn/n3/2016/0424/c90000-9048895.html>> [Žiūrėta 2018-05-11]

niekas negali vienašališkai versti kitas šalis laikyti bendros programos; galiausiai, nurodoma, kad konfliktas derybų ir konsultacijų būdu turėtų būti sprendžiamas tik tarp tiesiogiai susijusių valstybių pagal Deklaracijos dėl elgesio kodekso Pietų Kinijos jūroje 4 straipsnį.¹⁷² Nereikia nė sakyti, kad toks sutarimas ne tik atskleidžia Brunėjaus poziciją, bet ir susilpnina bendrą ASEAN derybinę poziciją. Po šio pareiškimo Pekinas sulaukė kritikos, kad kišasi į ASEAN vidaus reikalus ir mažina jo vienybę.¹⁷³ Tuo tarpu Brunėjus, kaip jam įprasta, niekaip nekommentavo šio įvykio.¹⁷⁴ Tai, kad Brunėjus tapo dalimi tokio Kinijai naudingo pareiškimo rodo jo pasiryžimą dėl Kinijos investicijų paaugoti ASEAN vienybę ir savo paties interesus.

Apibendrinant, nors anksčiau Brunėjus pasisakė už įpareigojantį Elgesio kodeksą, atrodo, kad ekonominis sunkmetis nulėmė jo suartėjimą su Kinija ir privertė jį prisišlieti prie jos. Įtaką Brunėjaus pozicijai daro ir jo silpna karinė galia. Reikėtų paminėti, kad 2018 m. ASEAN generalinio sekretoriaus postą (svarbiausias ASEAN postas) ketveriems metams užėmė Brunėjaus pilietis Dato Lim Jock Hoi.¹⁷⁵ Gali būti, kad šis postas privers Brunėjų labiau palaikyti ASEAN poziciją ir siekti ASEAN vieningumo. Vis dėlto, panašu, kad bent kol kas Kinijai pavyko „nusipirkti“ Brunėjaus palaikymą Pietų Kinijos jūros klausimu.

3.2. Indonezija, Singapūras, Tailandas

Šioje dalyje bus nagrinėjamos valstybių, kurių interesai su Kinija Pietų Kinijos jūros konflikte nesikerta, tačiau jūra labai svarbi jų saugumui ir ekonomikai, pozicijos. Kaip jau buvo minėta, keliama prielaida, kad Pietų Kinijos jūros konflikte jos Kiniją švelniai balansuos arba taikys apsidraudimo strategiją.

3.2.1. Indonezija

Indonezijos, kaip didžiausios tiek plotu, tiek gyventojų skaičiumi, tiek BVP ASEAN valstybės, balsas šiame konflikte labai svarbus. Negana to, ji tradiciškai yra laikoma ASEAN lydere, „pirmoji tarp lygių“.¹⁷⁶ Indonezija turi didelį interesą, kad Pietų Kinijos jūros konfliktas būtų

¹⁷² „China reaches consensus with Brunei, Cambodia, Laos on South China Sea issue“ *Xinhuanet*, 2016 <http://www.xinhuanet.com/english/2016-04/23/c_135306137.htm> [Žiūrėta 2018-05-12]

¹⁷³ Francis Chan “China criticised for apparent attempt to divide Asean” *The Straits Times*, 2016 <www.straitstimes.com/asia/china-criticised-for-apparent-attempt-to-divide-asean> [Žiūrėta 2018-05-12]

¹⁷⁴ Elina Noor ir Thomas Daniel „Key Issues and Dilemmas for Brunei and Malaysia in the South China Sea Dispute“ *National Asian Security Studies Program Issue Brief*, 2(1), 2016, 6.

¹⁷⁵ „Dato Lim Jock Hoi assumes office as new Secretary-General of ASEAN“ *ASEAN*, 2018 <<http://asean.org/dato-lim-jock-hoi-assumes-office-as-new-secretary-general-of-asean/>> [Žiūrėta 2018-05-12]

¹⁷⁶ Prashanth Parameswaran „Delicate Equilibrium: Indonesia’s Approach to the South China Sea” Kn. Enrico Fels ir Vu Truong-Minh Huy (sud.) *Power Politics in Asia's Contested Waters*, Switzerland: Springer, 2016, 322.

išspręstas. Nors oficialiai ji nėra įsitraukusi į šį konfliktą, bet Kinija kesinasi ir į jai priklausančią Natuno salą Pietų Kinijos jūroje. Taigi kyla pagrįstas klausimas, kokią poziciją ši stipri ir pusiau suinteresuota valstybė yra užėmusi Pietų Kinijos jūros atveju.

Pirmiausia reikėtų paaiškinti, kodėl Indonezija nėra įsitraukusi į konfliktą, jei jos interesai su Kinijos vis dėlto susikerta. Kinija grindžia savo teises į Natuno salą remdamasi „9 brūkšnių“ linija. Ši sala svarbi dėl saugumo ir ekonominių priežasčių – nustatyta, kad jos rytuose yra vienas didžiausių dujų telkinių pasaulyje.¹⁷⁷ Kai Kinija 1993 m. paskelbė apie savo ambicijas, Indonezija paprašė paaiškinti jų pagrindą, tačiau nesulaukė tenkinančio atsakymo. Tuomet 1995 m. į Pekiną nuvyko buvęs Indonezijos užsienio reikalų ministras ir sulaukė pasiūlymo pradėti derybas dėl salos. Vis dėlto, Indonezija nesutiko, nes derybos būtų suteikusios pagrindą nepagrįstoms Pekino ambicijoms.¹⁷⁸ Nusistatymas, kad nėra dėl ko derėtis su Kinija ir kad neegzistuoja joks nesutarimas ir lemia, kad Indonezija nėra viena iš Pietų Kinijos jūros konflikto pusių.

Kadangi Indonezija turi interesą, kad konfliktas būtų kuo greičiau išspręstas, ji stengiasi nelikti jo nuošalėje ir būti tarpininke tarp abiejų pusių.¹⁷⁹ Pavyzdžiui, dar 1990 m. šalis pradėjo organizuoti neformalų dialogą dėl Pietų Kinijos jūros – Seminarus apie potencialių konfliktų valdymą Pietų Kinijos jūroje (*Indonesia Workshop on Managing Potential Disputes in the South China Sea*), kurių metu aptariami techniniai su konfliktu susiję klausimai.¹⁸⁰ Vis dėlto, šio forumo politinė svarba minimali ir Indoneziją sunku įsivaizduoti tarpininkės vaidmenyje dėl jau minėto jos šališkumo ir dėl to, kad šalis ne kartą tvirtai pareiškė, kad siekia įpareigojančio Elgesio kodekso.¹⁸¹ Negana to, kai 2012 m. Kambodžos viršūnių susitikimas pirmą kartą istorijoje baigėsi be bendros deklaracijos taip pademonstruodamas akivaizdų ASEAN susiskaldymą, Indonezijos užsienio reikalų ministras Marty Natalegawa skrido į valstybes nares ir per kelias dienas sugebėjo suderinti bendrą dokumentą „Šeši principai dėl Pietų Kinijos jūros“ (*Six-Point Principles on the South China Sea*).¹⁸² Visa tai rodo, kad Indonezija nėra abejinga konfliktui ir palaiko ASEAN valstybes. Vis dėlto, reikėtų paminėti, kad Indonezija Nuolatinio arbitražo teismo sprendimą dėl Pietų Kinijos jūros priėmė gana abejingai ir nepasinaudojo juo gindama savo interesus.¹⁸³ Pasak Džakartos, šis sprendimas gali turėti neigiamą efektą, nes Kinija gali dar labiau atmesti UNCLOS teisę.¹⁸⁴ Nepaisant gana neigiamos Indonezijos pozicijos šiuo klausimu, kitais atvejais Indonezija demonstruoja palaikymą į konfliktą įsitraukusioms ASEAN valstybėms. Ypač pastaruoju metu, kai Pekino laikysena tampa vis agresyvesnė.

¹⁷⁷ Parameswaran „Delicate Equilibrium: Indonesia’s Approach to the South China Sea”, 321.

¹⁷⁸ Ten pat, 325-326.

¹⁷⁹ Hellendorf, 305.

¹⁸⁰ Ten pat, 307-308.

¹⁸¹ Donald E. Weatherbee „Indonesia’s Foreign Policy in 2016: Garuda Hovering” *Southeast Asian Affairs*, 2017, 168.

¹⁸² Hellendorf, 308.

¹⁸³ Weatherbee, 170.

¹⁸⁴ Ten pat

Pačios Indonezijos santykiai su Kinija dėl Pietų Kinijos jūros pastaruoju metu darosi vis sudėtingesni. Dar 2012 m. Indonezija parašė laišką Jungtinių Tautų Kontinentinio šelfo ribų komisijai, kuriame teigė, kad Kinijos „9 brūkšnių“ linija yra „aiškiai neparemta tarptautine teise ir pažeidžia UNCLOS“.¹⁸⁵ Vis dėlto, didžiausi nesutarimai prasidėjo, kai 2015 m. Indonezija pradėjo vykdyti nelegalių žvejybos laivų skandinimo politiką ir per metus nuskandino apie 220 laivų, daugiausiai vietnamiečių ir tailandiečių. Ši politika lėmė, kad 2016 m. Indonezija tris kartus aptiko ir konfiskavo nelegalius kiniečių žvejybos laivus, kuriuos bandė galbėti Kinijos pakrantės apsauga.¹⁸⁶ Po paskutinio susidūrimo, Indonezijos užsienio reikalų ministerija išleido pareiškimą, kuriame pirmą kartą pripažino, kad Kinijos „9 brūkšnių“ linija kertasi su jos Išskirtine ekonomine zona.¹⁸⁷ Taip pat kaip atsaką į šį įvykį pasiuntė visus Indonezijos karo laivus prie Natuno salos.¹⁸⁸ Indonezija ėmėsi ir kitų stiprią žinutę siunčiančių veiksmų. Indonezijos prezidentas Joko Widodo 2016 m. tris kartus aplankė Natuno salas, vieną kartą netgi su tuo pačiu laivu, kuris dalyvavo viename iš incidentų su Kinija.¹⁸⁹ Taip pat Indonezijos prezidentas 2016 m. lapkritį stebėjo didžiausias oro (dalyvavo daugiau nei 2000 žmonių) pajėgų pratybas, o 2017 m. gegužę dideles mišrių (dalyvavo 5900 karių) pajėgų karines pratybas prie Natuno salų.¹⁹⁰ Negana to, 2016 m. birželį Indonezijos parlamentas patvirtino skirti papildomus 480 milijonų dolerių modernizuoti karinę bazę Natuna salose. Tais pačiais metais Natuno saloje dislokuoto personalo skaičius buvo pakeltas nuo 800 iki 2000.¹⁹¹ Apibendrinant, Indonezija ėmėsi vidaus balansavimo veiksmų Kinijos atžvilgiu.

Indonezija balansuoja Kiniją ir išoriškai. Ji palaiko artimus santykius gynybos srityje su kitomis Pietryčių Azijos šalimis, JAV, Australija, Japonija, Rusija ir t.t. Pavyzdžiui, vieni pagrindinių ginklų tiekėjų Indonezijai yra JAV ir Rusija.¹⁹² Rusijos ir Indonezijos santykiai karinėje srityje darosi vis glaudesni – per pastaruosius du metus Indoneziją aplankė šeši Rusijos laivyno laivai, o šiais metais

¹⁸⁵ Kaewkamol Pitakdumrongkit „Coordinating the South China Sea Issue: Thailand’s roles in the code of conduct development” *International Relations of the Asia-Pacific*, 2015, 420.

¹⁸⁶ Weatherbee, 169.

¹⁸⁷ Joe Cochrane „Indonesia, Long on Sidelines, Starts to Confront China’s Territorial Claims“ *New York Times*, 2017 <<https://www.nytimes.com/2017/09/10/world/asia/indonesia-south-china-sea-military-buildup.html>> [Žiūrėta 2018-05-12]

¹⁸⁸ Danang Firmanto „Defense Minister Orders Warships Deployment to Natuna“ *Tempo.co*, 2016 <<https://en.tempco.co/read/news/2016/06/22/055782122/Defense-Minister-Orders-Warships-Deployment-to-Natuna>> [Žiūrėta 2018-05-12]

¹⁸⁹ Weatherbee, 169.

¹⁹⁰ „Indonesia air force holds its largest military exercise in South China Sea“ *Reuters*, 2016 <<https://www.reuters.com/article/us-southchinasea-indonesia/indonesia-air-force-holds-its-largest-military-exercise-in-south-china-sea-idUSKCN124009>> [Žiūrėta 2018-05-12]

¹⁹¹ „Indonesia set to upgrade military base in islands perched on edge of South China Sea“ *the japan times*, 2016 <<https://www.japantimes.co.jp/news/2016/06/29/asia-pacific/indonesia-set-upgrade-military-base-islands-perched-edge-south-china-sea/#.WsZbnExuK3A>> [Žiūrėta 2018-05-12]

¹⁹² Phil Stewart ir Agustinus Beo Da Costa „Indonesia looks to U.S. to relax limits on its special forces“ *Reuters*, 2018 <<https://www.reuters.com/article/us-indonesia-usa-mattis/indonesia-looks-to-u-s-to-relax-limits-on-its-special-forces-idUSKBN1FC0WG>> [Žiūrėta 2018-05-12] ir Prashanth Parameswaran „Indonesia, Russia Ink Defense Protocol Amid Fighter Jet Deal“ *the Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/10/indonesia-russia-ink-defense-protocol-amid-fighter-jet-deal/>> [Žiūrėta 2018-05-12]

numatomos ir pratybos.¹⁹³ Vis dėlto, JAV ir Indonezijos gynybiniai santykiai nepalyginamai aktyvesni – kasmet šalys turi apie 200 bendrų veiklų gynybos ir karinio bendradarbiavimo srityje (2015 m. duomenimis), įskaitant ir įvairias jūrines pratybas.¹⁹⁴ JAV regi Indoneziją kaip vieną svarbiausių sąjungininkių Azijoje siekiant užtikrinti navigacijos laisvę ir jūrų saugumą.¹⁹⁵ 2018 m. sausį Indonezijoje lankėsi JAV gynybos sekretorius Jim Mattis ir su Indonezijos prezidentu aptarė Pietų Kinijos jūros klausimą.¹⁹⁶ Indonezija plečia bendradarbiavimą ir su Japonija. Pavyzdžiui, 2015 m., prieš pat Joko Widodo vizitą į Kiniją, abi šalys pasirašė susitarimą dėl bendradarbiavimo saugumo srityje.¹⁹⁷ Taip pat labai svarbūs santykiai gynybos srityje sieja Indoneziją ir Australiją. 2016 m. išleistoje Australijos gynybos baltojoje knygoje (*Defence White Paper*) Indonezija buvo įvardinta, kaip esminės (*vital*) svarbos šalis.¹⁹⁸ 2012 m. Australija ir Indonezija pasirašė bendradarbiavimo gynybos srityje susitarimą ir tuo pačiu pradėjo rengti susitikimus tarp gynybos ir užsienio reikalų ministrų (*2 plus 2*).¹⁹⁹ Taip pat šalys dalyvauja bendrose pratybose. Galiausiai, siekiant užtikrinti jūrinį saugumą, Indonezija bendradarbiauja ir su kitomis ASEAN valstybėmis. Nuo 2004 m. Indonezija, Singapūras ir Malaizija (2008 m. prisijungė ir Tailandas) kartu patruliuoja ore ir jūroje aplink Malakos sąsiaurį.²⁰⁰ Ši iniciatyva yra skirta kovoti prieš piratavimą, tačiau neabejotinai didina šių valstybių pasiruošimą bei koordinaciją reaguoti ir į kitus galimus pavojus. Indonezija gynybos srityje bendradarbiauja ir su Kinija – perka iš jos ginklus, dalyvauja įvairiose pratybose (daugiausiai antiterorizmo srityje) ir retkarčiais susitinka aukštu lygiu.²⁰¹ Taip pat 2011 m. buvo pasirašytas supratimo memorandumas dėl bendradarbiavimo gynybos srityje.²⁰² Apibendrinant, Indonezija palaiko santykius gynybos srityje su daug valstybių, įskaitant ir Kiniją. Tai, viena vertus, reiškia, kad ji stengiasi parodyti Kinijai, kad turi sąjungininkų ir yra pasiruošusi atremti galimą ataką. Kita vertus, ji supranta, kad Pietų Kinijos jūros saugumas neįmanomas nebendradarbiaujant su Kinija. Įdomu tai,

¹⁹³ John McBeth „Russia raises its head in Indonesia“ *Asia Times*, 2018 <www.atimes.com/article/russia-raises-head-indonesia/> [Žiūrėta 2018-05-12]

¹⁹⁴ „Joint Statement by the United States of America and the Republic of Indonesia“ *The White House*, 2015 <<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2015/10/26/joint-statement-united-states-america-and-republic-indonesia>> [Žiūrėta 2018-05-12]

¹⁹⁵ Prashanth Parameswaran „What’s Next for US-Indonesia Defense Relations Under Trump?“ *The Diplomat*, 2018 <<https://thediplomat.com/2018/01/whats-next-for-us-indonesia-defense-relations-under-trump/>> [Žiūrėta 2018-05-12]

¹⁹⁶ Ten pat

¹⁹⁷ „Japan, Indonesia sign defence deal before Joko's China trip“ *The Business Times*, 2015 <<http://www.businesstimes.com.sg/government-economy/japan-indonesia-sign-defence-deal-before-jokos-china-trip>> [Žiūrėta 2018-05-12]

¹⁹⁸ Prashanth Parameswaran „Why Do Australia-Indonesia Military Relations Matter?“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/01/why-do-australia-indonesia-military-relations-matter/>> [Žiūrėta 2018-05-12]

¹⁹⁹ Ten pat

²⁰⁰ Premesha Saha „Indonesia's potential as a maritime power“ *Maritime Affairs: Journal of the National Maritime Foundation of India*, 12(2), 2016, 33.

²⁰¹ Shannon Van Sant „China Seeks Closer Military Ties With Indonesia“ *VOA News*, 2016 <<https://www.voanews.com/a/china-seeks-closer-military-ties-with-indonesia/3380481.html>> [Žiūrėta 2018-05-12]

²⁰² Edo Karensa „House Ratifies Bilateral Defense Cooperation Bills With China, Germany“ *Jakarta Globe*, 2016 <jakartaglobe.id/news/house-ratifies-bilateral-defense-cooperation-bills-china-germany/> [Žiūrėta 2018-05-12]

kad J.Widodo sulaukia kritikos, kad palaiko pernelyg draugiškus santykius su Kinija, ypač ekonominėje srityje.

Kinija yra pagrindinė Indonezijos importo ir eksporto partnerė.²⁰³ Vis dėlto, kas labiausiai kelia nerimą daliai apžvalgininkų yra ne prekybos apimtys, bet Kinijos investicijos į strateginius ir su šalies saugumu susijusius sektorius. Nuo tada, kai J.Widodo tapo prezidentu iki 2016 m. (imtinai) Kinija iš devintos vietos pagal TUI pakilo į trečiąją.²⁰⁴ Pasak apžvalgininkų, J.Widodo tikisi, kad Kinija investuos į projektus, kurių bendra vertė 450 milijardų dolerių, o ypač į Globalios jūrinės ašies (*Global Maritime Axis*) iniciatyvą, kuri yra laikoma J. Widodo asmenine iniciatyva. Kinijos investicijos į šį projektą yra labai tikėtinos, nes 2016 m. rugsėjį vykusio susitikimo tarp prezidentų metu, buvo nuspręsta sujungti šį projektą su Kinijos Jūrų šilko kelio iniciatyva (*Maritime Silk Road*). Dalis autorių teigia, kad toks sprendimas yra trumparegiškas ir pavojingas, nes gali paskatinti ekspansionistinę Pekino politiką Pietų Kinijos jūroje.²⁰⁵

Apibendrinant, galima teigti, kad Indonezija Pietų Kinijos jūros konflikte balansuoja Kiniją tiek vidinėmis, tiek išorinėmis priemonėmis. Po įvykių 2016 m. Indonezija ėmėsi visų įmanomų priemonių, kad tai patvirtintų, įskaitant ir visai nesena sprendimą pervadinti jai priklausančią Pietų Kinijos jūros dalį į Šiaurės Natuno jūrą (*North Natuna Sea*).²⁰⁶ Taip yra, nes Natuno salos Indonezijai yra labai svarbios dėl saugumo ir ekonominių priežasčių. Kita priežastis yra ta, kad gynybos srityje Indonezija turi tiek vidinių resursų (jos kariniai gebėjimai laikomi didžiausiais Pietryčių Azijoje), tiek užsienio partnerių.²⁰⁷ Vertinant iš ekonominės perspektyvos, kaip pastebi apžvalgininkai, bent jau kol kas Indonezijai pavyksta išlaikyti pusiausvyrą tarp griežtos pozicijos Natuno salų atžvilgiu ir gerų ekonominių santykių su Kinija palaikymo.²⁰⁸

3.2.2. Singapūras

Singapūras yra išskirtinė valstybė ASEAN kontekste. Nors yra pati mažiausia, ji yra labiausiai pažengusi ekonomiškai. Singapūro išskirtinumas jaučiamas ir jo vykdomoje užsienio politikoje. Singapūras yra artimiausią santykį su JAV gynybos srityje palaikanti ASEAN valstybė. Kartu jis

²⁰³ „Indonesia Trade at a Glance : Most Recent Values“ *World Integrated Trade Values*, 2016
<<https://wits.worldbank.org/countrysnapshot/en/IDN>> [Žiūrėta 2018-05-12]

²⁰⁴ Weatherbee, 166.

²⁰⁵ Ten pat, 168.

²⁰⁶ Tom Allard ir Bernadette Christina Munthe „Asserting sovereignty, Indonesia renames part of South China Sea“ *Reuters*, 2017 <<https://www.reuters.com/article/us-indonesia-politics-map/asserting-sovereignty-indonesia-renames-part-of-south-china-sea-idUSKBN19Z0YQ>> [Žiūrėta 2018-05-12]

²⁰⁷ „2018 Indonesia Military Strength“ *GlobalFirepower* <https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=indonesia> [Žiūrėta 2018-05-12]

²⁰⁸ Ralph Jennings „Indonesia Balances Maritime Sovereignty, Economic Ties to China“ *VOA News*, 2016
<<https://www.voanews.com/a/indonesia-china-south-china-sea/3611198.html>> [Žiūrėta 2018-05-12]

sugeba palaikyti ir gerus santykius su Kinija. Galiausiai, Singapūras didelį dėmesį skiria ir ASEAN. Kyla klausimas, kaip šie trys aspektai veikia Singapūro poziciją dėl Pietų Kinijos jūros.

Singapūras yra valstybė, turinti moderniausias ginkluotąsias pajėgas regione. Tai yra nuolatinio valdžios dėmesio ir lėšų skyrimo šalies gynybai pasekmė.²⁰⁹ Pavyzdžiui, 2008-2012 m. Singapūras buvo penktas pagal dydį karinės įrangos importuotojas pasaulyje.²¹⁰ Šalis yra viena iš daugiausiai gynybai išleidžiančių valstybių Pietryčių Azijoje – 2016 m. ji gynybai skyrė 3,4 proc. BVP ir buvo antra valstybė pagal išlaidas gynybai po Brunėjaus (3,5 proc.) (trečia – Vietnamas su 2,4 proc.). Singapūro prioritetas visada buvo integruota ir technologiškai pažangi kariuomenė.²¹¹ Taip pat šalis labai daug dėmesio skiria kareivių paruošimui ir motyvacijai. Labai kokybišku paruošimu siekiama kompensuoti mažus žmogiškuosius resursus.²¹² Galiausiai, šalis išsiskiria iš kitų regiono šalių tuo, kad taiko visa apimančios gynybos strategiją, kuri apima karinę, socialinę, ekonominę, pilietinę ir psichologinę gynybą. Taip siekiama, kad visi šalies piliečiai būtų pasiruošę atremti karines ir nekarines grėsmes bei prisidėti prie šalies saugumo. Kita vertus, svarbu pažymėti, kad nors Singapūro ginkluotosios pajėgos ir yra labai modernios, tačiau bendra šalies karinė jėga pagal *GlobalFirepower* nėra didelė.²¹³ Dėl to Singapūrai labai svarbus bendradarbiavimas gynybos srityje su draugiškomis didžiosiomis valstybėmis, o ypač JAV.

Vienas svarbiausių Singapūro užsienio politikos principų yra siekis į regiono reikalus įtraukti JAV. Singapūras laiko JAV jėga, kuri gali padėti palaikyti balansą regione ir išvengti vienos didelės valstybės dominavimo.²¹⁴ Taip pat jam labai svarbu užtikrinti teise pagrįstą, stabilią ir saugią tvarką regione, nes jis supranta, kad nuo to priklauso jo paties ekonominė gerovė ir saugumas. Galiausiai, stiprų bendradarbiavimą gynybos srityje lemia ir panašūs dvišaliai interesai – kova prieš terorizmą ir ekstremizmą, navigacijos laisvės užtikrinimas, regiono rinkų prieinamumas ir tarptautinis finansinis stabilumas.²¹⁵ Singapūras yra vienintelė valstybė regione, kurioje yra dislokuotos JAV karinės jūrų ir oro pajėgos.²¹⁶ Nėgana to, šalis skiria daug dėmesio, kad jo karinės pajėgos ir nauji pirkiniai būtų lengvai suderinami su JAV ginkluotosiomis pajėgomis ir leistų efektyviai atlikti bendras operacijas.²¹⁷ Kartu reikia pažymėti, kad JAV pažanga karinių technologijų srityje visada buvo vienas

²⁰⁹ Lim Min Zhang „Parliament: Defence spending to remain steady even as other countries spend more on wide-ranging security threats, says Ng Eng Hen“ *The Straits Times*, 2018 <www.straitstimes.com/politics/parliament-defence-spending-to-remain-steady-even-as-other-countries-spend-more-on-wide> [Žiūrėta 2018-05-12]

²¹⁰ See Seng Tan „Mailed Fists and Velvet Gloves: The Relevance of Smart Power to Singapore’s Evolving Defence and Foreign Policy” *Journal of Strategic Studies*, 38(3), 2015, 342.

²¹¹ Tan, 341.

²¹² Ten pat

²¹³ „2018 Singapore Military Strength“ *GlobalFirepower* <<https://www.globalfirepower.com/countries-listing.asp>> [Žiūrėta 2018-05-12]

²¹⁴ Odgaard, 18.

²¹⁵ „Singapore“ Kn. Evan S. Medeiros, Keith Crane, Eric Heginbotham ir kt. (sud.) *Pacific Currents. The Responses of U.S. Allies and Security Partners in East Asia to China’s Rise*, Santa Monica: RAND Corporation, 2008, 160.

²¹⁶ Odgaard, 17.

²¹⁷ Medeiros, 180-181.

pagrindinių Singapūro karinių inovacijų šaltinių.²¹⁸ Dėl šių priežasčių nieko keisto, kad Singapūro ir JAV pajėgų suderinamumas ir gebėjimas veikti kartu yra vienas didžiausių regione.²¹⁹ Kaip pastebi regiono ekspertė Evelyn Goh, Singapūras yra turbūt vienintelė šalis Pietryčių Azijoje, kuri gali sau leisti tokius stiprius santykius su JAV, nes tam neprieštarauja vidinės aplinkybės ir dėl to, kad Kinijos įtaka šiai šaliai yra ribota.²²⁰ Singapūras gynybos srityje bendradarbiauja ir su kitomis valstybėmis, o ypač su Indija.

Singapūro ir Indijos santykiai gynybos srityje tęsiasi jau ilgai, tačiau pastaruoju metu bendradarbiavimas ypač suintensyvėjo. Pasak dabartinio Singapūro gynybos ministro Ng Eng Hen, Indijos vaidmuo svarbus stiprinant regioninį saugumą ir stabilumą (ypač po JAV atsitraukimo iš regiono).²²¹ 2017 m. gegužės 18 d. Indija ir Singapūras dalyvavo bendrose jūrų pajėgų pratybose Pietų Kinijos jūroje.²²² Įdomu tai, kad Kinija į jas reagavo gana palankiai ir joms neprieštaravo.²²³ 2017 m. lapkričio 27-29 d. N. E. Hen lankėsi Indijoje, kur vyko antrosios gynybos ministrų konsultacijos.²²⁴ Šio vizito metu buvo pasirašytas dvišalis susitarimas dėl laivynų bendradarbiavimo.²²⁵ Taip Singapūro ginkluotosios pajėgos tapo vienintelėmis, turinčiomis bendradarbiavimo susitarimus su Indija visose srityse (jūrų, oro ir sausumos).²²⁶ Apibendrinant, Singapūras į regiono reikalus siekia įtraukti ne tik JAV, net ir kitas didžiąsias valstybes. Taip Singapūras ne tik tikisi palaikyti galios balansą regione, tačiau, kaip paaikškino Singapūro gynybos ministerija, ir sukurti didesnę erdvę savo užsienio politikai.²²⁷ Viską apžvelgus kyla pagrįstas klausimas – kaip Kinija reaguoja į Singapūro pasirinktą užsienio politikos strategiją? Taip pat, kiek Singapūro strategiją lemia Kinijos iškilimas ir baimė?

Atsakant į antrą klausimą, dauguma apžvalgininkų (Amitav Acharya (2008), See Seng Tan (2015)) sutaria, kad Singapūras šiuo metu nemato Kinijos kaip grėsmės savo suverenumui ar teritoriniam vientisumui ir kad Singapūro nuolatinis dėmesys gynybai yra nulemtas ne Kinijos baimės. Šalys bendradarbiauja tiek gynybos, tiek saugumo srityse. Pastebima, kad bendradarbiavimas gynybos srityje pastaruoju metu auga – dažnėja susitikimai tarp gynybos ministerijų atstovų,

²¹⁸ Ten pat, 160.

²¹⁹ Ten pat, 180-181.

²²⁰ Ten pat, 182.

²²¹ Yu Fu „Singapore's China-India Balancing Act“ *The Diplomat*, 2018 <<https://thediplomat.com/2018/01/singapores-china-india-balancing-act/>> [Žiūrėta 2018-05-12]

²²² „India-Singapore naval drill shouldn't hurt others: China“ *The Times of India*, 2017 <<https://timesofindia.indiatimes.com/world/china/india-singapore-naval-drill-shouldnt-hurt-others-china/articleshow/58750737.cms>> [Žiūrėta 2018-05-12]

²²³ Ten pat

²²⁴ Prashanth Parameswaran „Why the New India-Singapore Naval Pact Matters“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/11/why-the-new-india-singapore-naval-pact-matters/>> [Žiūrėta 2018-05-12]

²²⁵ Ten pat

²²⁶ Ten pat

²²⁷ Tan, 338.

konsultacijos, kariuomenių mainai, o 2015 m. šalys pradėjo rengti jūrines pratybas.²²⁸ Dvišaliai ekonominiai santykiai taip pat lieka intensyvūs – Pekinas yra didžiausias Singapūro prekybos partneris (antras – JAV), o Singapūras yra didžiausias investuotojas į Kiniją.²²⁹ Čia galime įžvelgti skirtumą nuo Kinijos ekonominių santykių su kitomis regiono valstybėmis. Kai Kinija gali didinti savo spaudimą kitoms valstybėms naudodama ekonominius santykius, Singapūrai ji turi mažesnę įtaką, nes Kinijai Singapūras yra ne ką mažiau reikalingas dėl investicijų. Dar viena priežastis, kodėl Singapūro priklausomybė nuo Kinijos mažesnė nei kitų regiono valstybių yra ta, kad jis, kaip ir gynybos srityje, dėjo dideles pastangas, kad diversifikuotų savo ekonominius santykius. Vienas geriausių to pavyzdžių yra tai, kad Singapūras turi sudaręs 21 Laisvosios prekybos susitarimą (*Free Trade Agreement (FTA)*).²³⁰ Taigi, nors ekonominiai santykiai su Kinija Singapūrai yra svarbūs ir naudingi, tačiau jis turi daugiau „ekonominės erdvės“ savo sprendimams atlikti, nei kitos, skurdesnės, Pietryčių Azijos valstybės.²³¹

Nepaisant gerų santykių su Kinija, Singapūras nebijo jos kritikuoti. Pavyzdžiui, 2016 m. balandį Singapūro diplomatas ir buvęs ASEAN generalinis sekretorius sukritikavo Kiniją kišantis į ASEAN vidinius reikalus ir mažinant jos vienybę Pietų Kinijos jūros klausimu.²³² Pekinas atsakė, kad toks klaidingas supratimas kenkia ASEAN ir Kinijos santykiams bei bendradarbiavimui.²³³ Tų pačių metų rugpjūčio mėnesį Singapūro Ministras Pirmininkas Lee Hsien Long lankėsi JAV, kur išreiškė stiprų palaikymą JAV įsitraukimui į regiono reikalus ir teigė, kad Nuolatinio arbitražo teismo sprendimas dėl Pietų Kinijos jūros parodo daug daugiau nei tai, „kieno ginklai yra stipresni“.²³⁴ Į šią ir kitas Singapūro pastabas iš karto sureagavo Kinijos valstybinis laikraštis *People's Daily*, kuris teigė, kad Singapūras „akivaizdžiai pasirinko pusę, kurią palaiko Pietų Kinijos jūros konflikte“.²³⁵ Nors Singapūras ir neturi tiesioginių interesų Pietų Kinijos jūroje, jis yra už įpareigojantį Elgesio kodeksą. Visai neseniai, kai buvo sutarta pradėti derybas dėl dokumento, Singapūro užsienio reikalų ministras Vivian Balakrishnan teigė, kad „Žinoma, kad Elgesio kodeksas turi turėti papildomą ir

²²⁸ „Singapore and China armies to step up defence cooperation“ *Channel NewsAsia*, 2018 <<https://www.channelnewsasia.com/news/singapore/singapore-and-china-armies-to-step-up-defence-cooperation-9929100>> [Žiūrėta 2018-05-12] ir Lim Yan Liang „Singapore and China to deepen defence ties, cooperation“ *The Straits Times*, 2017 <www.straitstimes.com/asia/east-asia/singapore-and-china-to-deepen-defence-ties-cooperation> [Žiūrėta 2018-05-12]

²²⁹ Mark J. Valencia „As Asean chair, Singapore may find its warming ties with China turning frosty once more“ *South China Morning Post*, 2018 <www.scmp.com/comment/insight-opinion/article/2127567/asean-chair-singapore-may-find-its-warming-ties-china> [Žiūrėta 2018-05-12]

²³⁰ Ian Bremmer „How Singapore Sees Asia-and America“ *Time*, 2016 <<http://time.com/4547333/how-singapore-sees-asia-and-america/>> [Žiūrėta 2018-05-12]

²³¹ Medeiros, 167.

²³² Chan „China criticised for apparent attempt to divide Asean“

²³³ Valencia „As Asean chair, Singapore may find its warming ties with China turning frosty once more“

²³⁴ Ten pat

²³⁵ Ten pat

reikšmingą teisinį poveikį“.²³⁶ Tą galima aiškinti tuo, kad Singapūras visada buvo aktyvus debatuose dėl teisės grįstos tvarkos jūrose.²³⁷

Singapūro reikšmė derybose dėl šio dokumento šiomet labai išauga dėl dviejų priežasčių. Pirmą, jis yra ASEAN – Kinijos santykių koordinatorius, antra – jis 2018 m. pirmininkauja ASEAN. Pirmininkaujanti valstybė turi pirmenybę formuoti programą, pirmininkauti ir tarpininkauti susitikimams, pateikti naujas iniciatyvas ir kalbėti visos grupės vardu. Dar svarbiau, pirmininkaujanti valstybė turi teisę vetuoti bendrus pareiškimus ir kilus nesutarimams savarankiškai juos išleisti.²³⁸ Įrodymas, kiek daug lemia pirmininkaujanti valstybė, yra praėjusiais metais pirmininkavusių Filipinų įtaka švelniems ASEAN bendriems pareiškimams Kinijos atžvilgiu ir tai, kad būsimų derybų pagrindu tapo tekstas, kuriame minimas neįpareigojantis Elgesio kodeksas.²³⁹ Grįžtant prie Singapūro pirmininkavimo, šalies Ministras Pirmininkas teigė, kad vienas iš šalies prioritetų bus skatinti tasyklėmis grįstą tvarką, kuri padės įveikti kylančias saugumo problemas bei skatinti ekonominę integraciją, laisvą prekybą ir ekonominį jungiamumą.²⁴⁰ Viename pirmųjų susitikimų, kuriam pirmininkavo Singapūras, buvo išreikštas susirūpinimas dėl Kinijos vykdomo žemės užgrobimo Pietų Kinijos jūroje ir kitų veiklų, kurios kelia grėsmę regiono stabilumui ir saugumui.²⁴¹ Nors realiu Singapūro pirmininkavimo rezultatų dar reikia palaukti, kol kas panašu, kad jis, kitaip nei Filipinai, neketina vardan gerų santykių su Kinija aukoti ASEAN vienybės ir tuo pačiu tvirto ir konkretaus dokumento, kuris jai pačiai yra labai svarbus. Kita vertus, Singapūras yra ir ASEAN bei Kinijos santykių koordinatorius, kas taip pat reiškia, kad jis negalės būti per daug griežtas ir turės rasti būdą, kaip siekiant ASEAN ir tuo pačiu savo interesų palaikyti gerus santykius su Kinija. Kitaip tariant, dabartinė Singapūro pozicija yra perspektyvi ir pavojinga tuo pat metu ir tik nuo Singapūro diplomatinių gebėjimų priklauso, kokius rezultatus atneš jo pirmininkavimas ASEAN.

Apibendrinant, Singapūras šiuo metu užima ypatingą vietą konflikte. Jis, būdamas ASEAN pirmininkaujanti ir už ASEAN – Kinijos santykius atsakinga valstybė turi gerą galimybę būti tarpininke tarp šių dviejų pusių. Galima teigti, kad Singapūras Pietų Kinijos jūros konflikte švelniai balansuoja Kiniją. Apie tai galima spręsti iš jo glaudžių santykių gynybos srityje su JAV ir pastaruoju metu Indija. Taip pat iš jo griežtų ir atvirų pasisakymų Pietų Kinijos jūros klausimu. Singapūras

²³⁶ Siong

²³⁷ Henrick Z Tsjeng ir Koh Swee Lean Collin „Commentary: Singapore’s ASEAN chairmanship a chance to make practical progress on South China Sea“ *Channel NewsAsia*, 2017
<<https://www.channelnewsasia.com/news/singapore/commentary-singapore-asean-chairman-south-china-sea-9270112>> [Žiūrėta 2018-05-12]

²³⁸ Charissa Yong „Asean stresses self-restraint in South China Sea activities“ *The Straits Times*, 2018
<<http://www.straitstimes.com/singapore/asean-stresses-self-restraint-in-s-china-sea-activities>> [Žiūrėta 2018-05-12]

²³⁹ Ten pat

²⁴⁰ Ten pat

²⁴¹ Jack Kim „SE Asia ministers air concerns over Beijing's activities in South China Sea“ *Reuters*, 2018
<<https://www.reuters.com/article/us-asean-singapore-foreign/se-asia-ministers-air-concerns-over-beijings-activities-in-south-china-sea-idUSKBN1FQ1HI>> [Žiūrėta 2018-05-12]

renkasi tokį kelią, nes yra pakankamai laisvas nuo Kinijos įtakos bei Kinijai yra labai svarbus dėl geostrateginių priežasčių. Galiausiai, Singapūras yra pats labai suinteresuotas, kad konfliktas būtų išspręstas, nes nuo to labai priklauso jo ekonominė gerovė ir saugumas.

3.2.3. Tailandas

Tailandas yra viena iš valstybių, kurios teritorija Pietų Kinijos jūroje nesikerta su Pekino teritorinėmis ambicijomis. Vis dėlto, kaip ir kitomis regiono valstybėms, Tailandui labai svarbu išsaugoti stabilumą ir taiką regione bei apsaugoti jūrinės komunikacijos linijas (*Sea Lines of Communication (SLOC)*). Taip pat šiai valstybei ne ką mažiau svarbu yra išlaikyti draugiškus ir vis stiprėjančius santykius su Kinija bei tuo pačiu palaikyti draugiškus santykius su vienu seniausių saugumo partnerių – JAV. Kaip ir Singapūro atveju, kyla klausimas – kaip Tailandui pavyksta suderinti šiuos interesus ir kokios pozicijos jis laikosi Pietų Kinijos jūros konflikte?

Tailandas ir JAV yra seniausi sąjungininkai Azijoje – Draugystės ir bendradarbiavimo sutartis (*Treaty of Amity and Cooperation*) buvo pasirašyta dar 1833 m. Prasidėjus Šaltajam karui ir atsiradus daug bendrų saugumo problemų aliansas tapo formalus.²⁴² Nors per pastaruosius du dešimtmečius šalių politiniai santykiai patyrė daug sukrėtimų, kariniai santykiai sugebėjo nuo to nenukentėti ir buvo „tyliai ir tvirtai institucionalizuoti“.²⁴³ Pavyzdžiui, per metus tarp šių valstybių vyksta apie 50 bendrų pratybų; Tailando karinio vadovavimo struktūra, ginklai ir bendra sąveika yra labai suderinami su JAV pajėgomis; labai daug Tailando karininkų mokosi ir stažuojasi JAV.²⁴⁴ Taip pat abiejų šalių siekis yra palaikyti stabilumą ir taiką regione bei kartu kovoti prieš terorizmą.²⁴⁵ Nepaisant to, Tailando saugumo specialistai sutaria, kad atsižvelgiant į dabartines saugumo problemas, kylančias Tailandui, šalis negali kliautis vien JAV ir jai reikia stiprinti santykius su Kinija, ypač saugumo srityje.²⁴⁶

Nors šalių santykiai yra draugiški nuo pat 1970-ųjų, tačiau per pastaruosius du dešimtmečius labai sustiprėjo. Tą gali paaiškinti kaimynystė, teritorinių nesutarimų nebuvimas bei intensyvūs ekonominiai santykiai. Svarbu ir tai, kad Pekinas nesikiša į Tailando vidaus reikalus, nekritikuoja jo ir nedaro spaudimo.²⁴⁷ 2012 m. šalys pasirašė Išplėstinės strateginės partnerystės susitarimą

²⁴² Catharin Dalpino „The United States–Thailand Alliance: Issues for a New Dialogue“ *The National Bureau of Asian Research*, 2001, 2. <www.nbr.org/publications/specialreport/pdf/Preview/SR33_US-Thai_preview.pdf> [Žiūrėta 2018-05-12]

²⁴³ Kitti Prasirtsuk „An Ally at the Crossroads: Thailand in the US Alliance System“ Kn. Michael Wesley (sud.), *Global Allies: Comparing US Alliances in the 21st Century*, Canberra: ANU Press, 2017, 129.

²⁴⁴ „Thailand“ Kn. Evan S. Medeiros, Keith Crane, Eric Heginbotham ir kt. (sud.) *Pacific Currents. The Responses of U.S. Allies and Security Partners in East Asia to China's Rise*, Santa Monica: RAND Corporation, 2018, 152.

²⁴⁵ Ten pat.

²⁴⁶ Prasirtsuk, 124.

²⁴⁷ Medeiros, 142.

(*Comprehensive Strategic Partnership Agreement*), kuris lėmė, kad padažnėjo aukšto lygio susitikimai, kariuomenės vadų bei karininkų mainai, bendri seminarai ir pan. Galiausiai, dvišalės pratybos *Strike* buvo praplėstos, kad apimtų ir oro pajėgas.²⁴⁸ Negana to, Kinija tapo viena svarbiausių Tailando ginklų tiekėjų. Tailandas ketina iš Kinijos pirkti tris povandeninius laivus, kurių bendra vertė vienas milijardas dolerių (tai būtų pats brangiausias karinis pirkinys šalies istorijoje) ir 49 tankus.²⁴⁹ Šalys netgi paskelbė, kad galvoja pradėti bendrą karinės įrangos gamybą.²⁵⁰ Apibendrinant, šalių santykiai gynybos srityje tampa vis stipresni. Vis dėlto, Tailandas gynybos srityje bendradarbiauja ir su kitomis valstybėmis, tokiomis kaip Indija, Singapūras, Malaizija ir Indonezija.²⁵¹ Taip pat ginklus jis perka ir iš kitų valstybių, tokių kaip Ukraina, Švedija, Korėja, Ispanija, Izraelis ir Rusija.²⁵² Tai rodo, kad Tailandas siekia nepriklausyti nuo kurios nors iš didžiųjų valstybių. Tuo tarpu bendradarbiavimas gynybos srityje su kaimyninėmis valstybėmis rodo, kad šaliai svarbu palaikyti taiką ir stabilumą regione. Tai atsispindi ir Tailando gynybos strategijoje, kuri per kelis dešimtmečius nuo orientuotos į vidinius reikalus, tapo orientuota į išorinę gynybą, o ypač jūrinės komunikacijos linijų apsaugą.²⁵³ Dėl to nieko keisto, kad šalis skiria didelį dėmesį laivynui ir jo modernizacijai.²⁵⁴ Kyla klausimas, kiek ši modernizacija yra nulemta Kinijos augimo? Apžvalgininkai teigia, kad Tailandas šiuo metu nemato Kinijos kaip grėsmės savo saugumui, nes turi daug didesnių saugumo problemų, nei potencialus konfliktas su Kinija jūroje.²⁵⁵ Vis dėlto, pripažįstama, kad Tailandas palaiko artimą bendradarbiavimą su JAV, nes nori išlaikyti autonomiją ir išvengti Kinijos spaudimo.²⁵⁶ Galiausiai, šalis jaučia įtampą dėl Kinijos ir kitų ASEAN valstybių nesutarimų ir bijo, kad kilus kariniam konfliktui jam gali tekti rinktis pusę. Reikėtų paminėti, kad Tailando karinė jėga vertinama labai gerai – *Globalfirepower* indekse jis užima 27 vietą.²⁵⁷ Jo karinė jėga ir aljansas su JAV neabejotinai suteikia Tailandui daugiau laisvės užsienio politikoje. Tačiau ar pakankamai, kad šalis galėtų nepaisyti Kinijos spaudimo dėl Pietų Kinijos jūros?

²⁴⁸ Prasirtsuk, 125-126.

²⁴⁹ Prashanth Parameswaran „What’s Next for China-Thailand Military Ties in 2018?“ *The Diplomat*, 2018 <<https://thediplomat.com/2018/02/whats-next-for-china-thailand-military-ties-in-2018/>> [Žiūrėta 2018-05-12] ir Prashanth Parameswaran „When Will Thailand's First China Submarine Arrive?“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/01/will-thailand-seal-its-china-submarine-deal-this-year/>> [Žiūrėta 2018-05-12]

²⁵⁰ Prashanth Parameswaran „China, Thailand Mull Joint Military Production Facility“ *The Diplomat*, 2016 <<https://thediplomat.com/2016/12/china-thailand-mull-joint-military-production-facility/>> [Žiūrėta 2018-05-12]

²⁵¹ Medeira, 147.

²⁵² Prasirtsuk, 129.

²⁵³ Medeira, 147-148.

²⁵⁴ Prashanth Parameswaran „Thailand’s Navy Gets a Boost with Five New Patrol Vessels“ *The Diplomat*, 2018 <<https://thediplomat.com/2018/02/thailands-navy-gets-a-boost-with-five-new-patrol-vessels/>> [Žiūrėta 2018-05-12]

²⁵⁵ Amy L.Freedman „Malaysia, Thailand, and the ASEAN Power Way“ Kn. Bruce Gilley ir Andrew O’Neil (sud.) *Middle Powers and the Rise of China*, Washington: Georgetown University Press, 2014, 112 ir Medeira, 150.

²⁵⁶ Amy L.Freedman, 118.

²⁵⁷ „2018 Thailand Military Strength“ *GlobalFirepower* <https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=thailand> [Žiūrėta 2018-05-12]

Tailandas pritaria, kad Elgesio kodeksas turėtų būti teisiškai įpareigojantis.²⁵⁸ Nors jis teigia, kad palaiko ASEAN, tačiau tuo pačiu vengia kritikuoti Kiniją ir stengiasi likti neutralus bei tarpininkauti. Tuo buvo galima įsitikinti 2012-2015 m., kai Tailandas buvo ASEAN ir Kinijos santykių koordinatorius. Tada Tailandas siekė pradėti formalias diskusijas dėl Elgesio kodekso ir paruošti kiek įmanoma daugiau dokumento teksto.²⁵⁹ Tam Tailandas ėmėsi trijų priemonių. Pirmiausia, turėdamas teisę organizuoti susitikimus 2012 m. sušaukė pirmąjį ASEAN-Kinijos vyresniųjų pareigūnų susitikimą šia tema. Antra, stengėsi rasti abiejų pusių bendrus sąlyčio taškus ir organizuoti bendras iniciatyvas, kad įtrauktų abi puses. Trečia, turėdamas galimybę sudaryti susitikimų programą, jis stengėsi kuo dažniau įtraukti šį klausimą į darbotvarkę.²⁶⁰ Iš dalies Tailando pastangos, iš dalies abiejų pusių noras pagerinti santykius lėmė, kad 2013 m. rugsėjį įvyko pirmosios oficialios konsultacijos vyresniųjų pareigūnų lygiu dėl Elgesio kodekso.²⁶¹ Gali būti, kad prie pozityvaus rezultato prisidėjo ir Tailando nusistatymas, kad šis klausimas turi būti sprendžiamas tik tarp ASEAN ir Kinijos be pašalinių valstybių kišimosi. Taigi galima teigti, kad Tailando neutralumas ir geri santykiai su abejomis pusėmis padarė Tailandą vienu iš realiausių kandidatų būti tarpininku šiame konflikte.

Prieš apibendrinant Tailando poziciją Pietų Kinijos jūros konflikte, bus pabandyta įvertinti, ar ir kokią įtaką šalies pozicijai turi ekonominiai santykiai su Kinija. Tailandas regi Kiniją kaip regioninio ekonominio augimo variklį ir taip pat kaip galimybę paties Tailando ekonomiam augimui.²⁶² 2012 m. Kinija pakeitė Japoniją ir tapo didžiausia Tailando prekybos partnere.²⁶³ Taip pat remiantis Tailando investuotojų tarybos (*Board of Investors*) duomenimis, Kinijos investicijos į šalį taip pat auga – šiuo metu Kinija užima 6 vietą pagal TUI į Tailandą dydį.²⁶⁴ Taip pat šalis 2017 m. gruodį pradėjo 157 milijonų dolerių vertės greitaeigės geležinkelio linijos, kurios ilgis 845 km. ir kuri sujungs Kiniją ir Tailandą, statybą.²⁶⁵ Galima teigti, kad pinigai yra viena iš priemonių, kuria Pekinas bando patraukti Tailandą į savo pusę nuo JAV. Tą geriausiai iliustruoja atvejis, kai 2006 m. JAV nutraukus 24 milijonų dolerių vertės karinę paramą Tailandui, Kinija labai greitai pasiūlė Tailandui 48 milijonus dolerių, taip pademonstruodama savo dosnumą ir kad jai nerūpi Tailando

²⁵⁸ Christian V. Esguerra „Thailand seeks full implementation of South China Sea declaration“ *ABS-CBN News*, 2017 <<http://news.abs-cbn.com/news/04/28/17/thailand-seeks-full-implementation-of-south-china-sea-declaration> > [Žiūrėta 2018-05-12]

²⁵⁹ Pitakdumrongkit, 415.

²⁶⁰ Ten pat, 421.

²⁶¹ Ten pat

²⁶² Ann Marie Murphy „Beyond Balancing and Bandwagoning: Thailand's Response to China's Rise“ *Asian Security*, 6(1), 2010, 14.

²⁶³ Prasirtsuk, 124-125.

²⁶⁴ „Chinese Investment in Thailand“ *China Go Abroad* <<http://www.chinagoabroad.com/en/article/20821> > [Žiūrėta 2018-05-12]

²⁶⁵ Panarat Thepgumpanat „Thailand signs deals with Chinese state firms for high-speed railway“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/10/managing-the-us-thailand-alliance-in-the-trump-era/> > [Žiūrėta 2018-05-12]

vidiniai reikalai.²⁶⁶ Vis dėlto, Tailandas palaiko gerus ekonominius santykius ir su Pekino regioninėmis varžovėmis – Japonija bei JAV. Negana to, vizito JAV metu 2017 m. spalio 2 d., Tailando ministras pirmininkas kelis kartus pakvietė JAV verslą daugiau investuoti į Tailandą.²⁶⁷ Apibendrinant, Kitti Prasirtsuk teigia, kad ekonominė nauda yra didelė paskata bet kokiai Tailando valdžiai palaikyti gerus santykius su Kinija.²⁶⁸ Tuo labiau, kad Tailandas yra viena lėčiausiai ekonomiškai augančių regiono valstybių (2016 m. augo tik 3,2 proc.).²⁶⁹ Nepaisant to, šalies ekonominiai santykiai pakankamai diversifikuoti, o kalbant apie tiesiogines užsienio investicijas, Pekinas neužima pirmų vietų investuotojų į Tailandą sąrašė (pirma vieta priklauso Japonijai).²⁷⁰

Viską apsvarsčius, galima teigti, kad Tailandas Pietų Kinijos jūros konflikte taiko apsidraudimo strategiją. Tą rodo pirmiausia tiek išorinio, tiek vidinio balansavimo ar prisišliejimo karinėje srityje nebuvimas – Tailandas palaiko stiprius santykius saugumo srityje tiek su Kinija, tiek su JAV ir kitomis šalimis. Taip pat apžvalgininkai teigia, kad Kinijos iškilimas nėra Tailando laivyno modernizacijos priežastis (tuo labiau, kad nemažai naujos karinės technikos yra perkama iš Kinijos). Dar vienas faktas, rodantis Tailando neutralumą, yra jo veikla ASEAN 2012 – 2015 m., kai jis buvo ASEAN – Kinijos santykių koordinatorius. Tai, kad jis turėjo abiejų pusių pasitikėjimą lėmė, kad jam pavyko pasiekti neblogą rezultatą ir surengti pirmąsias oficialias konsultacijas vyresniųjų pareigūnų lygiu dėl Elgesio kodekso.

3.3. Kambodža, Laosas, Mianmaras

Šioje dalyje bus nagrinėjamos valstybių, kurios arba neturi priėjimo prie Pietų Kinijos jūros, arba jis minimalus, interesai. Reikia pastebėti, kad šios valstybės, pasak Liselotte Odgaard, yra panašios ir savo kariniais, ekonominiais ir diplomatiniais gebėjimais bei nedideliu atstumu nuo Kinijos (Laosas ir Mianmaras turi bendrą sieną su Kinija).²⁷¹ Keliama prielaida, kad Pietų Kinijos jūros konflikte jos prie Kinijos prisišlies arba taikys apsidraudimo strategiją.

²⁶⁶ Murphy, 13.

²⁶⁷ Thepumpant

²⁶⁸ Prasirtsuk, 125-126.

²⁶⁹ „GDP Growth“ *The World Bank* < <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=TH> > [Žiūrėta 2018-05-12]

²⁷⁰ Prasirtsuk, 124-125.

²⁷¹ Odgaard, 20.

3.3.1. Kambodža

Nors Kambodža turi priėjimą prie jūros, jis yra nedidelis ir nėra toks pat svarbus jos išgyvenimui, kaip kitoms regiono valstybėms. Dėl šios priežasties galima daryti prielaidą, kad ji Pietų Kinijos jūros konflikte palaikys Kiniją – tai yra prie jos prisišlies arba taikys apsidraudimo strategiją.

Šį teiginį patvirtina Kambodžos elgesys ASEAN susitikimų metu. Vienas svarbiausių organizacijos vidinių konfliktų, laikomas stipriausiu ASEAN susiskaldymo pavyzdžiu, nutiko 2012 m. pirmininkaujant Kambodžai ir didžiąja dalimi dėl jos kaltės. Susitikimo metu valstybės, kurios prieštarauja Pekino nepagrįstoms teritorinėms ambicijoms Pietų Kinijos jūroje, norėjo išleisti vieningą pareiškimą, kuriame kaltintų Kiniją nesilaikant UNCLOS.²⁷² Vietnamas ir Filipinai norėjo dar griežtesnio pareiškimo, kuriame būtų aiškiau detalizuojama, kaip Kinija nesilaiko UNCLOS.²⁷³ Vis dėlto, tam pasipriešino susitikimui pirmininkavusi Kambodža (teigė, kad pasisakymas per daug griežtas ir sukels nereikalingas įtampas) ir pirmą kartą nuo organizacijos įkūrimo bendras pareiškimas nebuvo priimtas.²⁷⁴ Tokia susitikimo baigtis ir Kambodžos pozicija sulaukė labai didelės kritikos tiek iš ASEAN valstybių, tiek iš tarptautinės bendruomenės – visi kaltino Kambodžą, kad pasidavė Kinijos spaudimui. Nors Kambodža tai neigė, tačiau kiek daugiau nei prieš pusę metų Kambodžos ministras pirmininkas lankėsi Pekine ir gavo 500 milijonų dolerių vertės paskolų ir dotacijų iš Kinijos.²⁷⁵ Taip pat minėto susitikimo metu didžioji kaimynė išreiškė padėką Kambodžai, kad kaip ASEAN pirmininkaujanti valstybė, ji stengiasi palaikyti gerus santykius tarp ASEAN ir Kinijos.²⁷⁶ Greičiausiai dėl to, kokią neigiamą įtaką šis įvykis padarė Kambodžos santykiams su kitomis ASEAN valstybėmis ir kaip stipriai nukentėjo jos įvaizdis, ateinančius porą metų Kambodža stengėsi nekliudyti bendroms ASEAN iniciatyvoms, susijusioms su Pietų Kinijos jūros konfliktu.²⁷⁷ Vis dėlto, pastaruoju metu šalis vėl grįžo prie savo pradinės pozicijos. Pirmiausia, kaip jau buvo minėta, 2016 m. kartu su Laosu, Brunėjumi ir Kinija priėmė 4 punktų sutarimą dėl Pietų Kinijos jūros konflikto sprendimo.²⁷⁸ ASEAN šalys šį veiksma kritikavo, nes nesutiko, kad dvi valstybės, kurios nėra įsitraukusios į konfliktą, gali apie jį kalbėti visos ASEAN vardu.²⁷⁹ Kitas įvykis, atspindintis Kambodžos poziciją, įvyko 2016 m. Vientiane, kur visai nedaug trūko, kad būtų pasikartojęs 2012

²⁷² John D.Ciorciari „A Chinese model for patron–client relations? The Sino-Cambodian partnership” *International Relations of the Asia-Pacific*, 15(2), 2015, 263.

²⁷³ Ten pat

²⁷⁴ Ten pat, 264.

²⁷⁵ Ten pat

²⁷⁶ Ten pat

²⁷⁷ Ten pat, 266.

²⁷⁸ „China reaches consensus with Brunei, Cambodia, Laos on South China Sea issue“ *People’s Daily Online*, 2016 <<http://en.people.cn/n3/2016/0424/c90000-9048895.html>> [Žiūrėta 2018-05-12]

²⁷⁹ Saifulbahri Ismail „China’s pact with Cambodia, Laos an interference in ASEAN’s domestic affairs: Former Sec-Gen“ *Channel NewsAsia*, 2016 <<https://www.channelnewsasia.com/news/asia/china-s-pact-with-cambodia-laos-an-interference-in-asean-s-domes-8095812>> [Žiūrėta 2018-05-12]

m. incidentas. Bendras ASEAN užsienio reikalų ministrų pareiškimas dėl Pietų Kinijos jūros buvo priimtas tik po nustatyto termino, nes Kambodža vėl prieštaravo griežtesniam pasisakymo tonui ir Nuolatinio arbitražo teismo sprendimo minėjimui.²⁸⁰ Negana to, kaip ir praėjusį kartą, Kambodža kaltino Vietnamą ir Filipinus, kad jų per daug griežtas tonas trukdo pasiekti bendrą susitarimą tarp ASEAN ir Kinijos.²⁸¹ Galiausiai reikia paminėti, kad oficialiai Kambodža siekia trijų dalykų – pirmiausia, kad būtų įgyvendinta Deklaracija dėl elgesio kodekso, kad ASEAN ir Kinija baigtų derybas dėl Elgesio kodekso ir kad konfliktai būtų išspręsti diskusijų būdu.²⁸² Vis dėlto, nieko stebėtino, kad Kambodža niekur neužsimena, kad siekia įpareigojančio Elgesio kodekso – tai prieštarautų visiems jos pastarojo meto veiksams ir dar svarbiau, turėtų neigiamų pasekmių jos santykiams su Kinija. Apibendrinant, Kambodža yra viena didžiausių Pekino užtarėjų Pietų Kinijos jūros konflikte ir dažnai ji gina ASEAN vienybės sąskaita. Kyla klausimas – kokia to priežastis?

Pagrindinė to priežastis – šalių ekonominiai santykiai. Kinija yra didžiausia prekių importuotoja į šalį. Vis dėlto, kur kas svarbiau tai, kad Kinija yra didžiausia finansinės paramos teikėja ir investuotoja į Kambodžą. Kadangi 30-40 proc. Kambodžos biudžeto sudaro užsienio finansinė pagalba, Kinijos parama jai yra labai svarbi.²⁸³ Kinijos finansinė parama Kambodžai 2016 m. sudarė 36 procentus visos užsienio paramos.²⁸⁴ Tuo tarpu tarp 2011 m. ir 2015 m. Kinijos firmos į Kambodžą investavo ir jai paskolino daugiau nei 5 milijardus dolerių.²⁸⁵ Negana to, šiuos pinigus Kambodža gauna be jokių didelių sąlygų – Kinija dažniausiai nekelia didelių skaidrumo, aplinkosauginių ar kitokių kriterijų, kurių Kambodža dėl savo korumpuotos politinės sistemos negalėtų įvykdyti.²⁸⁶ Galima teigti, kad Kinijos parama ir leidžia palaikyti korumpuotą Kambodžos sistemą. Kaip pastebi John D. Ciorciari, Kinijos ekonominė parama yra rodiklis, kuris leidžia Kambožos valdančiajam elitui legitimizuoti savo valdymą ir atremti vidinių bei išorinių oponentų kritiką.²⁸⁷ Kinijos visokeriopas palaikymas ir užnugaris leidžia Kambodžos valdančiajam elitui smurto pagalba nutildyti opoziciją. Taigi galima teigti, kad čia tinka Steven R. David teorija, kuri teigia, kad „trečiojo pasaulio“ šalių valdantieji eliti prisisielia prie antrinės grėsmės tam, kad galėtų įveikti pirminę grėsmę – vidaus pasipriešinimą. Vis dėlto reikėtų pastebėti, kad ši teorija tinka tik iš

²⁸⁰ Puy Kea ir Kyodo Bews „Why Cambodia is portrayed as the thorn in ASEAN's side“ *ABS-CBN News*, 2016 <<http://news.abs-cbn.com/overseas/07/26/16/why-cambodia-is-portrayed-as-the-thorn-in-aseans-side>> [Žiūrėta 2018-05-12]

²⁸¹ Ten pat

²⁸² Ten pat

²⁸³ „U.S. Relations With Cambodia“ *U.S. Department of State*, 2016 <<https://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2732.htm>> [Žiūrėta 2018-05-12]

²⁸⁴ „China's big money trumps U.S. influence in Cambodia“ *Reuters*, 2017 <<https://www.reuters.com/article/us-cambodia-politics-aid/chinas-big-money-trumps-u-s-influence-in-cambodia-idUSKCN1BM1BP>> [Žiūrėta 2018-05-12]

²⁸⁵ Laura Zhou, Sarah Zheng „China pledges more investment in Cambodia, but is Phnom Penh selling itself short?“ *South China Morning Post*, 2018 <www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/2128118/china-pledges-more-investment-cambodia-phnom-penh> [Žiūrėta 2018-05-12]

²⁸⁶ Ciorciari, 254.

²⁸⁷ Ten pat, 252.

dalies, nes nors Kinija ir yra pati galingiausia valstybė regione, ji didelės grėsmės Kambodžai nekelia – šalys neturi bendros sienos ir jokių teritorinių nesutarimų. Kadangi Kambodža apskritai nesusiduria su jos išgyvenimui pavojų keliančiomis saugumo problemomis, jai nereikia didelės karinės paramos iš Kinijos.²⁸⁸ Kinija teikia paramą Kambodžai pirkti karinę įrangą (be abejo kunišką įrangą – Kinija yra didžiausia ginklų ir karinės įrangos tiekėja Kambodžai), padeda atnaujinti karines bazines ir įrengti naują treniravimosi įrangą.²⁸⁹ Taip pat Kambodžą kartais aplanko Kinijos laivai – pavyzdžiui, 2017 m. rugsėjį Kambodžą aplankė trys Kinijos karo laivai, kurie paprastai patuliuoja Pietų Kinijos jūroje.²⁹⁰ Galiausiai, nuo 2016 m. šalys kartu rengia jūrinės pratybas.²⁹¹

Reikėtų paminėti, kad pagal *GlobalFirepower* reitingą Kambodžos karinė galia vertinama kaip nedidelė.²⁹² Kaip jau minėta anksčiau, Kinija padeda Kambodžai modernizuoti savo ginkluotąsias pajėgas. Kitos šalys, tokios, kaip Pietų Korėja, taip pat prisideda prie šalies ginkluotojų pajėgų modernizacijos.²⁹³ Galima teigti, kad ši modernizacija nėra nulemta Kinijos baimės, nes ji nekelia didelės grėsmės Kambodžos saugumui. Dėl tos pačios priežasties mažai tikėtina, kad nedidelė karinė galia lemia Kambodžos prisišliejimą prie Kinijos.

Reikėtų paminėti, kad šalis ekonominėje, karinėje ir saugumo srityje bendradarbiauja ir su kitomis valstybėmis, įskaitant ir JAV (ji yra didžiausia Kambodžos eksporto rinka).²⁹⁴ Vis dėlto, jų bendradarbiavimas yra žymiai mažesnis nei su Kinija ir nedaro tokios didelės įtakos šalies sprendimams. Tuo tarpu bendradarbiavimas su Kinija stipriai auga ir Kambodža darosi vis labiau nuo jos priklausoma. To kaina yra savarankiškos užsienio politikos praradimas Kinijos jūros klausimu, kur Kambodža, norėdama įtikti Kinijai, laikosi jai palankios pozicijos ir prie jos prisišlieja.

3.3.2. Laosas

Laosas yra vienintelė regiono valstybė, kuri turi sieną net su keturiomis ASEAN valstybėmis (Vietnamu, Tailandu, Mianmaru, Kambodža) ir neturi priėjimo prie jokio vandens telkinio. Kaip pastebi Hiroyuki Kishino, tokia geografinė padėtis lėmė, kad Laosas yra labai priklausomas nuo

²⁸⁸ Ten pat, 257.

²⁸⁹ Ten pat, 256.

²⁹⁰ „Chinese navy hails Cambodian support“ *Khmer Times*, 2017 <<https://www.khmertimeskh.com/5084271/chinese-navy-hails-cambodian-support/>> [Žiūrėta 2018-05-12]

²⁹¹ Prak Chan Thul „China to hold second military exercises with Cambodia“ *Reuters*, 2018 <<https://www.reuters.com/article/us-cambodia-china/china-to-hold-second-military-exercises-with-cambodia-idUSKBN1FD1QW>> [Žiūrėta 2018-05-12]

²⁹² „2018 Cambodia Military Strength“ *GlobalFirepower* <https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=cambodia> [Žiūrėta 2018-05-12]

²⁹³ Prashanth Parameswaran „South Korea Delivers Military Vehicles to Cambodia“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/03/south-korea-delivers-military-vehicles-to-cambodia/>> [Žiūrėta 2018-05-12]

²⁹⁴ „Cambodia Trade at a Glance: Most Recent Values“ *World Integrated Trade Solution*, 2016 <<https://wits.worldbank.org/countrysnapshot/en/KHM>> [Žiūrėta 2018-05-12]

aplinkinių valstybių bei tuo pačiu yra „buferinė valstybė“ tarp Kinijos ir kitų savo kaimynų.²⁹⁵ Norėdamas išsaugoti nepriklausomybę Laosas, silpna ir neturtinga šalis, buvo priverstas išmokti sumaniai naudotis diplomatinėmis priemonėmis ir laviruoti tarp kaimynių norų ir spaudimo.²⁹⁶ Kyla klausimas, ar ir tokiu jautriu klausimu, kaip Pietų Kinijos jūros konfliktas, Laosui pavyksta rasti tarpinį variantą tarp abiejų konflikto pusių. Ypač kai dvi valstybės, su kuriomis jis palaiko bene artimiausius santykius yra Vietnamas ir Kinija.

Laoso draugiški santykiai su Vietnamu yra paremti istoriškai susiklosčiusio jų valdančiųjų partijų „broliško“ ryšio – jos abi kilo iš Indokinijos komunistų partijos.²⁹⁷ Šalis sieja ir labai geri ekonominiai santykiai – Vietnamas yra trečias pagal dydį Laoso prekybos partneris (pirmas Kinija, antras Tailandas) ir vienas pagrindinių investuotojų į jį.²⁹⁸ Santykių svarbą Laosui įrodo ir tai, kad pirmoji šalis, kurią 2016 m. aplankė naujai išrinktas Laoso prezidentas Bounnhang Vorachith, buvo Vietnamas.²⁹⁹

Šalys intensyviai bendradarbiauja ir gynybos srityje, kur daugiausiai dėmesio skiria pasienio apsaugai.³⁰⁰ Taip pat Laoso kariuomenė, aukšto rango karininkai ir Vyriausybė beveik nenutrūkstamai dalyvauja įvairiose Vietname vykstančiose pratybose bei mokymuose.³⁰¹ Galiausiai, Vietnamas padeda Laosui modernizuoti savo kariuomenę.³⁰² Įdomu tai, kad gana šilti santykiai karinėje ir saugumo srityje Laosą sieja su Rusija. Šalių bendradarbiavimas apima keletą sričių, įskaitant karinį švietimą, bendradarbiavimą teisėsaugos srityje ir karinės įrangos pirkimą.³⁰³ Pastaruoju metu santykiai tapo dar aktyvesni, nes Rusija, izoliuota Vakarų, bando gilinti ryšius su Pietryčių Azijos valstybėmis.³⁰⁴ Vis dėlto, sunkiai tikėtina, kad Laosas Rusijos karinių partnerių sąrašė užima aukštą vietą ir kad reikalui esant, Rusija stotų jo ginti.

²⁹⁵ Hiroyuki Kishino „Lao Wisdom as “Buffer State” in an Emerging Mekong Regional Economy” *Asia-Pacific Review*, 24(2), 2017, 91.

²⁹⁶ Ten pat

²⁹⁷ Ten pat, 93.

²⁹⁸ „Lao PDR Trade Summary 2016 Data“ *World Integrated Trade Solution*

<<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/LAO/Year/2016/Summary>> [Žiūrėta 2018-05-12] ir Kishino, 94.

²⁹⁹ Johanna Son „Laos and Cambodia: the China dance“ *Myanmar Times*, 2017 <<https://www.mmmtimes.com/news/laos-and-cambodia-china-dance.html>> [Žiūrėta 2018-05-12]

³⁰⁰ Prashanth Parameswaran „What’s Next for Vietnam-Laos Border Cooperation?“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/12/whats-next-for-vietnam-laos-border-cooperation/>> [Žiūrėta 2018-05-12]

³⁰¹ Kishino, 94.

³⁰² „Vietnam helps Laos military modernize“ *The Voice of Vietnam*, 2016 <<http://english.vov.vn/society/vietnam-helps-laos-military-modernize-329757.vov>> [Žiūrėta 2018-05-12]

³⁰³ Prashanth Parameswaran „Where Are Russia-Laos Military Ties?“ *The Diplomat*, 2018 <<https://thediplomat.com/2018/01/where-are-russia-laos-military-ties/>> [Žiūrėta 2018-05-12]

³⁰⁴ Ten pat

Reikėtų paminėti, kad Laoso ginkluotosios pajėgos yra vienos silpniausių pasaulyje.³⁰⁵ Taip pat Laoso išlaidos gynybai ilgą laiką buvo vienos mažiausių pasaulyje.³⁰⁶ Laoso valdžia žino, kad reikia modernizuoti kariuomenę, tačiau suprantama, kad užtruks, kol ji įgaus bent minimalias atgrasymo galimybes.³⁰⁷ Dėl silpnos karinės galios, Laosui labai reikia turėti sąjungininkų.

Laoso santykiai su Kinija pastaruoju metu tampa vis stipresni. Daug sako tai, kad pirmoji užsienio šalis, kurią Xi Jinping aplankė po perrinkimo, buvo būtent Laosas.³⁰⁸ Svarbiausias santykių aspektas yra ekonomika. Laosas yra viena skurdžiausių regiono valstybių (23 proc. jo gyventojų gyvena žemiau skurdo ribos) ir jo infrastruktūra stipriai atsilieka nuo kaimynių.³⁰⁹ Kinija Laosui gali pasiūlyti tiek investicijas, reikalingas šalies ekonominiam augimui, tiek infrastruktūros plėtrą. Kinija yra didžiausia investuotoja į Laosą – pavyzdžiui, 2015 m. jos investicijos sudarė 40 proc. visų TUI į šią šalį.³¹⁰ Kalbant apie bendradarbiavimą infrastruktūros srityje, 2016 m. šalis pradėjo statyti šešių milijardų vertės geležinkelio liniją, kuri jungs abi šalis ir Tailandą, Malaiziją bei Singapūrą.³¹¹ Be abejonės šis projektas Laosui yra labai svarbus, nes sujungs jį su kitomis regiono šalimis ir skatins jo ekonominį augimą. 2016 m. šalis pasirašė susitarimą dėl kito strateginės reikšmės projekto – Mohan-Boten ekonominio bendradarbiavimo zonos šalių pasienyje, kuris neabejotinai pritrauks daug Kinijos investicijų.³¹² Galiausiai, reikėtų paminėti, kad Kinija yra ir antra pagal dydį Laoso prekybos partnerė.³¹³

Laoso ir Kinijos bendradarbiavimas gynybos srityje ne toks glaudus kaip Laoso ir Vietnamo, tačiau plečiasi. Kai kurie apžvalgininkai netgi teigia, kad Kinija didina bendradarbiavimą su Laosu tam, kad izoliuotų Vietnamą.³¹⁴ Tarp šalių vyksta aukšto lygio dvišaliai susitikimai, šalis rengia

³⁰⁵ „2018 Laos Military Strength“ *GlobalFirepower* <https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=laos> [Žiūrėta 2018-05-12]

³⁰⁶ „Laos - Military expenditure (% of GDP)“ *Trading Economics* <<https://tradingeconomics.com/laos/military-expenditure-percent-of-gdp-wb-data.html>> [Žiūrėta 2018-05-12]

³⁰⁷ „Lao party chief calls for army's modernization“ *Xinhuanet*, 2016 <www.xinhuanet.com/english/2016-12/26/c_135934055.htm> [Žiūrėta 2018-05-12]

³⁰⁸ „China shows support for new era of Laos relations“ *China Daily*, 2017 <http://www.chinadaily.com.cn/world/2017apec/2017-11/09/content_34311942.htm> [Žiūrėta 2018-05-12]

³⁰⁹ Ralph Jennings „Impoverished Laos Shows Resistance To Becoming A Client State Of China“ *Forbes*, 2017 <<https://www.forbes.com/sites/ralphjennings/2017/05/03/tiny-impooverished-laos-shows-resistance-to-being-a-client-state-of-china/>> [Žiūrėta 2018-05-12]

³¹⁰ Tamaki Kyozuka „Laos' new leader pivots away from China“ *Nikkei Asian Review*, 2016 <<http://elb01-2039628332.us-west-2.elb.amazonaws.com/Politics-Economy/International-Relations/Laos-new-leader-pivots-away-from-China?page=2>> [Žiūrėta 2018-05-12]

³¹¹ „Updates from the Laos-China Railway Project“ *The Laotian Times*, 2018 <<https://laotiantimes.com/2018/02/28/updates-from-the-laos-china-railway-project/>> [Žiūrėta 2018-05-12]

³¹² Samuel Ku „China's Rising Influence in Laos“ *The Diplomat*, 2016 <<https://thediplomat.com/2016/03/chinas-rising-influence-in-laos/>> [Žiūrėta 2018-05-12]

³¹³ „Lao PDR Trade Summary 2016 Data“ *World Integrated Trade Solution* <<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/LAO/Year/2016/Summary>> [Žiūrėta 2018-05-12] ir Sarah Zheng „How China is using military ties to expand its reach in Southeast Asia“ *South China Morning Post*, 2017 <<http://www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/2112724/how-china-using-military-ties-expand-its-reach>> [Žiūrėta 2018-05-12]

³¹⁴ Zi Yang „What is China's PLA doing in Laos?“ *Asia Times*, 2017 <www.atimes.com/article/chinas-pla-laos/> [Žiūrėta 2018-05-12]

bendras pratybas, vyksta aukšto lygio karininkų mainai, Kinija teikia paramą Laoso kariuomenei.³¹⁵ Apibendrinant, šalis sieja draugiški santykiai, gynybos ir ekonominėje srityje. Kyla klausimas, ar to pakanka, kad Laosas palaikytų Kiniją Pietų Kinijos jūros konflikte?

Užsienio politikoje Laosas stengiasi išlikti neutralus ir dažniausiai vengia pasisakyti aktualiais regioniniais klausimais. Tam kartais jis naudoja ir „ASEAN skydą“ – nenorėdamas atskleisti savo pozicijos, teigia, kad palaiko bendrą ASEAN poziciją.³¹⁶ Vis dėlto, ne visais klausimais Laosui pavyksta išlaikyti savo neutralumą ir tylą. Norint geriau suprasti, kaip Laosas naudoja diplomatiją jautrių klausimų sprendimui, galima pažvelgti į jo pirmininkavimą ASEAN 2016 m. Tų metų liepą vykusio ASEAN užsienio reikalų ministrų susitikimo metu, dalis valstybių norėjo, kad bendrame susitikimo pareiškime būtų minimas Nuolatinio arbitražo teismo sprendimas dėl Pietų Kinijos jūros.³¹⁷ Vis dėlto, tam nepritarė Kambodža ir Laosas. Nors dėl šių valstybių pasipriešinimo Nuolatinio arbitražo teismo sprendimas ir nebuvo paminėtas, Laosui pavyko suderinti bendrą, švelnesnį, pranešimą, kuriame buvo minima, kad visi ginčai turėtų būti sprendžiami taikiai ir remiantis tarptautine teise.³¹⁸ Taip pat ASEAN Regioninio Forumo metu Laosas savo pareiškime dėl Pietų Kinijos jūros minėjo, kad visos šalys turėtų ginčus spręsti vadovaudamasis UNCLOS.³¹⁹ Kita vertus, kaip jau buvo minėta, Laosas kartu su Kambodža, Brunėjumi ir Kinija išleido bendrą 4 punktų pranešimą dėl Pietų Kinijos jūros.³²⁰ Šie Laoso prieštaringi veiksmai rodo dideles jo pastangas įtikti tiek Kinijai, tiek kitai konflikto pusei.

Apibendrinant, Laoso poziciją Pietų Kinijos jūroje yra sunku įvertinti. Aišku tai, kad Laosas nėra toks atvirai palaikantis Pekiną, kaip Kambodža ir bando labiau įtikti abejoms pusėms (dalis apžvalgininkų netgi teigia, kad Laosas, siekdamas saugumo, stengiasi supriešinti Vietnamą ir Kiniją).³²¹ Tą galima paaiškinti jo geografine padėtimi, draugiškais politiniais ir ekonominiais santykiais su Vietnamu bei kitomis kaimyninėmis valstybėmis. Vis dėlto, tam tikri įvykiai vis dėlto atskleidžia Laoso poziciją – tai, kad Laosas blokuoja griežtesnius pasisakymus Kinijos atžvilgiu ir tai, kad kartu su ja bei kitomis valstybėmis priėmė atskirą susitarimą dėl Pietų Kinijos jūros rodo, kad Laosas šiame konflikte labiau palaiko Kiniją. Laosui labai svarbu išlaikyti gerus santykius su Kinija,

³¹⁵ Prashanth Parameswaran „China Gifts Military Equipment to Laos“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/04/china-gifts-military-equipment-to-laos/>> [Žiūrėta 2018-05-12]

³¹⁶ Kishino, 99.

³¹⁷ „ASEAN bloc pushes for South China Sea breakthrough“ *Aljazeera*, 2016 <<https://www.aljazeera.com/news/2016/07/asean-bloc-pushes-south-china-sea-breakthrough-160724035921046.html>> [Žiūrėta 2018-05-12]

³¹⁸ Yusho Cho „Laos showing off some diplomatic skills“ *Nikkei Asian News*, 2016 <<http://elb01-2039628332.us-west-2.elb.amazonaws.com/Features-archive/South-China-Sea-arbitration/Laos-showing-off-some-diplomatic-skills?page=2>> [Žiūrėta 2018-05-12]

³¹⁹ Ten pat.

³²⁰ „China reaches consensus with Brunei, Cambodia, Laos on South China Sea issue“ *People's Daily Online*, 2016 <<http://en.people.cn/n3/2016/0424/c90000-9048895.html>> [Žiūrėta 2018-05-12]

³²¹ „China shows support for new era of Laos relations“ *China Daily*, 2017 <http://www.chinadaily.com.cn/world/2017apec/2017-11/09/content_34311942.htm> [Žiūrėta 2018-05-12]

nes ji yra nepakeičiama valstybė Laoso ekonominiam vystymuisi.³²² Galiausiai, Laosas negali laikytis griežtos pozicijos Kinijos atžvilgiu ir dėl saugumo priežasčių – šalys turi bendrą sieną ir Laosas neturi didelių karinių gebėjimų ar stiprių sąjungininkų, kurie galėtų jį apginti (išskyrus Vietnamą).³²³

3.3.3. Mianmaras

Mianmaras neturi prieigos prie Pietų Kinijos jūros, turi bendrą sieną su Kinija ir yra viena skurdžiausių ASEAN valstybių. Tai verčia galvoti, kad jis, kaip ir Laosas bei Kambodža, rinksis prisišlieti prie Kinijos Pietų Kinijos jūros konflikte. Vis dėlto, Mianmaras keliais svarbiais aspektais skiriasi nuo kitų nagrinėjamos grupės valstybių ir tai gali lemti kitokį jo požiūrį į Pietų Kinijos jūros konfliktą bei santykius su Kinija.

Mianmaras santykiams su ASEAN teikia didelę reikšmę. ASEAN įsipareigojimai Mianmaro politikoje užima svarbią vietą ir šalis visada stengiasi kruopščiai juos įvykdyti.³²⁴ Kartu Mianmaras stengiasi laikytis bendros ASEAN pozicijos ir kai gali, pats užtikrinti vieningą ASEAN poziciją, įskaitant ir Pietų Kinijos jūros konflikte. Kinija ne kartą yra bandžiusi daryti spaudimą Mianmarui siekdama jo palaikymo, tačiau Mianmaras visada sugebėdavo spaudimui atsisipirti, pabrėždamas savo neutralumą.³²⁵ Vienas geriausių to pavyzdžių būtų Mianmaro pirmininkavimas ASEAN 2014 m. Apžvalgininkai sutaria, kad Mianmaras puikiai sugebėjo balansuoti tarp bendros ASEAN pozicijos siekimo ir Kinijos spaudimo.³²⁶ Viena vertus, Mianmaras Pietų Kinijos jūros konfliktą dažnai įtraukdavo į susitikimų programą ir skatindavo diskusijas šia tema. Kita vertus, Mianmaras bendruose dokumentuose siekė išvengti labai griežto tono ir tiesioginių kaltinimų Kinijai.³²⁷ ASEAN užsienio reikalų ministrų susitikimo bendrame pareiškime buvo išreikštas „gilus susirūpinimas“ dėl situacijos Pietų Kinijos jūroje ir visos pusės buvo paragintos elgtis santūriai ir susilaikyti nuo taikai ir stabilumui grėsmę keliančių veiksmų.³²⁸ Svarbu ir tai, kad šio susitikimo metu buvo išleistas atskiras pareiškimas dėl Pietų Kinijos jūros ir tokiu būdu pabrėžta šio klausimo svarba.³²⁹ Dar vienas paminėjimo vertas atvejis yra Mianmaro reakcija į liepos 12 sprendimą. Sekančią dieną, liepos 13-ą, Mianmaras pirmą kartą išleido pareiškimą dėl Pietų Kinijos jūros, kuriame šalis ragina visas konflikto puses elgtis

³²² Kishino, 94.

³²³ „2018 Laos Military Strength“ *GlobalFirepower* <https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=laos> [Žiūrėta 2018-05-12]

³²⁴ Trevor Wilson „Strategic Choices in Myanmar’s Transition and Myanmar’s National Security Policies“ *Asia & the Pacific Policy Studies*, 3(1), 2016, 64.

³²⁵ Tin Maung Maung Than „Myanmar in 2014 Great Expectations Unfulfilled“ *Asian Survey*, 55(1), 2015, 8.

³²⁶ Ten pat

³²⁷ Ten pat

³²⁸ Nyan Lynn Aung „Myanmar wades in to South China Sea ruling with a balancing act“ *Myanmar Times*, 2016 <<https://www.mmmtimes.com/national-news/21447-myanmar-wades-in-to-south-china-sea-ruling-with-a-balancing-act.html>> [Žiūrėta 2018-05-12]

³²⁹ Than, 8.

santūriai ir susilaikyti nuo grasinimų panaudoti jėgą.³³⁰ Kartu pareiškime Mianmaras patvirtina, kad gerbia teisės viršenybės principą (taip leisdamas suprasti, kad nesutinka su Kinijos pasirinkimu nepaisyti teismo sprendimo).³³¹ Apibendrinant, galima teigti, kad Mianmaras laikosi neutralios pozicijos Pietų Kinijos jūros konflikte ir sėkmingai balansuoja tarp Kinijos bei ASEAN, nepaisant Kinijos spaudimo. Kyla klausimas, kaip jam pavyksta atsilaikyti?

Kinijos ir Mianmaro santykiai yra draugiški, tačiau Mianmaras stengiasi per daug nepriklausyti nuo savo didžiosios kaimynės. Tai atsispindi ir šalių ekonominiuose santykiuose. Viena vertus, Kinija yra didžiausia Mianmaro prekybos partnerė ir pirmauja pagal TUI Mianmare dydį 1988 – 2017 m. laikotarpiu. Kita vertus, pastaraisiais metais Kinijos investicijos ženkliai krito ir daugiausiai investuojančiomis valstybėmis į Mianmarą tapo Singapūras bei Vietnamas.³³² Mažėjančias Kinijos investicijas į šalį galima laikyti Mianmaro pasikeitusio požiūrio į santykius su didžiąja valstybe pasekme. Kaip jau buvo minėta, Mianmaras siekia tapti labiau nepriklausomas nuo Kinijos ir todėl sąmoningai vengia per didelės Pekino ekonominės įtakos bei stengiasi kuo daugiau bendradarbiauti su kitomis valstybėmis. Dar viena priežastis ta, kad Kinijos ankstesnės investicijos turėjo neigiamą poveikį gamtai ir vietiniam verslui.³³³ Pavyzdžiui, dėl neigiamos įtakos gamtai ir visuomenės pasipriešinimo 2011 m. Mianmaras sustabdė vieną svarbiausių dvišalių projektų su Kinija – 3,6 milijardų dolerių vertės Myitsone užtvankos projektą.³³⁴ Kaip pastebi apžvalgininkai, nuo to laiko Mianmare nebuvo įgyvendintas joks didelis dvišalis investicinis projektas.³³⁵ Svarbu paminėti, kad tai turėtų pasikeisti, nes visai neseniai šalys pasiekė susitarimą dėl 7,3 milijardų vertės giliavandens uosto Mianmare statybos.³³⁶ Kinijai tai yra strateginės reikšmės projektas, nes suteiks prieigą prie Indijos vandenyno. Vis dėlto, šis projektas neįrodo, kad Mianmaras teikia prioritetą ekonominiams santykiams su Kinija ar yra priklausomas nuo jos investicijų, nes tuo pačiu jis vysto ir didelius investicinius projektus su jau minėtais Singapūru ir Vietnamu. Dar vienas svarbus Mianmaro ekonominis partneris yra Japonija. Ji yra viena didžiausių oficialios paramos vystymuisi (*Official Development Assistance (ODA)*) Mianmarui teikėjų. Pavyzdžiui, 2016 m., Aung San Suu Kyi vizito Japonijoje metu, Shinzo Abe paskelbė, kad skirs Mianmarui 7,73 milijardų dolerių

³³⁰ Andrew Kaspar „Myanmar ‘studying impact’ of South China Sea ruling“ *Myanmar Times*, 2016 <<https://www.mmtimes.com/national-news/21365-myanmar-studying-impact-of-south-china-sea-ruling.html>> [Žiūrėta 2018-05-12]

³³¹ Ten pat

³³² „China's investment in Myanmar declines in 2016-2017 fiscal year“ *Xinhuanet*, 2017 <http://www.xinhuanet.com/english/2017-03/07/c_136109783.htm> [Žiūrėta 2018-05-12]

³³³ Antonio Fiori ir Andrea Passeri „Hedging in Search of a New Age of Non-Alignment: Myanmar Between China and the USA“ *The Pacific Review*, 28 (5), 2015, 17.

³³⁴ Marc Lanteigne „The rock that can't be moved': China's revised geostrategies in Myanmar“ *The Pacific Review*, 2017, 6.

³³⁵ Chenyang Li ir James Char „China-Myanmar Relations Since Naypyidaw's Political Transition: How Beijing Can Balance Short-Term Interests And Long-Term Values“ *S. Rajaratnam School of International Studies*, 2015, 6.

³³⁶ Gregory B. Poling „Kyaukpyu: Connecting China to the Indian Ocean“ *Center of Strategic & International Studies*, 2018 <<https://www.csis.org/analysis/kyaukpyu-connecting-china-indian-ocean>> [Žiūrėta 2018-05-12]

oficialios paramos vystymuisi.³³⁷ Japonija taip pat yra nemažai investavusi į strateginės reikšmės projektus Mianmare, pavyzdžiui, Thilawa specialiąją ekonominę zoną (*Thilawa Special Economic Zone*).³³⁸ Apibendrinant, nors Pekinas lieka svarbiausias Mianmaro ekonominis partneris, tačiau jo ekonominė įtaka Mianmarui mažėja, nes jį sparčiai veja kitos šalys, o ypač – Singapūras, Vietnamas ir Japonija.

Tarptautiniai reitingai Mianmaro karinę jėgą vertina kaip pakankamai stiprią.³³⁹ Vis dėlto, nors Mianmaras turi vieną didžiausių kariuomenių Pietryčių Azijoje – apie 400 tūkst., tačiau galimybių prasme jis yra gana atsilikęs nuo Kinijos ar Tailando.³⁴⁰ Dėl šios priežasties didelis dėmesys yra skiriamas kariuomenės modernizacijai – perkami nauji ginklai, stengiamasi tobulinti karių verbavimo ir treniravimo sistemą ir galiausiai stengiamasi didinti bendradarbiavimą su kitomis valstybėmis.³⁴¹ Taip, pasak kariuomenės vado Min Aung Hlaing, siekiama kariuomenę paversti „standartine“, nes jei neturės stiprios kariuomenės, Mianmaras susidurs su didžiųjų valstybių „įžeidimais ir grasinimais“.³⁴²

Iš tiesų, Mianmaras deda dideles pastangas, siekdamas diversifikuoti partnerius gynybos srityje. Nieko stebėtino, kad svarbiausias šalies partneris šioje srityje yra Kinija. Šalių saugumas yra stipriai susijęs, nes jos turi bendrą sieną. Kinija yra didžiausia ginklų tiekėja Mianmarui. Skaičiuojama, kad Mianmaras kartu su Bangladešu ir Pakistanu nuperka apie 71 proc. Kinijos eksportuojamų ginklų.³⁴³ Negana to, pastaruoju metu šalių karinis bendradarbiavimas išsiplėtė – gegužės 21 d. šalių laivynai pirmą kartą surengė bendras pratybas, kurių metu buvo tobulinama komunikacija, formavimo manevrai (*formation maneuver*), bendros paieškos ir gelbėjimo operacijos.³⁴⁴ Nors šalių santykiai saugumo ir karinėje srityse yra instensyvūs, tačiau galima teigti, kad Mianmaras iki galo nepasitiki Kinija. To priežastis galėtų būti tai, kad ji jau ilgą laiką remia maištininkų grupuotes, kovojančias prieš Mianmaro valdžią.³⁴⁵ Siekdamas išvengti per didelės Kinijos įtakos, jis didina bendradarbiavimą su kitomis didžiosiomis valstybėmis – Indija ir Rusija.

³³⁷ Kiyoshi Takenaka „Japan to provide \$7.73 billion in aid to Myanmar, PM Abe says“ *Reuters*, 2016 <<https://www.reuters.com/article/us-myanmar-japan-idUSKBN12X16I>> [Žiūrėta 2018-05-12]

³³⁸ „Welcome to MJTD“ *Myanmar Japan Thilawa Development Limited* <<http://www.mjtd.com.mm/>> [Žiūrėta 2018-05-12]

³³⁹ „2018 Myanmar Military Strength“ *GlobalFirepower* <https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=myanmar> [Žiūrėta 2018-05-12]

³⁴⁰ Prashanth Parameswaran „What’s Behind Myanmar’s Big New Military Exercise?“ *The Diplomat*, 2018 <<https://thediplomat.com/2018/02/whats-behind-myanmars-big-new-military-exercise/>> [Žiūrėta 2018-05-12]

³⁴¹ Ten pat

³⁴² Ten pat

³⁴³ Angshuman Choudhury „Unpacking the Myanmar Commander-in-Chief’s Grand India Visit“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/07/unpacking-the-myanmar-commander-in-chiefs-grand-india-visit/>> [Žiūrėta 2018-05-12]

³⁴⁴ Prashanth Parameswaran „China Holds First Naval Exercise With Myanmar“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/05/china-holds-first-naval-exercise-with-myanmar/>> [Žiūrėta 2018-05-12]

³⁴⁵ Jane Perlez „China Showers Myanmar With Attention, as Trump Looks Elsewhere“ *The New York Times*, 2017 <<https://www.nytimes.com/2017/07/19/world/asia/myanmar-china-us-diplomacy-trump.html>> [Žiūrėta 2018-05-12]

Pastaruosius kelis metus Indija dėjo dideles pastangas stiprinti karinį bendradarbiavimą su Mianmaru. Tą galima paaiškinti jos siekiu atsverti Kinijos įtaką šiai strategiškai svarbiai valstybei. 2015 m. įvyko pirmasis Indijos – Mianmaro Bendros patariamosios komisijos (*India-Myanmar Joint Consultative Commission*) susitikimas, kurio metu Indija pažadėjo Mianmarui padėti atnaujinti jo ginkluotąsias pajėgas ir pasiekti „profesionalų ir stiprų karinį laivyną“.³⁴⁶ Per pastaruosius kelis metus Indija tapo svarbia ginklų tiekėja Mianmarui. Taip pat šalių laivai dažnai svečiuojasi viena kitos uostuose, kartu patruliuoja Indijos vandenyne.³⁴⁷ Galiausiai, per pastaruosius metus šalys pradėjo net dvi naujo tipo laivynų pratybas.³⁴⁸ Galima teigti, kad intensyvėjantis šalių bendradarbiavimas rodo Indijos norą atsverti Kinijos galią regione ir Mianmaro siekį sumažinti Kinijos įtaką šalyje. Vis dėlto, kaip ir Kinijos atveju, Mianmaras atsargiai vertina bendradarbiavimą su Indija, nes jam tai dar viena didžioji galia, siekianti daryti įtaką šaliai.

Galbūt dėl spaudimo iš didžiųjų kaimynių, Mianmaras stengiasi bendradarbiauti su Rusija ir ją vertina kaip neutralų ir naudingą partnerį, kuris nesiekia daryti didelės įtakos šaliai. Šalys bendradarbiauja įvairiose srityse – Rusija yra vienas pagrindinių ginklų tiekėjų Mianmarui, jo karinis personalas stažuojasi Rusijos mokyklose.³⁴⁹ Vienas svarbiausių pastarųjų metų įvykių, demonstruojantis stiprėjantį bendradarbiavimą, yra 2016 m. pasirašytas susitarimas dėl bendradarbiavimo karinėje srityje, kuris apima ir laivynų bendradarbiavimą.³⁵⁰ Šių metų sausio mėnesį vykusio Rusijos gynybos ministro Sergei Shoigu vizito Mianmare metu, abi pusės sutarė toliau plėsti bendradarbiavimą gynybos srityje. Pavyzdžiui, abi pusės susitarė, kad Rusijos kariniams laivams bus leista įplaukti į Mianmaro uostus.³⁵¹ Visa tai rodo, kad Mianmaras siekia užtikrinti ir kitų valstybių buvimą regione tam, kad galėtų lengviau atsikvėpti nuo Indijos ir Kinijos įtakos. Kalbant apie karinį bei saugumo bendradarbiavimą su kita didžiąja galia – JAV – dėl ilgai trukusio ginklų embargo, jis nėra aktyvus. B. Obamos laikais jis tapo intensyvesnis, tačiau taip ir nepasiekė bendradarbiavimo su prieš tai minėtomis trejomis valstybėmis lygio.³⁵²

Nors Mianmaras kaip ir kitos dvi šioje grupėje nagrinėjamos valstybės yra labai stipriai susijęs su Kinija ekonominėje, karinėje ir gynybos srityse, tačiau jis, siekdamas išvengti pernelyg didelės

³⁴⁶ Choudhury

³⁴⁷ Ten pat

³⁴⁸ Prashanth Parameswaran „What’s Behind the New India-Myanmar Naval Exercise?“ *The Diplomat*, 2018 <<https://thediplomat.com/2018/03/whats-behind-the-new-india-myanmar-naval-exercise/>> [Žiūrėta 2018-05-12] ir Prashanth Parameswaran „New Military Exercise Highlights India-Myanmar Defense Relations“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/11/new-military-exercise-highlights-india-myanmar-defense-relations/>> [Žiūrėta 2018-05-12]

³⁴⁹ Shakeeb Asrar „Who is selling weapons to Myanmar?“ *Aljazeera*, 2017 <<https://www.aljazeera.com/indepth/interactive/2017/09/selling-myanmar-military-weapons-170914151902162.html>> [Žiūrėta 2018-05-12]

³⁵⁰ Prashanth Parameswaran „What Did the Russian Defense Minister’s Myanmar Visit Accomplish?“ *The Diplomat*, 2018 <<https://thediplomat.com/2018/01/what-did-russias-defense-ministers-myanmar-visit-accomplish/>>

³⁵¹ Ten pat

³⁵² Wilson, 71.

Kinijos įtakos didelį dėmesį skiria bendradarbiavimui su kitais partneriais. Kitaip tariant, jis siekia palaikyti su Pekinu gerus santykius ir gauti iš jų naudos, tačiau tuo pačiu kiek įmanoma sumažinti jo kaimynystės keliamą grėsmę bendradarbiaudamas su kitomis valstybėmis. Ekonominėje srityje su Singapūru, Vietnamu ir Japonija, karinėje ir saugumo srityse su Indija bei Rusija. Tokia Mianmaro strategija leidžia jam nepasiduoti Kinijos spaudimui dėl Pietų Kinijos jūros. Mianmaras šiame konflikte užtikrintai laikosi apsidraudimo strategijos – vengia kritikuoti Kiniją, tačiau tuo pačiu demonstruoja, kad gerbia tarptautinę teisę, siekia išlaikyti ASEAN vienybę ir rasti visiems priimtina sprendimą.

Išvados

Šalis	Pozicija	Irodymas	Argumentai
		<ol style="list-style-type: none"> 1. Siekia įpareigojančio Elgesio kodekso; 2. ASEAN siekia griežtų pareiškimų Kinijos atžvilgiu; 3. Gynybos srityje didina bendradarbiavimą su JAV; 4. Stiprina savo ginkluotąsias pajėgas. 	
		<p><i>Kontrargumentai:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nusileidžia Kinijos spaudimui dėl naftos gavybos platformų. 	
		<ol style="list-style-type: none"> 1. Sumažino bendradarbiavimą su JAV gynybos srityje; 2. Didina bendradarbiavimą su Kinija gynybos srityje; 3. Atsisako naudotis pergale Nuolatiniam arbitražo teisme; 4. ASEAN vengia kritikuoti Kiniją; 	
		<p><i>Kontrargumentai:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Karinis aljansas su JAV; 2. Modernizuoja savo ginkluotąsias pajėgas; 3. Siekia įpareigojančio Elgesio kodekso; 4. Gynybos srityje bendradarbiauja su Japonija. 	
Malaizija	Apsidraudžia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Išsako skundus Kinijai dėl teritorinio vientisumo pažeidimų; 2. Siekia įpareigojančio Elgesio kodekso; 3. ASEAN vengia griežtų pasisakymų prieš Kiniją; 4. Gynybos srityje bendradarbiauja tiek su JAV, tiek su Kinija; 5. Vykdo laivyno modernizaciją. 6. Ketina steigti karinę bazę prie Pietų Kinijos jūros; 	Grėsmė teritoriniam vientisumui; Didelė ekonominė priklausomybė; Didelė karinė galia; Partnerių gynybos srityje buvimas;
			Ekonominės naudos siekimas; Silpna karinė galia;
			<p><i>Kontrargumentai:</i></p> Pietų Kinijos jūra svarbi ekonomiškai;

Indonezija	Balansuoja	1. Siekia įpareigojančio Elgesio kodekso;	Grėsmė teritoriniam vientisumui;
		2. Siekia išsaugoti ASEAN vienybę;	Didelė karinė galia;
		3. Siekia tarpininkauti tarp abiejų konflikto pusių;	Partnerių gynybos srityje buvimas;
		4. Gynybos srityje palaiko glaudžius santykius su JAV;	<i>Kontrargumentai:</i>
		5. Ėmėsi vidinio balansavimo veiksmų Kinijos atžvilgiu.	Didelė ekonominė priklausomybė nuo Kinijos;
		1. Siekia įpareigojančio Elgesio kodekso;	Teikia didelę reikšmę jūrų saugumui;
		2. Siekia išsaugoti ASEAN vienybę;	Maža ekonominė priklausomybė nuo Kinijos;
		3. Išreiškė palaikymą Nuolatinio arbitražo teismo prenimui;	Partnerių gynybos srityje buvimas;
		4. Šalyje dislokuotos JAV karinės pajėgos;	Modernios ginkluotosios pajėgos;
		5. Pasisako už JAV ištraukimą į regiono reikalus;	
		<i>Kontrargumentai:</i>	Oficialiai nevertina Kinijos kaip grėsmės;
		1. Gynybos srityje bendradarbiauja su Kinija.	
		1. Gynybos srityje palaiko bendradarbiavimą tiek su JAV, tiek su Kinija;	
		2. Siekia įpareigojančio Elgesio kodekso;	
		3. ASEAN vengia kritikuoti Kiniją;	
		<i>Kontrargumentai:</i>	
		1. Karinis aljansas su JAV.	
Kambodža	Prisišlieja	1. ASEAN susitikimų metu palaiko Kinijos poziciją;	Neturi priėjimo prie Pietų Kinijos jūros;
		2. Pasirašė 4 punktų susitarimą;	Ekonominės naudos siekimas;
		3. Gynybos srityje daugiausiai bendradarbiauja su Kinija.	Parama valdančiajam elitui;
		1. ASEAN susitikimų metu palaiko Kinijos poziciją;	
		2. Pasirašė 4 punktų susitarimą;	
		3. Stiprėja dvišaliai ekonominiai santykiai su Kinija;	
		4. Gynybos srityje daugiausiai bendradarbiauja su Kinija;	

		<i>Kontrargumentai:</i> 1. Glaudūs santykiai su Vietnamu politinėje, gynybos, ir ekonominėje srityse.	Partnerių gynybos srityje trūkumas;
Mianmaras	Apsidraudžia	1. Laikosi ASEAN pozicijos Pietų Kinijos jūros konflikte; 2. ASEAN vengia kritikuoti Kiniją; 3. Gynybos srityje bendradarbiauja su Kinija, Indija ir Rusija.	Siena su Kinija; Vidutinė ekonominė priklausomybė nuo Kinijos; Stipri karinė galia; Partnerių gynybos srityje buvimas;

1 lentelė. Apibendrinimas.

Šiame darbe buvo tiriamos ASEAN šalių pozicijos Kinijos atžvilgiu Pietų Kinijos jūros konflikte. Paaiškėjo, kad valstybių, kurios konflikte Kinijos atžvilgiu taiko balansavimo, apsidraudimo ir prisišliejimo strategijas, skaičius yra panašus.

Kiniją konflikte **balansuoja** Vietnamas, Indonezija ir Singapūras. Pagrindiniai aspektai, siejantys šias valstybes yra, kad jos visos siekia įpareigojančio Elgesio kodekso ir palaiko glaudžius santykius gynybos srityje su JAV. Visų jų poziciją lemia panašūs motyvai – Vietnamas ir Indonezija renkasi balansuoti, nes kyla grėsmė jų teritoriniam vientisumui, o Singapūras dėl to, kad jam labai svarbus jūrų saugumas. Taip pat šios šalys yra stiprios karine prasme (Singapūras išsiskiria ne savo konvenciniais gebėjimais, bet ginkluotojų pajėgų modernumu) ir turi tvirtą sąjungininkų, kurie reikalui esant padėtų joms apsiginti. Tiesa, reiktų paminėti, kad valstybių balansavimo lygiai skiriasi – labiausiai Kinijos dominavimui priešinasi Vietnamas, o Indonezija ir Singapūras mažiau. Tai yra susiję su tuo, kad Kinijos veiksmai prieš Vietnamą buvo agresyviausi.

Santykiuose su Kinija dėl Pietų Kinijos jūros Malaizija, Tailandas ir Mianmaras taiko **apsidraudimo strategiją**. Jai būdinga, kad valstybės konflikte stengiasi laikytis neutralios pozicijos ir retkarčiais atlieka tiek prisišliejimo, tiek balansavimo veiksmus. Pavyzdžiui, visos trys minėtos valstybės vengia griežtų pasisakymų Kinijos atžvilgiu, tačiau siekia įpareigojančio Elgesio kodekso arba bent jau palaiko bendrą ASEAN poziciją. Taip pat jos diversifikuoja savo partnerius gynybos srityje. Apsidraudimo strategiją pasirinkusių valstybių priežastys gali būti gana prieštaringos. Pavyzdžiui, viena vertus Kinija kelia grėsmę Malaizijos teritoriniam vientisumui, tačiau kita vertus yra pati svarbiausia Malaizijos ekonominė partnerė. Taip pat, kaip pastebi Cheng-Chwee Kuik, Bruno Hellendorf ir kiti autoriai, apsidraudimo strategiją besirenkančios valstybės dažniausiai yra vidutinio stiprumo, kas šiuo atveju tinka Malaizijos ir Tailando atvejams. Nors Mianmaras pagal savo diplomatines ir ekonomines galimybes ir atsilieka nuo minėtų valstybių, tačiau taip pat kaip ir jos yra pakankamai stiprus karine prasme ir turi tvirtų partnerių gynybos srityje.

Galiausiai, valstybės, kurios **prisišlieja prie Kinijos** konflikte yra Laosas, Kambodža, Brunėjus ir Filipinai. Laoso ir Kambodžos atveju toks elgesys nestebina – abi valstybės neturi priėjimo prie Pietų Kinijos jūros ir joms labai svarbios Kinijos investicijos. Vis dėlto, Brunėjaus ir Filipinų elgesys yra netikėtas, nes šis konfliktas susijęs su jų teritoriniu vientisumu. Ypač įdomus Filipinų elgesys. Iš stipriai balansavusios valstybės jie per labai trumpą laiką tapo prisišliejančia valstybe, nors neįvyko jokie dideli geopolitiniai pokyčiai. Negana to, Filipinai yra vidutiniška karinė galia ir yra sąjungininkė gynybos srityje su JAV. Taigi ji turėtų balansuoti Kiniją. Tokį Filipinų ir Brunėjaus elgesį iš dalies gali paaiškinti ekonominės naudos siekimas ir tai, kad jie bijo Kinijos agresijos ir nemano, kad net su sąjungininkų pagalba galėtų prieš ją atsilaikyti. Vis dėlto, reikia pripažinti, kad turbūt svarbiausia pasikeitusią Filipinų poziciją nulėmusi priežastis yra Rodrigo Roa Duterte tapimas prezidentu, nors konkrečių asmenybių įtakai neorealizmas neskiria didelio dėmesio.

Tyrimas ne tik atskleidžia ASEAN šalių pozicijas Pietų Kinijos jūros klausimu, tačiau taip pat leidžia geriau suprasti, kodėl nepaisant tariamos pažangos derybose, Kinija toliau elgiasi agresyviai (pavyzdžiui, šių metų gegužės mėnesį pranešta, kad Kinija vėl montuoja karinę įrangą Spratlio ir Paraselio salose).³⁵³ To priežastimi yra ASEAN vieningumo Pietų Kinijos jūros klausime trūkumas. Nieko stebėtino, kad tai matydama Kinija nebijo elgtis revizionistiškai.

Atsakant į tyrimo pradžioje išsikelto klausimą, ar ASEAN strategija Pietų Kinijos jūros atveju yra sėkminga, galima teigti, kad ne, nes jos paprasčiausiai nėra. ASEAN veikia konsensuso principu, o šiuo klausimu jo dažniausiai nėra, kas reiškia, kad nėra tvirtos ir bendros pozicijos. Dėl konsensuso diplomatijos ir Kinijos įtakos tam tikroms šalims vargiai tikėtina, kad ASEAN pavyks derybose su Kinija pasiekti įpareigojantį Elgesio kodeksą.

Viską įvertinus, galima teigti, kad kiekvienos grupės analizės pradžioje keltos prielaidos pasitvirtino tik iš dalies. Išaiškėjo, kad Pietų Kinijos jūros svarba nėra lemtingas faktorius šaliai renkantis strategiją. Kiti labai svarbūs faktoriai yra karinė galia, ryšiai gynybos srityje bei ekonominė priklausomybė nuo Kinijos. Taigi galima teigti, kad neorealistinė perspektyva daugeliu atvejų buvo naudinga aiškinant valstybių pasirinkimus ir parodė dėsningumus. Vis dėlto, tam tikrais atvejais, pavyzdžiui Filipinų, ji negalėjo iki galo paaiškinti staigaus valstybės pozicijos pokyčio *ceteris paribus*. Šiuo atveju reikėtų labiau įsigilinti į Filipinų užsienio politiką, sprendimų priėmimo procesą bei paties prezidento įsitikinimus. Kartu būsimuose tyrimuose būtų naudinga išsamiau ištirti ASEAN šalių bendradarbiavimą saugumo srityje ir Pietų Kinijos jūroje. Galiausiai, šiame darbe dėl laiko ir vietos stokos nepavyko įvertinti „Vienos juostos, vieno kelio“ (*One Belt One Road*) projekto įtakos valstybių pozicijoms ir kaip jis padeda Kinijai didinti savo įtaką regione, tačiau tai taip pat galėtų būti idėja būsimiems darbams.

³⁵³ Charles Clover „China installs missiles in South China Sea, says report“ *Financial Times*, 2018
<<https://www.ft.com/content/27842984-4e87-11e8-a7a9-37318e776bab>> [Žiūrėta 2018-05-12]

Literatūros sąrašas

„2018 Cambodia Military Strength“ *GlobalFirepower* <https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=cambodia >

„2018 Indonesia Military Strength“ *GlobalFirepower* <https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=indonesia >

„2018 Laos Military Strength“ *GlobalFirepower* <https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=laos >

„2018 Myanmar Military Strength“ *GlobalFirepower* <https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=myanmar >

„2018 Philippines Military Strength“ *GlobalFirepower* <https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=philippines >

„2018 Singapore Military Strength“ *GlobalFirepower* <<https://www.globalfirepower.com/countries-listing.asp> >

„2018 Thailand Military Strength“ *GlobalFirepower* <https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=thailand>

„2018 Vietnam Military Strength“ *GlobalFirepower* <https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=vietnam>

„ASEAN bloc pushes for South China Sea breakthrough“ *Aljazeera*, 2016 <<https://www.aljazeera.com/news/2016/07/asean-bloc-pushes-south-china-sea-breakthrough-160724035921046.html> >

„Asean Chair Malaysia wants efforts on South China Sea Code of Conduct to be hastened“ *The Straits Times*, 2015 <www.straitstimes.com/asia/se-asia/asean-chair-malaysia-wants-efforts-on-south-china-sea-code-of-conduct-to-be-hastened >

„Asean Chair Malaysia wants efforts on South China Sea Code of Conduct to be hastened“ *The Straits Times*, 2015 <<http://www.straitstimes.com/asia/se-asia/asean-chair-malaysia-wants-efforts-on-south-china-sea-code-of-conduct-to-be-hastened> >

„Brunei to seek sea code of conduct“ *Gulf Times*, 2013 <<http://www.gulf-times.com/story/338542/Brunei-to-seek-sea-code-of-conduct> >

„Brunei Trade at a Glance : Most Recent Values” *World Integrated Trade Solution*, 2015 <<https://wits.worldbank.org/countrysnapshot/en/BRN> >

„Brunei, U.S. Deepen Security Partnerships Through CARAT“ *AMERICAN NAVY*, 2017 <http://www.navy.mil/submit/display.asp?story_id=103213 >

„Brunei“ *VOA News* <<https://projects.voanews.com/south-china-sea/recent/> >

„Cambodia Trade at a Glance: Most Recent Values“ *World Integrated Trade Solution*, 2016 <<https://wits.worldbank.org/countrysnapshot/en/KHM> >

„China reaches consensus with Brunei, Cambodia, Laos on South China Sea issue“ *People’s Daily Online*, 2016 <<http://en.people.cn/n3/2016/0424/c90000-9048895.html> >

„China reaches consensus with Brunei, Cambodia, Laos on South China Sea issue“ *Xinhuanet*, 2016 <http://www.xinhuanet.com/english/2016-04/23/c_135306137.htm >

„China reaches consensus with Brunei, Cambodia, Laos on South China Sea issue“ *People’s Daily Online*, 2016 <<http://en.people.cn/n3/2016/0424/c90000-9048895.html> >

„China reaches consensus with Brunei, Cambodia, Laos on South China Sea issue“ *People’s Daily Online*, 2016 <<http://en.people.cn/n3/2016/0424/c90000-9048895.html> >

„China shows support for new era of Laos relations“ *China Daily*, 2017 <http://www.chinadaily.com.cn/world/2017apec/2017-11/09/content_34311942.htm >

„China shows support for new era of Laos relations“ *China Daily*, 2017 <http://www.chinadaily.com.cn/world/2017apec/2017-11/09/content_34311942.htm >

„China's big money trumps U.S. influence in Cambodia“ *Reuters*, 2017 <<https://www.reuters.com/article/us-cambodia-politics-aid/chinas-big-money-trumps-u-s-influence-in-cambodia-idUSKCN1BM1BP> >

„China's investment in Myanmar declines in 2016-2017 fiscal year“ *Xinhuanet*, 2017 <http://www.xinhuanet.com/english/2017-03/07/c_136109783.htm >

„Chinese FDI in Vietnam: Growing Economic Ties, Despite Strains“ *Vietnam Briefing*, 2017 <<http://www.vietnam-briefing.com/news/vietnam-and-china-growing-economic-ties-despite-strains.html/> >

„Chinese Investment in Thailand“ *China Go Abroad* <<http://www.chinagoabroad.com/en/article/20821> >

„Chinese navy hails Cambodian support“ *Khmer Times*, 2017 <<https://www.khmertimeskh.com/5084271/chinese-navy-hails-cambodian-support/> >

„Dato Lim Jock Hoi assumes office as new Secretary-General of ASEAN“ *ASEAN*, 2018 <<http://asean.org/dato-lim-jock-hoi-assumes-office-as-new-secretary-general-of-asean/> >

„GDP Growth“ *The World Bank* <<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=TH> >

„Highlights of the Philippine Export and Import Statistics: 2016“ *Philippine Statistics Authority*, 2017 <<https://psa.gov.ph/content/foreign-trade-statistics-philippines-2016> >

„India-Singapore naval drill shouldn't hurt others: China“ *The Times of India*, 2017 <<https://timesofindia.indiatimes.com/world/china/india-singapore-naval-drill-shouldnt-hurt-others-china/articleshow/58750737.cms> >

„Indonesia air force holds its largest military exercise in South China Sea“ *Reuters*, 2016 <<https://www.reuters.com/article/us-southchinasea-indonesia/indonesia-air-force-holds-its-largest-military-exercise-in-south-china-sea-idUSKCN124009> >

„Indonesia set to upgrade military base in islands perched on edge of South China Sea“ *the japan times*, 2016 <<https://www.japantimes.co.jp/news/2016/06/29/asia-pacific/indonesia-set-upgrade-military-base-islands-perched-edge-south-china-sea/#.WsZbnExuK3A> >

„Indonesia Trade at a Glance : Most Recent Values“ *World Integrated Trade Values*, 2016 <<https://wits.worldbank.org/countrysnapshot/en/IDN> >

„Japan, Indonesia sign defence deal before Joko's China trip“ *The Business Times*, 2015 <<http://www.business-times.com.sg/government-economy/japan-indonesia-sign-defence-deal-before-jokos-china-trip> >

„Joint Statement by the United States of America and the Republic of Indonesia“ *The White House*, 2015 <<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2015/10/26/joint-statement-united-states-america-and-republic-indonesia> >

„Joint Statement for Enhancing the Comprehensive Partnership between the United States of America and Malaysia“ *The White House*, 2017 <<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/joint-statement-enhancing-comprehensive-partnership-united-states-america-malaysia/> >

„Lao party chief calls for army's modernization“ *Xinhuanet*, 2016 <www.xinhuanet.com/english/2016-12/26/c_135934055.htm >

„Lao PDR Trade Summary 2016 Data“ *World Integrated Trade Solution* <<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/LAO/Year/2016/Summary> >

„Lao PDR Trade Summary 2016 Data“ *World Integrated Trade Solution* <<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/LAO/Year/2016/Summary> >

„Laos - Military expenditure (% of GDP)“ *Trading Economics* <<https://tradingeconomics.com/laos/military-expenditure-percent-of-gdp-wb-data.html> >

„Malaysia to protest over Chinese coast guard 'intruders': WSJ“ *Reuters*, 2015 <<https://www.reuters.com/article/us-southchinasea-malaysia-china/malaysia-to-protest-over-chinese-coast-guard-intruders-wsj-idUSKBN0OP06120150609> >

„Malaysia, China strengthen 'soft diplomacy' with marine programme collaboration“ *the Sun daily*, 2017 <<http://www.thesundaily.my/news/2017/12/16/malaysia-china-strengthen-soft-diplomacy-marine-programme-collaboration> >

„Malaysia, US, enhance cooperation via joint military exercise“ *the Sun daily*, 2017 <www.thesundaily.my/news/2017/11/17/malaysia-us-enhance-cooperation-joint-military-exercise >

„Navy to set up fourth base in Bintulu — RMN chief“ *The Borneo Post*, 2018 <www.theborneopost.com/2018/03/08/navy-to-set-up-fourth-base-in-bintulu-rmn-chief/ >

„Philippines: Duterte's 'Drug War' Claims 12,000+ Lives“ *Human Rights Watch*, 2018 <<https://www.hrw.org/news/2018/01/18/philippines-dutertes-drug-war-claims-12000-lives> >

„Report: lack of funding hampering Malaysian military“ *Free Malaysia Today*, 2018 <www.freemalaysiatoday.com/category/nation/2018/02/27/report-lack-of-funding-hampering-malaysian-military/ >

„Rodrigo Duterte to end joint US and Philippine military drills“ *The Guardian*, 2016
<<https://www.theguardian.com/world/2016/sep/29/rodrigo-duterte-to-end-joint-us-and-philippine-military-drills> >

„Singapore and China armies to step up defence cooperation“ *Channel NewsAsia*, 2018
„Singapore“ Kn. Evan S. Medeiros, Keith Crane, Eric Heginbotham ir kt. (sud.) *Pacific Currents. The Responses of U.S. Allies and Security Partners in East Asia to China's Rise*, Santa Monica: RAND Corporation, 2018.

„Sultan heralds a new era in China relations“ *Borneo Bulletin*, 2017
<<https://borneobulletin.com.bn/sultan-heralds-a-new-era-in-china-relations/> >

„Thailand“ Kn. Evan S. Medeiros, Keith Crane, Eric Heginbotham ir kt. (sud.) *Pacific Currents. The Responses of U.S. Allies and Security Partners in East Asia to China's Rise*, Santa Monica: RAND Corporation, 2018.

„Philippines downgrades joint US military exercises“ *Reuters*, 2017
<<http://www.atimes.com/article/philippines-downgrades-joint-us-military-exercises/> >

„Top 10 Major Export Countries, 2018“ *Malaysia External Trade Development Corporation*
<<http://www.matrade.gov.my/en/malaysian-exporters/services-for-exporters/trade-market-information/trade-statistics> >

„Top 10 Major Import Countries, 2018“ *Malaysia External Trade Development Corporation*
<<http://www.matrade.gov.my/en/malaysian-exporters/services-for-exporters/trade-market-information/trade-statistics/28-malaysian-exporters/trade-statistics/4146-top-10-major-import-countries-2018> >

„U.S. Relations With Cambodia“ *U.S. Department of State*, 2016
<<https://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2732.htm> >

„Updates from the Laos-China Railway Project“ *The Laotian Times*, 2018
<<https://laotiantimes.com/2018/02/28/updates-from-the-laos-china-railway-project/> >

„US, Indonesian Navies Host CARAT Indonesia Bilateral Exercise“ *AMERICAN NAVY*, 2016
<http://www.navy.mil/submit/display.asp?story_id=95974 >

„Vietnam helps Laos military modernize“ *The Voice of Vietnam*, 2016
<<http://english.vov.vn/society/vietnam-helps-laos-military-modernize-329757.vov> >

„Vietnam wants tougher stand vs. China expansionism but PHL ‘not keen to reflect that’ — diplomat“ *GMA NEWS ONLINE*, 2017
<www.gmanetwork.com/news/news/nation/620759/vietnam-wants-tougher-stand-vs-china-expansionism-but-phl-not-keen-to-reflect-that-diplomat/story/ >

„Vietnam“ *OEC* <<https://atlas.media.mit.edu/en/profile/country/vnm/> >

„Welcome to MJTD“ *Myanmar Japan Thilawa Development Limited* <<http://www.mjtd.com.mm/> >

Abuza, Zachary ir Nguyen Nhat Anh „Vietnam's Military Modernization“ *The Diplomat*, 2016 <<https://thediplomat.com/2016/10/vietnams-military-modernization/> >

Allard, Tom ir Bernadette Christina Munthe „Asserting sovereignty, Indonesia renames part of South China Sea“ *Reuters*, 2017 <<https://www.reuters.com/article/us-indonesia-politics-map/asserting-sovereignty-indonesia-renames-part-of-south-china-sea-idUSKBN19Z0YQ> >

Asrar, Shakeeb „Who is selling weapons to Myanmar?“ *Aljazeera*, 2017 <<https://www.aljazeera.com/indepth/interactive/2017/09/selling-myanmar-military-weapons-170914151902162.html> >

Association of Southeast Asia Nations „History“ <<http://asean.org/asean/about-asean/history/>>

Aung, Nyan Lynn „Myanmar wades in to South China Sea ruling with a balancing act“ *Myanmar Times*, 2016 <<https://www.mmmtimes.com/national-news/21447-myanmar-wades-in-to-south-china-sea-ruling-with-a-balancing-act.html> >

Ba, Alice D. „Who’s socializing whom? Complex engagement in Sino-ASEAN relations“ *The Pacific Review*, 19(2), 2006.

Blanchard, Ben „Duterte aligns Philippines with China, says U.S. has lost“ *Reuters*, 2016 <<https://www.reuters.com/article/us-china-philippines-idUSKCN12K0AS> >

Bowie, Nile „China throws sinking Brunei a lifeline“ *Asia Times*, 2018 <www.atimes.com/article/china-throws-sinking-brunei-lifeline/ >

Bremmer, Ian „How Singapore Sees Asia-and America“ *Time*, 2016 <<http://time.com/4547333/how-singapore-sees-asia-and-america/> >

Brinded, Lianna „These will be the 32 most powerful economies in 2030“ *Business Insider*, 2017 <<http://www.independent.co.uk/news/business/these-will-be-the-32-most-powerful-economies-in-2030-a7569941.html> >

Brooks, Stephen G. ir William C. Wohlforth „Hard times for soft balancing“ *International Security*, 30(1), 2005.

Burchill, Scott „Realism and Neo-realism“ Scott Burchill (sud.) *Theories of International Relations*, 2 leid., New York: Pelgrave Macmillan, 1996.

Center for Strategic and International Studies „Tensions in the South China Sea explained in 18 maps“ *Business Insider*, 2016 <<http://www.businessinsider.com/tensions-in-the-south-china-sea-explained-in-18-maps-2015-1/#1a-political-map-1> >

Chan, Francis “China criticised for apparent attempt to divide Asean” *The Straits Times*, 2016 <www.straitstimes.com/asia/china-criticised-for-apparent-attempt-to-divide-asean >

Chen, Ian Tsung-Yen ir Alan Hao Yang „A harmonized Southeast Asia? Explanatory typologies of ASEAN countries’ strategies to the rise of China“ *The Pacific Review*, 26(3), 2013.

Cho, Yusho „Laos showing off some diplomatic skills“ *Nikkei Asian News*, 2016 <<http://elb01-2039628332.us-west-2.elb.amazonaws.com/Features-archive/South-China-Sea-arbitration/Laos-showing-off-some-diplomatic-skills?page=2> >

- Choudhury, Angshuman „Unpacking the Myanmar Commander-in-Chief’s Grand India Visit“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/07/unpacking-the-myanmar-commander-in-chiefs-grand-india-visit/>>
- Ciorciari, John D. „A Chinese model for patron–client relations? The Sino-Cambodian partnership” *International Relations of the Asia-Pacific*, 15(2), 2015.
- Clover, Charles „China installs missiles in South China Sea, says report“ *Financial Times*, 2018 <<https://www.ft.com/content/27842984-4e87-11e8-a7a9-37318e776bab>>
- Cochrane, Joe „Indonesia, Long on Sidelines, Starts to Confront China’s Territorial Claims“ *New York Times*, 2017 <<https://www.nytimes.com/2017/09/10/world/asia/indonesia-south-china-sea-military-buildup.html>>
- Cruz De Castro, Renato „The Duterte Administration’s Foreign Policy: Unravelling the Aquino Administration’s Balancing Agenda on an Emergent China“ *Journal of Current Southeast Asian Affairs*, 35(3), 2016.
- Dalpino, Catharin „The United States–Thailand Alliance: Issues for a New Dialogue“ *The National Bureau of Asian Research*, 2001. <www.nbr.org/publications/specialreport/pdf/Preview/SR33_US-Thai_preview.pdf>
- David, Steven R. „Explaining Third World Alignment” *World Politics*, 43(2), 1991.
- Elman, Colin „Horses for courses: Why not neorealist theories of foreign policy?” *Security Studies*, 6(1), 2007.
- Elman, Miriam Fendius „The foreign policies of small states: challenging neorealism in its own backyard” *British Journal of Political Science*, 25(2), 1995.
- Esguerra, Christian V. „Thailand seeks full implementation of South China Sea declaration“ *ABS-CBN News*, 2017 <<http://news.abs-cbn.com/news/04/28/17/thailand-seeks-full-implementation-of-south-china-sea-declaration>>
- Fiori, Antonio ir Andrea Passeri „Hedging in Search of a New Age of Non-Alignment: Myanmar Between China and the USA“ *The Pacific Review*, 28 (5), 2015.
- Firmanto, Danang „Defense Minister Orders Warships Deployment to Natuna“ *Tempo.co*, 2016 <<https://en.tempo.co/read/news/2016/06/22/055782122/Defense-Minister-Orders-Warships-Deployment-to-Natuna>>
- Freedman, Amy L. „Malaysia, Thailand, and the ASEAN Power Way“ Kn. Bruce Gilley ir Andrew O’Neil (sud.) *Middle Powers and the Rise of China*, Washington: Georgetown University Press, 2014.
- Fu, Yu „Singapore’s China-India Balancing Act“ *The Diplomat*, 2018 <<https://thediplomat.com/2018/01/singapores-china-india-balancing-act/>>
- Gutierrez, Pia „Duterte wants a legally binding South China Sea code“ *ABS-CBN News*, 2017 <<http://news.abs-cbn.com/news/11/16/17/duterte-wants-a-legally-binding-south-china-sea-code>>

He, Kai „Institutional Balancing and International Relations Theory: Economic Interdependence and Balance of Power Strategies in Southeast Asia” *European Journal of International Relations*, 14(3), 2008.

Hellendorff, Bruno „'Coopetition' and Risk Tolerance in the South China Sea: Indonesia and Malaysia's Middle Power Strategies”, Kn. Enrico Fels ir Vu Truong-Minh Huy (sud.) *Power Politics in Asia's Contested Waters*, Switzerland: Springer, 2016.

Heydarian, Richard Javad „The US-Philippine-China Triangle: From Equi-balancing to Counter-Balancing amid the South China Sea Disputes” Kn. Enrico Fels ir Vu Truong-Minh Huy (sud.) *Power Politics in Asia's Contested Waters*, Switzerland: Springer, 2016.

Hiep, Le Hong „Vietnam's Pursuit of Alliance Politics in the South China Sea“ Kn. Enrico Fels ir Vu Truong-Minh Huy (sud.) *Power Politics in Asia's Contested Waters*, Switzerland: Springer, 2016.

Holmes, Oliver „Duterte tells Obama 'son of a whore' remark wasn't personal“ *The Guardian*, 2016 <<https://www.theguardian.com/world/2016/sep/06/son-of-a-whore-was-not-meant-to-be-personal-duterte-tells-obama> >

Hörhager, Elisa I. „China-ASEAN Relations and the South China Sea: Beyond Balancing and Bandwagoning?” Kn. Enrico Fels ir Vu Truong-Minh Huy (sud.) *Power Politics in Asia's Contested Waters*, Switzerland: Springer, 2016.

Hunt, Katie ir Kathy Quiano „China allows Philippines fishermen access to disputed shoal in South China Sea“ *CNN*, 2016 <<https://edition.cnn.com/2016/10/31/asia/philippines-china-scarborough-shoal-fishermen/index.html> >

Ismail, Saifulbahri „China's pact with Cambodia, Laos an interference in ASEAN's domestic affairs: Former Sec-Gen“ *Channel NewsAsia*, 2016 <<https://www.channelnewsasia.com/news/asia/china-s-pact-with-cambodia-laos-an-interference-in-asean-s-domes-8095812> >

Jennings, Ralph „China Is Pursuing This Quiet, Loyal Ally In Asia's Big Maritime Dispute“ *Forbes*, 2017 <<https://www.forbes.com/sites/ralphjennings/2017/03/06/why-brunei-will-always-be-nice-to-china-in-their-sticky-maritime-dispute/#6e51161e211a> >

Jennings, Ralph „Impoverished Laos Shows Resistance To Becoming A Client State Of China“ *Forbes*, 2017 <<https://www.forbes.com/sites/ralphjennings/2017/05/03/tiny-impoverished-laos-shows-resistance-to-being-a-client-state-of-china/> >

Jennings, Ralph „Indonesia Balances Maritime Sovereignty, Economic Ties to China“ *VOA News*, 2016 <<https://www.voanews.com/a/indonesia-china-south-china-sea/3611198.html> >

Jennings, Ralph „Why Malaysia Stays Quiet About Its Claims In The South China Sea“ *Forbes*, 2016 <<https://www.forbes.com/sites/ralphjennings/2016/06/02/why-malaysia-stays-quiet-about-its-claims-in-the-disputed-south-china-sea/#840a6e961b0b> >

Jianing, Yao „Senior military leader meets with deputy defense minister of Brunei“ *China Military*, 2016 <http://eng.chinamil.com.cn/2016special/2016-10/13/content_7299685.htm >

- Jiayao, Li „China, Brunei hold joint naval drill“ *China Military*, 2017
<http://eng.chinamil.com.cn/view/2017-09/29/content_7774095.htm >
- Jones, David Martin ir Michael L.R. Smith „Making Process, Not Progress. ASEAN and the Evolving East Asian Regional Order” *International Security*, 32(1), 2007.
- Kang, David C. „Getting Asia Wrong. The Need for New Analytical Frameworks” *International Security*, 27(4), 2003.
- Karena, Edo „House Ratifies Bilateral Defense Cooperation Bills With China, Germany” *Jakarta Globe*, 2016 <jakartaglobe.id/news/house-ratifies-bilateral-defense-cooperation-bills-china-germany/ >
- Kaspar, Andrew „Myanmar ‘studying impact’ of South China Sea ruling“ *Myanmar Times*, 2016
<<https://www.mmmtimes.com/national-news/21365-myanmar-studying-impact-of-south-china-sea-ruling.html> >
- Katsumata, Hiro, David Martin Jones ir Michael L.R. Smith „ASEAN, Regional Integration, and State Sovereignty” *International Security*, 33(2), 2008.
- Kea, Puy ir Kyodo Bews „Why Cambodia is portrayed as the thorn in ASEAN's side“ *ABS-CBN News*, 2016 <<http://news.abs-cbn.com/overseas/07/26/16/why-cambodia-is-portrayed-as-the-thorn-in-aseans-side> >
- Kim, Jack „SE Asia ministers air concerns over Beijing's activities in South China Sea“ *Reuters*, 2018 <<https://www.reuters.com/article/us-asean-singapore-foreign/se-asia-ministers-air-concerns-over-beijings-activities-in-south-china-sea-idUSKBN1FQ1HI> >
- Kipgen, Nehginpao „The Philippines' South China Sea Flip-Flop“ *The Diplomat*, 2017
<<https://thediplomat.com/2017/03/the-philippines-south-china-sea-flip-flop/> >
- Kirshner, Jonathan „The Tragedy of Offensive Realism: Classical Realism and the Rise of China” *European Journal of International Relations*, 18(1), 2010.
- Kishino, Hiroyuki „Lao Wisdom as “Buffer State” in an Emerging Mekong Regional Economy” *Asia-Pacific Review*, 24(2), 2017.
- Kon, James „Brunei economy to recover in 2017 on back of reforms“ *Borneo Bulletin*, 2017
<<https://borneobulletin.com.bn/brunei-economy-recover-2017-back-reforms/> >
- Ku, Samuel „China's Rising Influence in Laos“ *The Diplomat*, 2016
<<https://thediplomat.com/2016/03/chinas-rising-influence-in-laos/> >
- Kuik, Cheng-Chwee „Making Sense of Malaysia’s China Policy: Asymmetry, Proximity, and Elite’s Domestic Authority” *The Chinese Journal of International Politics*, 6(4), 2013.
- Kyozuka, Tamaki „Laos' new leader pivots away from China“ *Nikkei Asian Review*, 2016
<<http://elb01-2039628332.us-west-2.elb.amazonaws.com/Politics-Economy/International-Relations/Laos-new-leader-pivots-away-from-China?page=2> >
- Lanteigne, Marc „The rock that can’t be moved’: China’s revised geostrategies in Myanmar” *The Pacific Review*, 2017.

- Lee, Stephanie „Malaysia wants South China Sea CoC to be finalised soon“ *The Star Online*, 2017 <<https://www.thestar.com.my/news/nation/2017/05/21/msia-wants-south-china-sea-coc-to-be-finalised-soon-anifah-china-also-keen-to-have-framework-sorted/>>
- Li, Chenyang ir James Char „China-Myanmar Relations Since Naypyidaw’s Political Transition: How Beijing Can Balance Short-Term Interests And Long-Term Values” *S. Rajaratnam School of International Studies*, 2015.
- Liang, Lim Yan „Singapore and China to deepen defence ties, cooperation“ *The Straits Times*, 2017 <www.straitstimes.com/asia/east-asia/spore-and-china-to-deepen-defence-ties-cooperation>
- Mangahas, Malou ir Karol Ilagan „China's \$24-B pledge to Duterte yet to become real, but brokers already stalking deals“ *GMA News Online*, 2017 <<https://www.gmanetwork.com/news/news/specialreports/609920/china-s-24-b-pledge-to-duterte-yet-to-become-real-but-brokers-already-stalking-deals/story/>>
- Maresca, Thomas „China's growing ambitions in Malaysia raise questions about Beijing's true motive” *USA Today*, 2017 <<https://www.usatoday.com/story/news/world/2017/07/05/melaka-malaysia-china-project/423027001/>>
- McBeth, John „Russia raises its head in Indonesia“ *Asia Times*, 2018 <www.atimes.com/article/russia-raises-head-indonesia/>
- McEwen-Fial, Susan ir Brand, Alexander „Navigating Stormy Waters: The Triangular Relationship between the United States, Vietnam and China and the South China Sea Disputes“ Kn. Enrico Fels ir Vu Truong-Minh Huy (sud.) *Power Politics in Asia's Contested Waters*, Switzerland: Springer, 2016.
- Mearsheimer, John J., *The Tragedy of Great Power Politics* New York: W.W. Norton, 2001.
- Menon, Praveen „As Western banks leave, China adds Brunei to new silk road“ *Reuters*, 2018 <<https://www.reuters.com/article/us-china-brunei/as-western-banks-leave-china-adds-brunei-to-new-silk-road-idUSKBN1GH0D8>>
- Mogato, Manuel „China set for easy ride from ASEAN on disputed South China Sea“ *Reuters*, 2017 <<https://www.reuters.com/article/us-asean-philippines-southchinasea/china-set-for-easy-ride-from-asean-on-disputed-south-china-sea-idUSKBN1AJ0WX>>
- Mogato, Manuel „Philippine's Duterte said China threatened war if he enforces court ruling giving him access to South China Sea” *Business Insider*, 2017 <www.businessinsider.com/philippines-duterte-said-china-threatened-war-if-he-enforces-court-ruling-giving-him-access-to-south-china-sea-2017-5>
- Murphy, Ann Marie „Beyond Balancing and Bandwagoning: Thailand's Response to China's Rise” *Asian Security*, 6(1), 2010.
- Ngo, Minh Tri ir Koh Swee Lean Collin „Lessons from the Battle of the Paracel Islands“ *The Diplomat*, 2014 <<https://thediplomat.com/2014/01/lessons-from-the-battle-of-the-paracel-islands/>>
- Ngui, Yantoultra „Malaysia Summons Chinese Ambassador Over Approach of Boats“ *The Wall Street Journal*, 2016 <<https://www.wsj.com/articles/malaysia-summons-chinese-ambassador-over-approach-of-boats-1459438850>>

Nguyen, Hong Thao „The 2002 Declaration on the Conduct of Parties in the South China Sea: A Note“ *Ocean Development & International Law*, 34(3-4), 2003.

Noor, Elina ir Thomas Daniel „Key Issues and Dilemmas for Brunei and Malaysia in the South China Sea Dispute“ *National Asian Security Studies Program Issue Brief*, 2(1), 2016.

Daniel C. O'Neill „Risky business: The political economy of Chinese investment in Kazakhstan“ *Journal of Eurasian Studies*, 5(2), 2014.

Pape, Robert A. „Soft balancing against the United States“ *International Security*, 30(1), 2005.

Parameswaran, Prashanth „China Gifts Military Equipment to Laos“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/04/china-gifts-military-equipment-to-laos/>>

Parameswaran, Prashanth „China Holds First Naval Exercise With Myanmar“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/05/china-holds-first-naval-exercise-with-myanmar/>>

Parameswaran, Prashanth „China, Thailand Mull Joint Military Production Facility“ *The Diplomat*, 2016 <<https://thediplomat.com/2016/12/china-thailand-mull-joint-military-production-facility/>>

Parameswaran, Prashanth „Delicate Equilibrium: Indonesia’s Approach to the South China Sea“ Kn. Enrico Fels ir Vu Truong-Minh Huy (sud.) *Power Politics in Asia's Contested Waters*, Switzerland: Springer, 2016.

Parameswaran, Prashanth „Indonesia, Russia Ink Defense Protocol Amid Fighter Jet Deal“ *the Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/10/indonesia-russia-ink-defense-protocol-amid-fighter-jet-deal/>>

Parameswaran, Prashanth „Malaysia’s Approach to the South China Sea Dispute after the Arbitral Tribunal’s Ruling“ *Contemporary Southeast Asia: A Journal of International and Strategic Affairs*, 38(3), 2016.

Parameswaran, Prashanth „Malaysia’s Approach to the South China Sea Dispute after the Arbitral Tribunal’s Ruling“ *Contemporary Southeast Asia*, 38(3), 2016.

Parameswaran, Prashanth „New Military Exercise Highlights India-Myanmar Defense Relations“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/11/new-military-exercise-highlights-india-myanmar-defense-relations/>>

Parameswaran, Prashanth „South Korea Delivers Military Vehicles to Cambodia“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/03/south-korea-delivers-military-vehicles-to-cambodia/>>

Parameswaran, Prashanth „Thailand’s Navy Gets a Boost with Five New Patrol Vessels“ *The Diplomat*, 2018 <<https://thediplomat.com/2018/02/thailands-navy-gets-a-boost-with-five-new-patrol-vessels/>>

Parameswaran, Prashanth „The Truth About Philippine Military Modernization and the ‘China Threat’“ *The Diplomat*, 2015 <<https://thediplomat.com/2015/07/the-truth-about-philippine-military-modernization-and-the-china-threat/>>

Parameswaran, Prashanth „US, Malaysia Launch Naval Exercise After Najib-Trump Summit“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/09/us-malaysia-launch-naval-exercise-after-najib-trump-summit/>>

Parameswaran, Prashanth „What Did the Russian Defense Minister’s Myanmar Visit Accomplish?“ *The Diplomat*, 2018 <<https://thediplomat.com/2018/01/what-did-russias-defense-ministers-myanmar-visit-accomplish/>>

Parameswaran, Prashanth „What’s Behind Myanmar’s Big New Military Exercise?“ *The Diplomat*, 2018 <<https://thediplomat.com/2018/02/whats-behind-myanmars-big-new-military-exercise/>>

Parameswaran, Prashanth „What’s Behind the New India-Myanmar Naval Exercise?“ *The Diplomat*, 2018 <<https://thediplomat.com/2018/03/whats-behind-the-new-india-myanmar-naval-exercise/>>

Parameswaran, Prashanth „What’s in the First US-Philippines Downgraded Naval Exercise Under Duterte?“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/06/whats-in-the-first-us-philippines-downgraded-naval-exercise-under-duterte/>>

Parameswaran, Prashanth „What’s Next for China-Thailand Military Ties in 2018?“ *The Diplomat*, 2018 <<https://thediplomat.com/2018/02/whats-next-for-china-thailand-military-ties-in-2018/>>

Parameswaran, Prashanth „What’s Next for US-Indonesia Defense Relations Under Trump?“ *The Diplomat*, 2018 <<https://thediplomat.com/2018/01/whats-next-for-us-indonesia-defense-relations-under-trump/>>

Parameswaran, Prashanth „What’s Next for Vietnam-Laos Border Cooperation?“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/12/whats-next-for-vietnam-laos-border-cooperation/>>

Parameswaran, Prashanth „What’s With the ‘Revival’ of the China-Philippines Military Dialogue?“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/12/whats-with-the-revival-of-the-china-philippines-military-dialogue/>>

Parameswaran, Prashanth „When Will Thailand’s First China Submarine Arrive?“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/01/will-thailand-seal-its-china-submarine-deal-this-year/>>

Parameswaran, Prashanth „Where Are Russia-Laos Military Ties?“ *The Diplomat*, 2018 <<https://thediplomat.com/2018/01/where-are-russia-laos-military-ties/>>

Parameswaran, Prashanth „Why Do Australia-Indonesia Military Relations Matter?“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/01/why-do-australia-indonesia-military-relations-matter/>>

Parameswaran, Prashanth „Why the New India-Singapore Naval Pact Matters“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/11/why-the-new-india-singapore-naval-pact-matters/>>

Pearson, James ir Gloystein, Henning „Vietnam halts South China Sea oil drilling project under pressure from Beijing“ *Reuters*, 2018 <<https://www.reuters.com/article/us-southchinasea-vietnam/vietnam-halts-south-china-sea-oil-drilling-project-under-pressure-from-beijing-idUSKBN1GZ0JN>>

Perlez, Jane „China Showers Myanmar With Attention, as Trump Looks Elsewhere“ *The New York Times*, 2017 <<https://www.nytimes.com/2017/07/19/world/asia/myanmar-china-us-diplomacy-trump.html> >

Petty, Martin „Duterte declares upcoming Philippines-U.S. war games 'the last one'“ *Reuters*, 2016 <<https://www.reuters.com/article/us-philippines-duterte-idUSKCN11Y1ZI> >

Pham, My ir Matthew Tostevin „Despite strains, Vietnam and China forge closer economic ties“ *Reuters*, 2017 <<https://www.reuters.com/article/us-vietnam-china/despite-strains-vietnam-and-china-forge-closer-economic-ties-idUSKCN1BC3S2?il%3D0> >

Pitakdumrongkit, Kaewkamol „Coordinating the South China Sea Issue: Thailand's roles in the code of conduct development“ *International Relations of the Asia-Pacific*, 2015.

Poling, Gregory B. „Kyaukpyu: Connecting China to the Indian Ocean“ *Center of Strategic & International Studies*, 2018 <<https://www.csis.org/analysis/kyaukpyu-connecting-china-indian-ocean> >

Prasirtsuk, Kitti „An Ally at the Crossroads: Thailand in the US Alliance System“ Kn. Michael Wesley (sud.), *Global Allies: Comparing US Alliances in the 21st Century*, Canberra: ANU Press, 2017.

Rajagopalan, Rajeswari Pillai „Why the Vietnam President's India Visit Matters for Security Ties“ *The Diplomat*, 2018 <<https://thediplomat.com/2018/03/why-the-vietnam-presidents-india-visit-matters-for-security-ties/> >

Roberts, Christopher B. ir Malcolm Cook „Brunei Darussalam: Challenging Stability“ *Southeast Asian Affairs*, 2016.

Roberts, Christopher ir Lee Poh Onn „BRUNEI DARUSSALAM: Cautious on Political Reform, Comfortable in ASEAN, Pushing for Economic Diversification“ *Southeast Asian Affairs*, 2009.

Roy, Denny „Southeast Asia and China: Balancing or Bandwagoning?“ *Contemporary Southeast Asia*, 27(2), 2005.

Saha, Premesha „Indonesia's potential as a maritime power“ *Maritime Affairs: Journal of the National Maritime Foundation of India*, 12(2), 2016.

Sant, Shannon Van „China Seeks Closer Military Ties With Indonesia“ *VOA News*, 2016 <<https://www.voanews.com/a/china-seeks-closer-military-ties-with-indonesia/3380481.html>>

Schweller, Randall „Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back In“ *International Security*, 19(1), 1994.

Simon, Sheldon W. „ASEAN and Southeast Asia. Remaining Relevant. International Relations of Asia“, Kn. David Shambaugh ir Michael B Yahuda (sud.) *International Relations of Asia*, Maryland: Rowman & Littlefield Publishers, 2014.

Siong, Olivia „Difficult negotiations for South China Sea code of conduct going forward: Vivian Balakrishnan“ Channel NewsAsia, 2018 <<https://www.channelnewsasia.com/news/singapore/difficult-negotiations-scs-code-conduct-going-forward-vivian-9097852> >

- Smith, Oliver „Mapped: The world's most elderly (and youngest) countries” *The Telegraph*, 2017 <<http://www.telegraph.co.uk/travel/maps-and-graphics/oldest-and-youngest-countries-populations/>>
- Son, Johanna „Laos and Cambodia: the China dance“ *Myanmar Times*, 2017 <<https://www.mmtimes.com/news/laos-and-cambodia-china-dance.html>>
- Stewart, Phil ir Agustinus Beo Da Costa „Indonesia looks to U.S. to relax limits on its special forces“ *Reuters*, 2018 <<https://www.reuters.com/article/us-indonesia-usa-mattis/indonesia-looks-to-u-s-to-relax-limits-on-its-special-forces-idUSKBN1FC0WG>>
- Takenaka, Kiyoshi „Japan to provide \$7.73 billion in aid to Myanmar, PM Abe says“ *Reuters*, 2016 <<https://www.reuters.com/article/us-myanmar-japan-idUSKBN12X16I>>
- Tan, See Seng „Mailed Fists and Velvet Gloves: The Relevance of Smart Power to Singapore’s Evolving Defence and Foreign Policy” *Journal of Strategic Studies*, 38(3), 2015.
- Than, Tin Maung Maung „Myanmar in 2014 Great Expectations Unfulfilled” *Asian Survey*, 55(1), 2015.
- Thepgrampanat, Panarat „Thailand signs deals with Chinese state firms for high-speed railway“ *The Diplomat*, 2017 <<https://thediplomat.com/2017/10/managing-the-us-thailand-alliance-in-the-trump-era/>>
- Thul, Prak Chan „China to hold second military exercises with Cambodia“ *Reuters*, 2018 <<https://www.reuters.com/article/us-cambodia-china/china-to-hold-second-military-exercises-with-cambodia-idUSKBN1FD1QW>>
- Toft, Peter „John J. Mearsheimer: an offensive realist between geopolitics and power” *Journal of International Relations and Development*, 8(4), 2005.
- Tsjeng, Henrick Z ir Koh Swee Lean Collin „Commentary: Singapore’s ASEAN chairmanship a chance to make practical progress on South China Sea“ *Channel NewsAsia*, 2017 <<https://www.channelnewsasia.com/news/singapore/commentary-singapore-asean-chairman-south-china-sea-9270112>>
- Valencia, Mark J. „As Asean chair, Singapore may find its warming ties with China turning frosty once more“ *South China Morning Post*, 2018 <www.scmp.com/comment/insight-opinion/article/2127567/asean-chair-singapore-may-find-its-warming-ties-china>
- Wakefield, Francis „PH, China to strengthen defense relations“ *Manila Bulletin*, 2017 <<https://news.mb.com.ph/2017/10/26/ph-china-to-strengthen-defense-relations/>>
- Walsh, Susan „Malaysian PM to sign 'significant' defence deal with China amid US strains“ *The Guardian*, 2016 <<https://www.theguardian.com/world/2016/nov/01/malaysia-najib-razak-defence-deal-china-beijing-visit>>
- Waltz, Kenneth N., *Theory of International Politics* Boston: Addison-Wesley Publishing Company, 1979.

Weatherbee, Donald E. „Indonesia’s Foreign Policy in 2016: Garuda Hovering” *Southeast Asian Affairs*, 2017.

Westcott, Ben „Trump to meet Malaysian leader amid regional tug of war with China“ *CNN*, 2017
<<https://edition.cnn.com/2017/08/24/asia/malaysia-najib-trump-meeting/index.html> >

Whitaker, Beth Elise „Soft balancing among weak states? Evidence from Africa” *International Affairs*, 86(5), 2010.

Wilson, Trevor „Strategic Choices in Myanmar’s Transition and Myanmar’s National Security Policies” *Asia & the Pacific Policy Studies*, 3(1), 2016.

Yang, Zi „What is China’s PLA doing in Laos?“ *Asia Times*, 2017
<www.atimes.com/article/chinas-pla-laos/ >

Yong, Charissa „Asean stresses self-restraint in South China Sea activities“ *The Straits Times*, 2018
<<http://www.straitstimes.com/singapore/asean-stresses-self-restraint-in-s-china-sea-activities> >

Zhang, Lim Min „Parliament: Defence spending to remain steady even as other countries spend more on wide-ranging security threats, says Ng Eng Hen“ *The Straits Times*, 2018
<www.straitstimes.com/politics/parliament-defence-spending-to-remain-steady-even-as-other-countries-spend-more-on-wide >

Zheng, Sarah „How China is using military ties to expand its reach in Southeast Asia“ *South China Morning Post*, 2017 <<http://www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/2112724/how-china-using-military-ties-expand-its-reach> >

Zhou, Laura, Sarah Zheng „China pledges more investment in Cambodia, but is Phnom Penh selling itself short?“ *South China Morning Post*, 2018 <www.scmp.com/news/china/diplomacy-defence/article/2128118/china-pledges-more-investment-cambodia-phnom-penh >

Summary

„ASEAN and China – Balancing or Bandwagoning? South China Sea Case“ thesis focuses on ASEAN states' behaviour and positions *vis-a-vis* China in the South China Sea conflict. Author raises important question, why despite the recent positive developments in the negotiations on the Code of Conduct, China continues to act aggressively. Two possible explanations are presented – either ASEAN countries are bandwagoning with China in South China Sea conflict or their balancing efforts are unsuccessful. Therefore the purpose of this essay is to examine what strategies countries apply – balancing or bandwagoning and how successful it is. Also, another possible strategy is introduced in this thesis – hedging. This concept means that country is occasionally applying both balancing and bandwagoning strategies and at the same time avoiding negative consequences that are associated with them.

The first task of the thesis was to discuss the defensive neorealism theory, which was applied in this work, and also balancing, bandwagoning, and hedging behaviours. Author also overviewed the critique of these concepts and its recent improvements. Another task was to analyse how ASEAN's structure and decision making process affects countries' positions. However, the most time was dedicated to analyse countries' positions and discover if they are united on South China Sea conflict or not. Lastly, author tried to evaluate the impact of foreign countries, especially USA, to the course of the conflict.

The countries in this thesis are divided into three groups. First group comprises from countries that are claimants of South China Sea conflict, namely – Vietnam, the Philippines, Malaysia and Brunei Darussalam. The hypothesis is that because they are part of this conflict and their territorial integrity is at stake, they will apply balancing behaviour. The second group is Indonesia, Singapore and Thailand. The hypothesis is that these countries will choose balancing or hedging strategies because they are not the claimants in the conflict but the sea is also very important for their security and economy. The third group is comprised from Cambodia, Laos and Myanmar. These countries do not have the entrance to the South China Sea or it is limited. Also, these countries are similar to each other in their diplomatic and economic capabilities. Therefore the hypothesis is that they will either hedge or bandwagon with China. Lastly, other factors like proximity to China, military strength, defence relations with China and other countries (especially USA), economic dependence on China and economic relations with other countries are also included in this research.

The research has revealed that almost equal number of countries are applying three different strategies. The hypothesis that was raised at the beginning of research was only partially correct. As it turned out, other mentioned factors also played very important role in determining countries' position. Author argues that balancing strategy is applied by Vietnam, Indonesia and Singapore,

hedging strategy is applied by Malaysia, Thailand and Myanmar and that the Philippines, Brunei Darussalam, Cambodia and Laos choose to bandwagon with China in South China Sea conflict. The biggest puzzle in the thesis is the Philippines behaviour. Its position changed drastically within two years *ceteris paribus*. Author argues that the main factor behind the sudden change is the election of the new President – Rodrigo Roa Duterte, even though neorealism does not pay attention to the impact of individuals.

Another important finding is that ASEAN countries lack unity in the South China Sea conflict and *vis-a-vis* China's pressure. This is a very important reason why China continues to act aggressively in South China Sea despite the recent positive developments in the negotiations on the Code of Conduct. Since there is no unity in ASEAN and China sees it, it is highly doubtful if countries will be able to reach binding and legally significant Code of Conduct.

Although main questions of the work have been answered, because of the time and space constraints the author was unable to analyse the impact of *One Belt One Road* project to the countries' choices. Also, it would be interesting and meaningful to analyse in greater length ASEAN cooperation in the security domain and in the South China Sea, and also the Philippines behaviour.